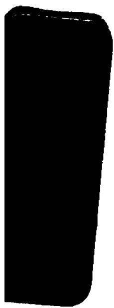
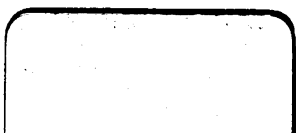

3 3433 07593982 1

SEKO

ONDEZWEKENTE

ONBEZWEKENE

GEHECHTHEID EN TROUW.

ONBEZWEKENE

GEHECHTHEID EN TROUW,

OF DE

EDELE NEGERSLAAF,

EENE MERKWAARDIGE GESCHIEDENIS

UIT DEN OPSTAND DER ZWARTEN OP *ST. DOMINGO.*

Gevolgd door een

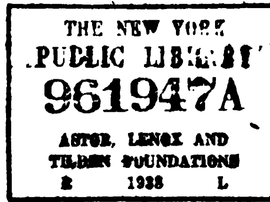
Kort Overzigt van *St. Domingo*

en deszelfs geschiedenis.

Verklare ik ondergeteekende, dat dit werk getiteld: Onbezwekene gehechtheid & trouw, of de edele neger-slaaf, in mijnen winkel alhi[redacted] te 's Gravenhage gevestigd, wordt uitgegeven. 's Gravenhage 11 Juny 1833.
A. Kloots.

TE 'SGRAVENHAGE,
Bij A. KLOOTS.
1833.

De ondergeteekenden verklaren &c dat dit werk, getiteld: Onbezwekene gehechtheid & trouw, of de edele negerslaaf, op hunne drukkerij, alhier te 's Gravenhage gevestigd, is gedrukt en uitgegeven geworden.
's Gravenhage den 11 Juny 1833.
[illegible]

IN 'SGRAVENHAGE,
TER DRUKKERIJ VAN DE ERVEN SUSAN.

VOORREDE.

Veel is er, sedert ruim veertig jaren, gezegd en geschreven aangaande de doelmatigheid of ondoelmatigheid der geheele afschaffing van den slavenhandel, welke, men kan zulks niet ontkennen, eene instelling is, die de menschheid onteert en het christendom schandvlekt; en nog onlangs vonden wij in een geacht dagblad, « dat men in het Huis « der Lords, te Londen, *aan de ministers « eenige inlichting gevraagd heeft, aangaande hun plan, wegens de afschaffing van « den slavenhandel in de West-Indien; en « dat hierop is ten antwoord gegeven, dat « in deze zaak door het gouvernement niets « is verzuimd, doch dat zij van zulk eenen « moeijelijken aard is, dat men niet te voor-*

« *zigtig daarmede kan handelen. — De vrij-*
« *verklaring der negerslaven zou geschieden,*
« *zoodra men behoorlijk zal voorzien hebben*
« *in de gevolgen, die zoodanige vrijverkla-*
« *ring, vooral ten aanzien der slaven zelven,*
« *hebben kan.* » (*) — *En in der daad, hoezeer de menschheid op het denkbeeld terug beeft, dat de eene broeder den anderen, die, ofschoon hij dan ook eene zwarte kleur hebbe, echter naar het beeld van denzelfden God geschapen, en tot dezelfde verhevene bestemming verordend is als zijn blanke broeder, onderdrukt en onder de ketenen der slavernij doet zuchten; — ofschoon ieder onbevooroordeelde de meening, dat het nageslacht van* CHAM, *als onder den vadervloek van* NOACH *liggende, voor de slavernij bestemd is, onder de wanbegrippen van vroegere eeuwen rangschikt, — zoo heeft echter de treurige ondervinding overtuigend doen zien, dat het Engelsche ministerie niet te veel zeide, toen het verklaarde, dat men in deze zaak niet te omzigtig kan te werk gaan.*

Even zeer toch, als onze leeftijd de onwedersprekelijkste proeven heeft opgeleverd, dat het geluk en de bestendige bloei der volksregeringen eene ijdele hersenschim is, daar dezelve

(*) *Dagblad van 's Gravenhage*, 3 April 1833.

gemeenlijk met wanorde en jammer aanvangen, onder bestendigen twist en tweedragt voortduren, en met de eigendunkelijke verheffing van sommigen eindigen; — even zeer als het burgerkoningschap, door de ondervinding van onze dagen, volkomen bewezen is, eene glinsterende waterbel te zijn, waarvan Frankrijk *en* Belgie *tot sprekende toonbeelden verstrekken, — even zeer deinst de menschenvriend terug, bij de aanschouwing van het menigvuldige bloed en de bittere tranen, welke de vrijheid der negerslaven, daar waar zij gevestigd is, gekost heeft, waartoe inzonderheid de geschiedenis van* St. Domingo *of* Haiti, *van* 1789—1825, *zulke rijke ofschoon treurige stoffe aan de hand geeft: — want indien zijne tranen vloeijen bij de beschouwing van zijnen zwarten broeder, door den stok des overmoedigen drijvers, als een lastdier, voortgezweept, — zijn hart bloedt niet minder bij de verminkte lijken zijner blanke broederen, en bij de rookende puinen der verwoeste steden en dorpen, der vernielde plantaadjen; en dit gezigt perst hem onwillekeurig de betuiging af: « neen, de menschelijkheid vordert zulke « bloedige offers niet; de onvoorwaardelijke « afschaffing van den slavenhandel is geene « weldaad voor de menschheid! »*

En hierbij denkt hij niet, of ten minste

zeer weinig, aan de verliezen, welke handel en weelde bij deze algeheele afschaffing zouden lijden, niet aan de bezwaren, welke de teelt der koloniale producten door dezelve zou ondergaan: want deze komen bij hem, in vergelijking met de natuurlijke regten van honderd duizenden zijner zwarte natuurgenooten, geenszins in aanmerking; maar hierbij heeft hij vooral en voornamelijk het wezenlijk geluk dier negers zelven op het oog, die te zeer getoond hebben, voor eene volkomene vrijheid, zoo als zij onder beschaafde natien genoten wordt, niet vatbaar te zijn, daar die vrijheid bij hen niet dan al te zeer in de verregaandste losbandigheid ontaardt, en zij te dikwijls de wreede zweep der blanke meesters met de barbaarsche roede hunner eigene kleurgenooten, die zich tot hunne beheerschers hebben weten op te werpen, verwisselen.

Maar hoe dan? — Moeten dan de ongelukkige negers, bij voortduring, hunnen nek krommen onder het juk, hun door gouddorst en willekeur opgelegd? moeten zij dan, steeds en onophoudelijk, in het zweet, hetwelk van hunne zwarte aangezigten druipt, in de plantaadjen arbeiden, opdat Europa *op eene gemakkelijke en min kostbare wijze van suiker, koffij, indigo, enz. voorzien worde? — Dit zij verre. — Wel erkennen wij, dat, indien de*

slavenhandel nimmer ingevoerd ware, zulks der menschheid tot eere en tot zegen zou verstrekken; maar even stellig meenen wij, op grond der ondervinding, te mogen beweren, dat nu, daar dezelve sedert eeuwen bestaan heeft, derzelver plotselinge afschaffing de grootste onheilen zou stichten. — Doch er is hier een middelweg; en wanneer wij ons gevoelen dienaangaande eens mogen opgeven, dan zouden wij, altijd onder eerbiedige onderwerping aan beter, meer verlicht en meer ervaren oordeel, het volgende als wenschelijk in het midden brengen:

1°. *Zouden wij de slaven, die van der jeugd af aan in de slavernij geleefd hebben en daaraan geheel gewoon zijn geworden, die in dien toestand, voor zoo verre geene onmenschelijke opzieners hen kwellen, zich zoo ongelukkig niet gevoelen, als men wel bij den eersten opslag zou denken, in dezen toestand laten blijven, doch zorgen, dat omtrent hen geene onmenschelijke behandeling plaats grepe, en dat van hen niets gevorderd wierde, hetwelk hunne krachten te boven ging, waartoe misschien een opzettelijk daartoe ingerigt geregtshof, hetwelk voor de wederkeerige regten van planters en slaven waakte, en door hetwelk elke wreedheid, jegens de slaven gepleegd, streng gestraft werd, niet ondoelmatig zou zijn; en*

2°. Zouden wij de kinderen dier slaven, door een doelmatig onderwijs in daartoe ingerigte scholen, tot toekomstige vrije arbeiders in de volkplantingen vormen, waarbij wij vooral hunne godsdienstige en zedelijke vorming in het oog zouden houden; opdat zij, tot jaren van onderscheid gekomen, en de noodwendigheid van den arbeid hebbende leeren inzien, voor een bepaald loon in de plantaadjen zouden werken.

Zoo zou de slavenhandel langzamerhand en van lieverlede afgeschaft worden, en, na verloop van het vierde eener eeuw, onder de verouderde instellingen behooren; zoo zouden de negers waarlijk vrije menschen worden, zonder dat hunne vrijheid verwarring en jammer veroorzaakte, of bloed en tranen kostte.

Deze en dergelijke gevoelens bezielden ons, toen wij het werkje van den heer PICQUENARD, *getiteld:* ADONIS ou le Bon Nègre, *in handen kregen; en wij vonden in hetzelve zoo veel aanleiding, om in onze denkbeelden te berusten, zoo vele bewijzen van de onmenschelijkheid der planters aan den eenen, en van de wreedaardige woestheid der eensklaps vrij gewordene slaven aan den anderen kant, dat wij terstond besloten, aan het Nederlandsche publiek, hetwelk getoond heeft, de vrijheid wel hoogelijk te waarderen, maar alleen eene doelmatige*

en redelijke vrijheid op prijs te stellen, waarvan de drie laatste jaren inzonderheid de onwraakbaarste getuigen zijn, de vertaling van hetzelve aan te bieden; waartoe wij met des te meer gerustheid en vertrouwen op eene goede ontvangst besloten, daar de geschiedenis, in dezelve vermeld, tevens eene aangename en onderhoudende lektuur kan opleveren. — Wij noemden het werk: Onbezwekene Gehechtheid en Trouw, *omdat deze daarin ten duidelijkste doorstraalt niet alleen, maar ook de hoofdinhoud van hetzelve uitmaakt.*

En toen wij nu die vertaling bijna hadden afgewerkt, kwam ons bovenstaand artikel in het Dagblad van 's Gravenhage *onder de aandacht; en wij namen dadelijk het besluit, om, achter die vertaling, een kort overzigt van de geschiedenis van* St. Domingo *te voegen, waaruit insgelijks zal blijken, hoe gevaarlijk het is, den slaven eene plotselinge en onvoorwaardelijke vrijheid te verleenen.*

Mogt, — en de geschiedenis, welke dit werk bevat en welke ons bij de lezing en bij de vertaling zoo veel genoegen verschaft heeft, — en het overzigt, bij hetwelk wij de beste bronnen geraadpleegd hebben, den Nederlandschen lezer niet geheel ongevallig zijn! — en mogt deze onze arbeid, ondanks deszelfs

gebreken, waarvoor wij nederig verschooning vragen, eenigermate de goedkeuring van het beschaafde Noord-Nederlandsche publiek wegdragen, zoo zouden wij de moeite, aan deszelfs bewerking te koste gelegd, meer dan dubbel beloond achten!

's Gravenhage,
Mei 1833.

De Vertaler.

ONBEZWEKENE

GEHECHTHEID EN TROUW,

OF

DE EDELE NEGERSLAAF.

EENE MERKWAARDIGE GESCHIEDENIS UIT DEN OPSTAND DER ZWARTEN OP *ST. DOMINGO.*

Ik zal het hier niet ondernemen, te beslissen, of de plotselinge afschaffing van den slavenhandel, in de fransche volkplantingen, eene wezenlijke weldaad voor de menschheid geweest zij, of niet. — Het was ongetwijfeld voor den christen-wijsgeer eene aangename gewaarwording, de vruchtbare vlakten van *St. Domingo* door vrije handen te zien bebouwen; maar de vreesselijke schok, dien de *Antilische* eilanden hebben moeten verduren, om deze gelukkige uitkomst te zien geboren worden, heeft den ondergang van zoo vele

Europeesche familien en den dood van zoo vele andere veroorzaakt, dat ik mij bijna niet ter gunste dezer afschaffing durve verklaren, uit vreeze van beschuldigd te worden van onregtvaardigheid en onmenschelijkheid.

De vrijheid, dat heerlijkste onder alle goederen, en hetwelk de mensch niet kan genieten, indien hij de kiem van alle deugden niet in zijn hart draagt, indien deze kiem niet door eene goede en zorgvuldige opvoeding ontwikkeld is, — de vrijheid was voor de nieuwe wereld de wreedste geesel, die haar, sedert de moorden, door de Spanjaarden, derzelver ontdekkers, gepleegd, verwoest hebben.

Zij verscheen te *St. Domingo*, niet als eene weldoende godheid, die den ter nedergeslagen moed van den ongelukkigen slaaf kwam opwekken, en het verstaalde hart van deszelfs trotschen meester gevoelens van menschelijkheid en broederliefde kwam inboezemen, maar als eene onverbiddelijke furie, die allerwegen schrik en dood verspreidde, en slechts met toorts en dolk gewapend haren weg vervolgde.

De bewoners van dit eiland, in verschillende partijen verdeeld, schenen voor ditmaal de handen ineen geslagen te hebben, om de bloeijende gedaante der vrijheid te misvormen, haar met de zinnebeelden der wreedheid

te bekleeden, en haar, zelfs voor de zachtaardigste zielen, hatelijk te maken.

Ondanks deze misdadige pogingen hoorden de negerslaven, uit het brandende *Afrika* naar deze gelukkige luchtstreek overgevoerd, en sedert meer dan anderhalve eeuw onder het ondragelijke juk der hardste dwingelandij gekromd, voor een oogenblik, hare welluidende en grootsche stem. — Zij stonden, op het geluid harer fiere en schelklinkende toonen, met algemeene overeenstemming en eene eendragtige poging op, verbraken, met eenen enkelen ruk, de keten, die hen allen kluisterde, en verklaarden zich zelven voor onafhankelijk, in tegenwoordigheid en onder het oog hunner verbaasde meesters.

Maar naauwelijks zagen deze ruwe menschen zich in vrijheid, of het eerste gebruik, hetwelk zij van deze vrijheid maakten, was, hunne gevoeligheid en hunne wraakzucht tegen hunne onderdrukkers den vrijen teugel te vieren. De wreede behandeling, van welke zij zoo lang de slagtoffers geweest waren, vertoonde zich met zoo veel kracht aan hunne verbitterde verbeelding, dat zij onder elkander den verschrikkelijken eed zwoeren, zonder medelijden, de geheele blanke bevolking des lands, zonder onderscheid van kunne noch ouderdom, te vermoorden.

Het was in de maand Augustus 1791, dat, in het noorden des eilands, die verschrikkelijke opstand losbarstte, welks noodlottige gevolgen aan meer dan tweemaal honderd duizend menschen van allerlei kleur het leven kostten.

En echter was ik, te midden van zoo veel afgrijzen, te midden van zoo vele misdaden en moorden, getuige van eene gebeurtenis, welker afzonderlijke en roerende trekken des te meer tot de nakomelingschap verdienen te worden overgebragt, daar zij op eene vertroostende wijze aantoont, dat de natuur, zelfs in het hart van den ruwsten mensch, eene plaats overlaat, toegankelijk voor het medelijden, de tranen en de weldadigheid.

Alle blanke grondeigenaars ontvlugtten hunne vreedzame woningen, en zochten eene schuilplaats in de naburige steden en vlekken. Velen hunner vielen echter, toen zij wilden ontsnappen, in de handen hunner wreede vijanden en boetten dit verschrikkelijke waagstuk met hun leven.

Biassou, de geduchtste en de woestste van alle Afrikanen, werd, door de opgestane negers, als algemeen opperhoofd van den opstand uitgeroepen. Hij zag zich weldra aan het hoofd van zestig duizend zwarten, die hij in de vlakte van het noorden

vereenigd had, en die hij, bij pelotons van ongeveer duizend man, over eene oppervlakte van negen vierkante mijlen verspreidde,

Dezen neger, onwetend en bijgeloovig, was het gelukt, het vertrouwen zijner wapenbroeders, door zijn wreed karakter, zoo duidelijk en krachtig ten toon gespreid, dat het zelfs aan den bloeddorstigsten afgrijzen inboezemde, te verwerven. Van alle krijgskunde te eenemaal ontbloot, wist hij niets te voorzien, niets te sparen, ten einde aan zijn nog zoo onkrijgshaftig leger het noodige te verschaffen, terwijl alle pogingen van zijn boosaardig vernuft slechts strekten, om allerwegen, werwaarts hij zijne schreden rigtte, brand en verwoesting over te brengen.

Gedurende eene gansche maand werd deze vlakte, — voorheen zoo rijk, zoo bloeijend, zoo bekoorlijk door hare woningen, door hare suikermolens (zoo vele meesterstukken der kunst), door hare lange lanen, door hare velden, welig met suikerriet bewassen, door hare magazijnen en hare lusthuizen, — alleenlijk verlicht door de vlammen, die deze heerlijke eigendommen, de kostbare vruchten van eenen langzamen en moeijelijken arbeid, verslonden. Biassou heerschte weldra, maar over eenen aschhoop, en over de verbrande beenderen zijner ongelukkige slagtoffers.

Gedurende den loop dezer wreede gebeurtenissen, versterkten de naar de steden gevlugte blanken zich aldaar, en trachtten zich tegen den inval der barbaren te beveiligen, door het graven van diepe en wijde grachten, wier kanten, met geduchte vriesche ruiters bezet, den verbaasden roovers slechts het gezigt van eenen verschrikkelijken dood voorstelden, indien zij stoutmoedig en vermetel genoeg waren, om den overtogt te willen beproeven.

Links van deze vlakte, in de rigting van kaap *François*, en omtrent acht uren van deze oude hoofdstad der *Antilische* eilanden, aan den voet van den berg *de la Valière*, die voormaals tot grenspaal tusschen de fransche en spaansche bezittingen gediend had, lag eene kleine koffijplantaadje, welker opbrengst aan eene Parijsche familie, die dezelve geërfd had en thans bezat, een onbekommerd levensgenot verschafte.

D'HÉROUVILLE, het achtenswaardig hoofd dezer familie, bewoonde de volkplanting slechts sedert bijna een jaar. De gelukkige echtgenoot van eene jeugdige en gevoelige gade, welke hij uit liefde gehuwd had, hield hij zich steeds onledig met het bestuur over den arbeid op zijne plantaadje en met het geluk van al wat hem omringde. Vreemd

aan de staatkunde der planters, had hij, toen hij het erfdeel zijns ooms in bezit nam, ten opzigte van de tucht over zijne slaven, die afgrijsselijke straffen met verontwaardiging verworpen, welke de meesten zijner naburen, de eigenaars der omliggende plantaadjen, met eene zoo wreede koelbloedigheid aan diegenen onder hunne slaven opleiden, die zich aan het minste verzuim schuldig maakten. Dit gedrag jegens zijne negers, hetwelk slechts een natuurlijk gevolg was van zijne regtvaardige en menschelijke grondbeginselen; werd, door het grootste gedeelte der blanke planters in zijn kanton, ten hoogste afgekeurd. Men beschuldigde hem weldra, van zich als hervormer te willen opwerpen van den gewonen regel, die, gelijk men zeide, door de noodzakelijkheid was ingesteld, en gegrond op het eigendommelijk karakter van den dommen Afrikaan. — Doch daar D'HÉROUVILLE zijn geluk binnens huis en zijne regtvaardiging in zijn geweten vond, bleef hij langen tijd ongevoelig voor het gemor zijner naburen, en ging rustig voort, met op zijne wijze te leven.

Eigenaar van een veertigtal zwarten van beiderlei kunne, was hij te midden hunner als een huisvader in den schoot van zijn gezin. Zijne zachtaardigheid, zijne inschik-

kelijkheid, zijne zorgen hadden aller harten aan hem verbonden, en er was niemand onder hen, die niet gaarne zijn eigen leven zou hebben opgeofferd, om dat van eenen zoo dierbaren meester te behouden. — Hij had tot slavenopziener (1) eenen jongen neger van acht en twintig jaren, welgemaakt en moedig, in welken hij bijzonder zijn vertrouwen gesteld had. Deze achtenswaardige jonge man heette ADONIS. — Hij was de ziel der plantaadje. — Vrolijk van natuur, was hij het, die, op zon- en feestdagen, de negers van zijnen heer, naar de toonen zijner *banza* (2) liet dansen, nadat hij hen, gedurende de geheele week, in hunnen arbeid aangemoedigd en geholpen had. Daar hij de *groote caza* (3) meermalen dan de overigen naderde, was hij des te beter in de gelegenheid geweest, D'HÉROUVILLE in deszelfs huishoudelijke levenswijze meer van

---

(1) Dezen naam gaf men aan den neger, die belast was met het bestuur en het opzigt over de werkzaamheden in de plantaadje; een post, die gewoonlijk alleen aan den getrouwsten en schrandersten werd toevertrouwd.

(2) Een geliefkoosd speeltuig bij de negers, en eene ruwe navolging der guitarre.

(3) Het hoofdgebouw der plantaadje, alwaar de eigenaar met zijn gezin huisvest.

nabij gade te slaan; en was dan ook alzoo duizende malen getuige geweest van de teedere liefkozingen, waarmede deze brave man zijne vrouw en zijne kinderen overlaadde.

Eens, dat hij bezig was, om eenig huisraad, in een vertrek nevens de voorkamer van zijnen meester, in orde te brengen, hoorde hij dezen aldus tot deszelfs gade spreken : « Lieve vriendin! een mijner buren, de eigenaar eener rijke suikerplantaadje in de vlakte, bekoord door de schoonheid onzer plantsoenen, zoo wel als over den bloei en de goede inrigting onzer werkplaats, heeft zin in onze plantaadje gekregen. — Gisteren deed hij mij daarvoor een derde boven de waarde bieden, te betalen in wisselbrieven op het huis GRADIS te *Bourdeaux*. Ik heb berekend, dat dit aanbod eene som van twee honderd vijftig duizend livres zou kunnen opleveren. Raadpleeg uw hart, uwe genegenheid, en beslis, of gij in den boezem van ons vaderland, het verblijf der wetenschappen en der vermaken, wilt terugkeeren, om aldaar dezen naar onze behoeften onmetelijken rijkdom in overvloed en genot te verteren? » — « O, mijn vriend! » antwoordde hem zijne jeugdige echtgenoote, « gelijk gij bemin ik mijn vaderland, gelijk gij wensch ik mijne dagen in deszelfs schoot

te eindigen; maar ik kan niet besluiten, dit verblijf, waar ik het geluk gevonden heb, zoo koelbloedig te verlaten. Hoe! wij zouden onze arme negers aan de wreedaardige roofzucht van eenen meester overlaten, die alleen het goud kent! wij zouden den ijver en de getrouwheid dier goede lieden met eene zoo groote wreedheid vergelden! Ach, mijn vriend! indien gij tot op dezen dag aan de verderfelijke eer-en winzucht, die de bewoners van dit eiland verteert, hebt kunnen ontsnappen, voltooi dan uw werk, arbeid eenige jaren langer, en verzamel rijkdommen, die ons geen zelfverwijt kosten.»

Adonis smolt weg in tranen; hij wilde zich aan de voeten zijner meesteres werpen, om haar zijne gansche erkentelijkheid te betuigen, toen hij d'Hérouville deszelfs gade aldus hoorde antwoorden: «Ik was zeker van uw antwoord, ô mijne zachtaardige vriendin! ja, wij zullen eenige jaren meer arbeiden, en dan zal ik het voor mijn hart zoo dierbare ontwerp ten uitvoer brengen, dan zal ik, namelijk, voor ons vertrek, aan al onze slaven de vrijheid geven. Ik zal dit landgoed onder hen verdeelen, hetwelk zij sedert tien jaren met hun zweet bevochtigd en voor ons alleen vruchtbaar gemaakt hebben. Eens

zullen wij dit eiland verlaten, maar wij zullen het leedwezen over ons vertrek, wij zullen de liefde en de dankbaarheid onzer onderhoorigen, onzer vrienden, met ons medevoeren. »

De goede ADONIS kon het niet langer uithouden : zijn gevoel dreigde los te barsten, en zijn hart, met de zachtste gevoelens vervuld, had ontlasting noodig. Hij vloog dadelijk naar zijne makkers, verhaalde hun al wat hij gehoord had, en stortte met hen andermaal gevoelige tranen van teederheid en erkentelijkheid. Hij maakte van deze gelegenheid gebruik, om zijne medeslaven te bewegen, hunne pogingen te verdubbelen, ten einde de plantaadje van zijnen meester te doen bloeijen, en gaf zelf het eerste voorbeeld van eenen onvermoeiden ijver en van eene onbezwekene trouw.

Zoo stonden de zaken, toen de tijding van den opstand der zwarten den schrik en de ontsteltenis in den boezem der familie van D'HÉROUVILLE bragt. Het duurde niet lang, of dezelve vernam, dat de oproerlingen gezworen hadden, het geheele geslacht der blanken uit te roeijen; en de algemeene brand in de vlakte, die zelfs het nederige dak, hetwelk zij bewoonde, niet spaarde, bevestigde weldra de waarheid van deze verschrikkelijke tijding.

Deze edelmoedige planter, zonder vrees en zonder zelfverwijt, weigerde te vlugten en naar de *Kaapstad* te wijken, hetwelk zijne naburen hem aanraadden. Te vergeefs smeekte zijne gade het hem op de knieën, niets kon hem vermurwen. Hij vergenoegde zich met haar en hunne kinderen derwaarts te zenden, terwijl hij haar een gedeelte der goederen medegaf, die op het punt stonden, verloren te gaan. ADONIS kreeg den last, haar te geleiden; maar deze goede neger weigerde zulks met deze woorden: (1.) « Meester! vergeef aan mij, als ADONIS niet wil verlaten u, in het tegenwoordige oogenblik. Gij niet weet, hoe de booze negers hebben harde harten; en ik niet in staat, te zien weder de zon in het aangezigt, indien ADONIS niet ware daar, om te verdedigen meester, wanneer briganten komen, om te dooden het ligchaam van hem. » — Deze woorden geuit hebbende, wentelde hij zich in het stof, en wierp zich aan de voeten zijns meesters, om de gunst

(1) Men heeft hier en vervolgens zoo veel mogelijk de eigene woorden van den neger ingelascht, ten einde de natuurlijke eenvoudigheid en de ongekunstelde onnoozelheid van denzelven des te meer te doen uitkomen. — Intusschen heeft men gezorgd, dat de duidelijkheid daardoor niet leed.

te verwerven, hem, in eenen zoo hagchelijken toestand, niet te verlaten.

D'HÉROUVILLE, getroffen, rigtte hem op, omhelsde hem en veroorloofde hem, bij zijnen meester te blijven. De weg naar de *Kaapstad* was nog niet gestremd; de waardige gade van dezen gevoeligen man kwam dus zonder eenig toeval in deze stad aan, vergezeld van hare twee kinderen en van eenige negerinnen, die haar gewoonlijk bedienden. Ontroostbaar wegens de scheiding van haren dierbaren gemaal, kon zij niet begrijpen, welke beweegreden, magtiger dan de liefde tot zijn gezin, hem had kunnen doen besluiten, om de gevaren, welke hem omringden, en die hem met reuzenschreden naderden, zoo vermetel te tarten.

Alleen met zijne slaven achtergebleven zijnde, had D'HÉROUVILLE het verhevene ontwerp gevormd, om, wanneer het hem nog mogelijk was, de wreede uitwerkselen van den opstand te stuiten, en, door de roerendste vermaningen en gebeden, die woeste en oproerige horden tot menschelijker gevoelens terug te brengen.

Goede menschen vermoeden zelfs niet, tot op welken trap van woestheid en barbaarschheid de misdaad den mensch, die zich aan dezelve overgeeft, met zich medesleept; en

de gevoelige D'HÉROUVILLE werd weldra het slagtoffer van zijne edelmoedige toewijding aan het geluk der menschheid.

BIASSOU, onbepaald alleenheerscher van eene uitgebreide vlakte, doch die nu woest geworden was, was er weldra op bedacht, zijne verwoestingen, ook aan gene zijde der bergen, die dezelve omringden, uit te breiden. Hij stelde zich aan het hoofd eener uitgelezene bende, en, met zijne geduchte fakkels gewapend, ging hij voorwaarts op den berg *de la Valière*, besloten hebbende, alles op zijnen weg te verbranden.

Na een oogenblik om den berg getrokken te hebben, bemerkte hij, aan den ingang van een heerlijk dal, eene plantaadje, van welke de zindelijkheid der tuinen, de regelmatigheid der negerhutten, de schoonheid der koffijvelden en de sierlijke eenvoudigheid der *groote caza* zijne nieuwsgierigheid genoegzaam aanwakkerden, om hem aan te drijven, naar den naam des eigenaars onderzoek te doen. Men berigtte hem weldra, dat deze D'HÉROUVILLE heette; dat dezelve niet naar de *Kaap* had willen vlugten, en met kalmte zijne aankomst te gemoet zag. BIASSOU, die den schrik en den dood met zich voerde, en die reeds gewoon was, niets dan vlugtelingen te zien, was verbaasd over de vermetel-

heid van D'HÉROUVILLE. Hij kwam weldra op het *glacis* (1) van deszelfs woning, en zag in der daad dezen belangrijken planter gerust zitten, te midden zijner werkplaats, een boek in de hand houdende, terwijl zijn getrouwe ADONIS aan zijne voeten zat. — « Wie zijt gij? » schreeuwde de woeste BIASSOU hem, op eenen barschen en lompen toon toe, « wie zijt gij? blanke hond! dat gij met zoo vele vermetelheid den grooten generaal van het leger der zwarten durft trotseren? — « Ik ben uw broeder, » antwoordde D'HÉROUVILLE met waardigheid; « ik zal weldra uw vriend zijn! » — Al de negers van BIASSOU, verstomd, maar verontwaardigd over zulk eene stoutmoedigheid, wachtten slechts naar een teeken van hunnen aanvoerder, om dezen held af te maken; maar eensklaps hadden al de negers van D'HÉROUVILLE zich, als op den slag eener tooverroede, en zoo snel als de bliksem, rondom hem heen geworpen, als of zij voor dien dierbaren meester eenen wal van hunne ligchamen wilden vormen; en men zag den moedigen ADONIS het eerst zijne borst aan de slagen en houwen der moordenaars aan-

---

(1) Eene soort van gemetseld plat, op hetwelk men de koffij uitspreidt, om dezelve te droogen.

bieden. Nimmer had zich een schouwspel, meer geschikt om te verteederen, aan BIASSOU vertoond. Voor een oogenblik was hij door hetzelve bewogen, en hij veroorloofde D'HÉROUVILLE te spreken. Deze vriend der menschelijkheid, ongenaakbaar voor de vrees, altijd vervuld met zijn prijswaardig ontwerp, klom met vastberadenheid op eene kleine hoogte, en drukte zich met eene sterke en klemmende stem aldus uit: « Negers, die mij aanhoort! ik zal geenszins trachten, alhier de wreedheden te regtvaardîgen, waarvan het grootste gedeelte der blanken, uwe voormalige meesters, u de slagtoffers gemaakt hebben; maar moet gij den onschuldigen met den schuldigen straffen? — moet gij, in uwe wraak, den wreeden planter, die u als een lastdier behandelde, met den menschelijken grondbezitter verwarren, die de gestrengheid van uw lot door zijne vaderlijke zorgen verzachtte....? Wat hebben u die teedere moeders, die getrouwe echtgenooten, en die arme kleine blanken gedaan, welke gij zonder medelijden vermoordt...? Hebben al deze onschuldige slagtoffers uwer wreedheid niet honderde malen de slagen afgeweerd, welke uwe beulen u wilden toebrengen? — Wie verbond uwe wonden? wie troostte u in uwen kommer? Wie smeekte bij uwe wreede mees-

ters genade voor uwe misslagen, indien het niet deze zelfde blanken (1) zijn, in wier bloed gij nu uwen brandenden dorst wilt lesschen?..... Ongelukkigen, wie ziet niet donker in de toekomst, die u wacht? Wat toch zal er van u worden, wanneer gij alles zult uitgeplunderd, verwoest en verbrand hebben? Veronderstellende, dat niet één blanke van dit eiland aan uwe woede kan ontsnappen, denkt gij dan daardoor het geheele geslacht der blanken te hebben uitgeroeid? — En zullen die millioenen Europeanen, die de oude wereld bewonen, den dood hunner vermoorde broeders niet bloedig komen wreken?.....

« Hoort dan naar de stem van eenen blanke, die altijd de vriend van alle menschen was, die u in uwen ongelukkigen toestand opregtelijk beklaagde, maar die nu van uwe misdaden terugbeeft. Uwe slavernij nadert derzelver eindpaal: eene omwenteling, zoo

(1) Niets was te *St. Domingo* zoo treffend, als de werkzame gevoeligheid der blanke vrouwen, en inzonderheid van die der Europeanen. Zij schenen door de menschelijkheid zelve gezonden te zijn, om door hare bevalligheden en hare zachtheid het woeste en onmenschelijke karakter van de inwoners des lands te matigen.

groot als verheven, zal u de eeuwige poorten der vrijheid openen. Reeds heeft de nationale vergadering, de heilige grondwet der natuur ontrollende, uwe regten erkend en aan het licht gebragt, en.......» In dit oogenblik zette de verschrikkelijke BIASSOU, zijne breede sabel uittrekkende, derzelver punt op de borst van den moedigen D'HÉROUVILLE, terwijl hij denzelven met eene schrikbarende stem toeschreeuwde: « houd op! gij hebt er genoeg van gezegd. » — Vervolgens zich naar zijne wachten wendende, riep hij hun toe: « *lieden des konings!* (1) geleidt dien ellendigen blanke naar mijn paleis, en dat men hem tot mijne terugkomst naauwkeurig in het oog houde. »

Terstond verstrooit een hoop dezer gewapende roovers de goede zwarten, die D'HÉROUVILLE omringen, en sleept hem in de afzigtelijke verblijfplaats, welke BIASSOU met den grootschen naam van paleis bestempelde. D'HÉROUVILLE had, alvorens te vertrekken, de smart, zijne dierbare woning te zien verbranden, en zelfs onkundig te blijven van het lot van zijnen getrouwen ADONIS. Hij trok

---

(1) Aldus noemde BIASSOU de negers, over welke hij het bevel voerde.

treurig door een gedeelte der vlakte van het noorden, en overal vond hij de verfoeijelijke sporen van den doortogt der oproerlingen. Hier waren het de nog rookende puinen eener rijke suikerplantaadje, die zich aan zijne blikken vertoonden; — daar waren het lijken van verminkte blanken, aan welke zelfs geen graf vergund was. — Na omtrent vijf uren geloopen te hebben, ontdekte hij eindelijk eenen weg, die naar dit vermeende paleis leidde, hetwelk slechts eene voormalige suikerraffinaderij was, welke de noodzakelijkheid alleen had doen sparen.

D'HÉROUVILLE was een man van eenen vastberadenen moed; hij had zich tot den dood voorbereid; maar zijn moed begaf hem geheel, toen hij, na de vlakte te zijn overgetrokken, het afschuwelijke en afschrikwekkende schouwspel zag van drie honderd hoofden van blanken, aan elk der spitse ijzeren stangen van het hek, hetwelk de omheining van het voorplein uitmaakte, vastgehecht. Een koud zweet brak hem uit en gudste hem langs het ligchaam; zijne knieën wankelden, en hij werd zonder kennis in het vertrek gebragt, hetwelk BIASSOU zelf bewoonde, en aldaar nedergelegd.

Hij bleef bijna drie uren in eene soort van verdooving, gelijkende naar eenen doodslaap; doch zijn ontwaken was verschrikkelijk, toen

hij zich van negers omgeven zag, wier woeste blikken hem reeds de afgrijsselijkste regtspleging voorspelden. Toen kwam hem alles met levendige kleuren voor den geest, hetgeen hem tot op dit noodlottig oogenblik het leven dierbaar had kunnen maken, en plaatste zich voor zijne verhitte verbeelding. « O mijne vrouw! ô mijne kinderen! riep hij in vervoering van droefheid uit, » ik zal u dan niet wederzien!..... Een te groot vertrouwen op de goedheid der menschen zal mij het leven kosten!....» Vervolgens voegde hij, met dat gevoel van onderwerping aan den goddelijken wil, hetwelk alleen een zuiver en onberispelijk geweten kan inboezemen, er bij: « God van het heelal! voor wien niets verborgen is, dat Uwe ondoordringbare besluiten vervuld worden!" — En toen hij deze woorden ontboezemd had, zonk zijn hoofd weder op zijne borst, terwijl hij zich in tranen baadde.

In dezen doodelijken angst bragt de ongelukkige D'HÉROUVILLE eenige uren door; maar daar BIASSOU zonder twijfel bijzondere bevelen gegeven had, om zorg voor hem te dragen, kwam men hem weldra eenig voedsel aanbieden, hetwelk hij echter weigerde. Hij vroeg, of hij mogt wandelen; men gaf hem een toestemmend teeken, maar men maakte zich tevens gereed, hem te volgen;

en nu doorliep hij, met overhaaste schreden, verscheidene akkers, die hem allen het beeld der wanorde, der verwarring, of liever eenen algemeenen bajert aanboden. Men zag overal de meest verschillende voorwerpen op den grond door elkander liggen: bebloede wapenen en schitterende pendules; wiskunstige werktuigen en ijzeren ketels; velerlei vaatwerk en bevlekt linnen; porceleinen vaten en vellen van dieren; kostelijke edelgesteenten en menschelijke hoofdschedels, nog gedeeltelijk met haar bedekt; prachtige tapijten en afzigtelijke lompen.

Hij bevroedde ligtelijk, dat al de voorwerpen, die hem door hunne schoonheid, hunnen rijkdom en hunne zeldzaamheid getroffen hadden, alleen de vruchten waren van de uitplundering der blanken, en dat het overige slechts een gevolg was van de luiheid, de onzindelijkheid, de losbandigheid en de wreedheid der oproerlingen. Doch ééne zaak trof hem echter: het was de bijna godsdienstige eerbied, dien al de negers voor den buit van hun opperhoofd hadden. Alles lag daar open en bloot; het ware gemakkelijk geweest, zich van de kostbaarste dingen meester te maken; en echter scheen niemand van hen, die binnen kwamen of uitgingen, zelfs de minste kleinigheid te willen ontvreemden.

De in der daad buitengewone zaken, welke hij in dit verblijf der misdaad, gedurende de drie dagen dat BIASSOU afwezig was, zag en hoorde, lenigden voor eenige oogenblikken zijne smart, en op iedere schrede, en bij elke vraag welke hij deed, steeg zijne verbazing en zijne verwondering.

De woning, welke BIASSOU gekozen had, geleek, uit hoofde van derzelver ligging en omstreken, naar het hoofdkwartier eener uitgestrekte legerplaats.

De Afrikanen, die zijn leger vormden, en die uit de verschillende koningrijken aan de kust van *Guineá* oorspronkelijk waren, hadden zich, als nomadische volksstammen, met elkander vereenigd. Het verschil van taal, gewoonten en zelfs van de kleur hunner huid vormde uit hen zoo vele kleine afzonderlijke natien, die zich slechts op de stem van het algemeene opperhoofd, en alleen op de dagen van eenen veldslag, vereenigden. Terstond daarna scheidden zij weder van elkander, en woonden, dezen onder groote tenten, genen onder boomen, of onder *ajoupas* (1) van riet, met boombladeren bedekt.

---

(1) Eene soort van kleine hutten, gelijkende naar die, in welke de herders nederliggen, wanneer zij hunne kudde bewaken.

Eerst zag men de *Congós*, zoo gemakkelijk te herkennen aan de zachtheid hunner zeden en hunne hartstogtelijke neiging tot den dans; vervolgens de *Mozambikers*, bekend door hunne rijzige gestalte en hunnen krijgshaftigen tred; daarna de *Nagos*, de *Iboe* en de *Mondorgues*, mede woeste en menschenvleesch etende volksstammen, die den oorlog met de blanken slechts als een nieuw middel beschouwden, om hunnen afgrijsselijken trek naar het vleesch hunner broederen te bevredigen.

De *Kreoolsche* negers, dat is zij, die op het eiland geboren waren, vormden insgelijks eene soort van afzonderlijke natie. Deze was, als ik mij zoo eens mag uitdrukken, die, welke de hofhouding van BIASSOU zamenstelde. Deze zwarten, in der daad apen der blanken, droegen de titels van graaf, baron, markies en ridder; zij noemden hunne lompe *calindas* (1) bals parés; zij hadden aalmoezeniers en vertoonden schouwspelen. Met de vruchten van hunne plundering getooid, zag men er verscheidene

(1) De *calinda* is de meest begunstigde dans der negers. Zij geven dezen naam ook aan de plaats, welke zij voor dien dans hebben uitgekozen.

onder hen, met zeer rijke kleederen bedekt, welke zij, als om de belagchelijkheid ten toppunt te voeren, bijna altijd over de naakte huid omhingen, zonder hemd, zonder halskraag en zonder schoeisel. Doch men vergaf hun gaarne deze dwaasheden, ter gunste van hunne menschelijkheid en van hunnen uitgedrukten weerzin van moord en doodslag.

Zij maakten bestendig BIASSOU hun hof, en gaven hem serenaden, bals en maaltijden; maar op de dagen, op welke men de ongelukkige blanken, die gevangen genomen waren, ter dood bragt, en die voor het zwarte leger dagen van genot en vreugde waren, verwijderden de Kreolen zich, onder verschillende voorwendselen, zoo als de jagt, de vischvangst en het aanschaffen van levensmiddelen, uit de legerplaats.

Over het algemeen leefde het zwarte leger in de grootste teugelloosheid. De dans, de *tafia* (1), en de vrouwen namen den geheelen tijd weg. Indien de blanken elkander verstaan hadden, zouden zij eenen vijand, die door ongebondenheid zoo verstompt en krachteloos gemaakt was, gemakkelijk

(1) Eene soort van zeer sterken brandewijn, uit stroop getrokken, en de geliefkoosde drank der negers.

hebben kunnen overwinnen; maar het vervolg zal bewijzen, dat het vuur van dezen opstand door diegenen zelven werd gevoed en aangeblazen, die door het gouvernement gelast waren, hetzelve te onderdrukken en uit te blusschen.

Zoodanig waren de voornaamste opmerkingen, welke D'HÉROUVILLE maakte, toen hij, op het einde van den derden dag zijner afschuwelijke gevangenschap, in de vlakte eene wolk van stof gewaar werd, veroorzaakt door de terugkomst van BIASSOU, zijnen generalen staf en een gedeelte van zijn leger. Zijn hart werd beklemd, zijne oogen werden verduisterd, en het schrikbeeld van eenen afgrijsselijken dood vertoonde zich op nieuw aan zijne geschokte ziel.

Men deed hem haastig binnen komen, en weldra weergalmden hem de noodlottige vreugdekreeten der met buit beladene negers in de ooren.

BIASSOU deed zijnen intogt met de fierheid van eenen overwinnaar, die een werelddeel overwonnen heeft. De negerinnen, die beurtelings zijne dienstmaagden waren en zijn serail zamenstelden, waren als om strijd getooid, om hem te ontvangen.

Hij kwam eindelijk in zijn vertrek aan, gevolgd door officieren van allerlei kleur, in ver-

schillende uniformen gekleed, en met buitengemeen groote epauletten beladen.

Maar hoe groot was de verbazing van D'HÉROUVILLE, toen hij onder hen eenen blanken officier bemerkte, die de uniform van het regiment der *Kaapstad* droeg, en dien hij, vóór den opstand der negers, dikwerf op de parade gezien had. — Hij merkte op, dat men hem met veel achting bejegende, en dat BIASSOU zelf hem met onderscheiding behandelde.

Toen het eerste oogenblik der beweging voorbij was, en ieder plaats genomen had, gebood BIASSOU, dat men *den vermetelen blanke van den berg de la Valière* voor hem zou doen verschijnen. Op deze vreesselijke woorden sidderde D'HÉROUVILLE terug, en meende zijn doodvonnis reeds te hooren uitspreken.

« Ellendige blanke! » zeide BIASSOU, toen hij hem zag; « ik heb u slechts het leven geschonken, omdat ik gehoord heb, dat gij minder onregtvaardig en onbillijk jegens de zwarten geweest zijt, dan de andere bewoners van dit eiland. Maar verneem, dat uw bestaan, van nu af aan, van u zelven alleen zal afhangen. De koning van *Frankrijk*, mijn meester en de uwe, heeft mij, door tusschenkomst van zijn bestuur alhier, uitdrukkelijk met de belangen zijner kroon in deze volkplanting belast; maar ik heb voor de dienst op mijne bureaux eenen

schranderen, werkzamen en ijverigen Europeaan noodig, die in dezelve kan voorzien. Ik heb u daartoe wel willen uitkiezen; vervul mijnen last, volbreng mijnen wil, en het zal u hier aan niets ontbreken. ADÓNIS zal u teruggegeven worden, en van dit oogenblik af aan maakt gij een gedeelte van mijnen generalen staf uit. Uw aandeel in onze voordeelen en in den buit, welken wij op den vijand zullen behalen, zal u getrouwelijk ter hand gesteld worden; maar tracht niet, mij te bedriegen, noch te ontsnappen, want gij zoudt in elken soldaat van mijn leger eenen bewaker en eenen aanbrenger vinden; en bedenk, dat alsdan de verschrikkelijkste straf uw deel zal zijn. Dit is alles, wat ik u te zeggen heb.»

Naauwelijks had BIASSOU deze woorden geëindigd, of de blanke officier stond op, en zeide tot D'HÉROUVILLE, op eenen aangenamen doch gemaakten toon: «mijnheer! indien uw gedrag zoodanig is, dat de groote generaal BIASSOU en de gouverneur reden hebben, daarover tevreden te zijn, en zich over hunne keuze, die zich tot u bepaalde, toe te juichen, reken dan op de weldaden en de bescherming van den koning, mijnen meester, die de getrouwheid zijner onderdanen, overal waar het lot en de omstandigheden hen mogen plaatsen, weet te beloonen.»

Op deze woorden scheen een vertroostende balsem de smart van D'HÉROUVILLE, die zijn hart scheen te zullen overstelpen en zijn bloed deed gisten, te lenigen. De hoop, van weldra aan het afschuwelijke verblijf, waar zijn ijver voor de menschheid hem gebragt had, te zullen ontsnappen, sloop in zijnen boezem. Hij scheen zich niet alleen aan zijn lot te onderwerpen, maar hij toonde zelfs eene soort van vreugde tegen over zijne beulen.

Men ging aan tafel, en, na eenen overvloedigen maaltijd, vertrok de blanke officier met eene sterke afdeeling soldaten, die hem tot aan de grenzen van het spaansche gedeelte des eilands verzelden, van waar hij gewoonlijk tot in de legerplaats der oproerlingen doordrong, om de bevelen en de brieven van den gouverneur aan derzelver opperhoofd over te brengen.

BIASSOU ging ter ruste, en negers van zijnen generalen staf verwijderden zich in het meest afgelegene gedeelte van zijne woning, waar zij het overige gedeelte van den nacht dansten.

Des anderen daags vond D'HÉROUVILLE, bij zijn ontwaken, zijnen getrouwen ADONIS aan zijn bed. Deze goede zwarte wachtte geduldig het ontwaken van zijnen meester af, om

zich aan deszelfs voeten te werpen. Hij besproeide dezelve weldra met zijne tranen. « O meester! » zeide hij tot hem, « de hoop, u nog weder te zien, had verlaten mijn hart, op denzelfden dag, dat de neger-briganten u gebragt hebben hier; maar dank zij den Grootmeester daar boven! gij zijt levend nog, het hart van mij is meer te vreden. Maar zoo lang als ADONIS niet is bekwaam, u te redden uit de negerspelonk, om weder te brengen u in armen van de arme meesteres van mij, die verkwijnt aan de *Kaap* van droefheid, zal verdriet afknagen het hart van mij, even als vuur gaat verslinden droog hout. »

« O, mijn edele ADONIS! » antwoordde D'HÉROUVILLE, zich aan zijnen boezem werpende, « vernieuw mijne smart niet, door tot mij van eene ongelukkige gade te spreken! Hoe meer ik nadenk, hoe minder hoop ik heb, met deze aanbiddelijke vrouw hereenigd te worden. De ligging der legerplaats, — de verwijdering van de stad, — de krijgstucht in het leger van BIASSOU, die aan alle posten bevel heeft gegeven, mij niet door te laten, — het verschrikkelijke gezag van dit opperhoofd over de oproerlingen, — de afschuwelijke voorbeelden van gestrengheid, door welke hij onder hen de onderwerping aan zijne minste luimen onderhoudt, — de

bedreiging met de wreedste van alle doodstraffen, wanneer ik op de vlugt betrapt werd, — dit alles beneemt mij de hoop, mijne echtgenoote en mijne kinderen immer weder te zien.»

«Moed houden, meester!» zeide ADONIS, «moed houden, en bedenken, dat, als er zijn goede blanken in de wereld, en er is ook een goede God in den hemel, om te redden hun leven.»

D'HÉROUVILLE begaf zich naar den post, dien het lot hem had aangewezen. De enkele lezing der briefwisseling met BIASSOU gaf hem den sleutel tot de helsche kunstgrepen, welke men had aangewend, om dezen neger, die van nature wreed was, te verleiden, en hem tot de ongehoordste buitensporigheden over te halen. Hij kon de brieven niet zonder siddering en afgrijzen lezen, in welke men BIASSOU verwittigde, dat, op dien dag en op dat uur, eene afdeeling blanken, alleenlijk uit burgers der *Kaapstad* zamengesteld, eenen uitval in de vlakte zou doen; dat men dezelve tot eene afgesprokene plaats zou laten voortrukken, en dat de maatregelen genomen waren, dat de gevolgen van derzelver wanordelijken terugtogt aan het zwarte leger eene groote menigte legerwagens met oorlogsbehoeften,

en zeer vele wagens met levensmiddelen en wapenen van allerlei soort zou in handen leveren.

Hij vond ook nog valsche ministerieele brieven, in *Frankrijk* gezegeld, onmiddelijk aan BIASSOU gerigt, in welke men hem meldde, dat de koning, over zijne diensten tot dus verre voldaan, hem, als een blijk van hoogstdeszelfs tevredenheid, het roode ordelint, benevens de aanstelling tot luitenant-generaal van hoogstdeszelfs legers, deed toekomen. — En in der daad, BIASSOU was gedecoreerd met een kruis van den Heiligen LODEWIJK, aan een rood lint bevestigd, en nam den titel aan van luitenant-generaal van de legers des konings.

Elke schrede, welke D'HÉROUVILLE in dezen doolhof van misdaden deed, deed hem van afgrijzen sidderen. « Is het mogelijk, » riep hij uit, over zoo vele wanbedrijven verbaasd en ontsteld, « is het mogelijk, dat er zich onder de Franschen zulke snoode menschen, zulke lage zielen en zulke lafhartige verraders bevinden, die in staat zijn, om met zoo vele koelbloedigheid hun vaderland te verscheuren en in deszelfs ingewanden te wroeten, en om bedaardelijk het aantal der slagtoffers te berekenen, hetwelk zij dagelijks aan hunne wreede driften en aan hunne

toomelooze eerzucht opofferen. — Heilige menschelijkheid! welke beleedigingen hebben de menschen u niet aangedaan!» — Maar D'HÉROUVILLE kende nog slechts een gedeelte der misdaden van den gouverneur; en hij was weldra overtuigd, dat die hoofdofficier, die BIASSOU met zoo veel onbeschaamdheid misleidde, zelf het werktuig van het kabinet van *St. James* (1) was.

Sedert langen tijd van tijdingen uit *Frankrijk* beroofd, had deze gouverneur afgezanten naar *Jamaica* gezonden, om te vernemen, wat er omging, en ten einde geldelijken onderstand te bekomen, waaraan hij de dringendste behoefte had, om den opstand der zwarten in de vlakte te ondersteunen, en in de steden de tweedragt onder de blanken, de mulatten en andere kleurlingen te onderhouden, opdat de volkplanting altijd in dien staat van verdeeldheid bleve, door MACHIAVEL zoo meesterlijk afgeschilderd, en die steeds zoo gunstig is voor de ontwerpen van het despotismus.

De gouverneur van dit Engelsche eiland,

---

(1) Al wat hier tegen het Engelsche gouvernement wordt aangevoerd, heeft alleen betrekking op eene ministerieele partij, die toenmaals in *Engeland* regeerde.

hetwelk op geringen afstand van *St. Domingo* ligt, had deze gezanten met onderscheiding ontvangen, en hen, weinige dagen daarna, met eerbewijzingen en geschenken overladen, teruggezonden. Zij bragten het goud mede, dat men gevraagd had, benevens de kopij van eenen voorgewenden brief van den koning van *Engeland*, die aan den gouverneur van *St. Domingo* gebood, en dat wel volgens den wil en de begeerte van zijnen broeder, den Koning van *Frankrijk*, geenen der agenten van de nationale vergadering te erkennen, hen met geweld van het eiland terug te drijven, en eenen toegang voor de schepen van zijne Britsche majesteit open te houden, die, binnen kort, van al de *Antilische* eilanden bezit zou nemen, om om dezelve in bewaring te houden, en naderhand aan den koning van *Frankrijk* terug te geven, wanneer de onlusten in deszelfs rijk zouden geëindigd zijn; alles volgens de geheime overeenkomst, te *Versailles* gesloten, den......, en waarvan hem, uit hoofde van den bedenkelijken en gevaarlijken toestand des koningrijks, geene officieele kennisgeving kon toegezonden worden.

De gouverneur geloofde, of veinsde te gelooven, aan de echtheid van dezen brief, en maakte alle toebereidselen, om de volk-

planting aan de Engelschen over te geven. De opschriften: *de natie en de wet*, werden, zelfs in den boezem der koloniale vergadering, die aan de *Kaap* hare zittingen hield, en waarvan hij voorzitter was, uitgewischt; terwijl elk van derzelver leden zich haastte, om de zwarte kokarde, die der Engelschen, op te zetten.

Maar de schepen, de troepen en de commissarissen, door de nationale vergadering afgezonden, kwamen tijdig genoeg aan, om deze kunstgrepen te verijdelen en het schandelijke verraad te ontmaskeren, hetwelk trachtte, aan het trotsche Albion, dat naar de heerschappij der zeeën streefde, het schoonste en rijkste van onze Amerikaansche bezittingen (1) en welke men, zonder overdrijving, het *Peru* der Franschen zou kunnen noemen, in handen te spelen.

Te midden van zoo veel afgrijzen vormde D'HÉROUVILLE, die altijd door het verlangen gekweld werd, om aan deze ellende een einde te maken, twintig verschillende ontwerpen, welke hij nimmer kon ten uitvoer brengen, omdat de meest onvoorziene om-

(1) Het is de Franschman, die hier spreekt.

DE VERTALER.

standigheden en het karakter der negers, hetwelk hij niet genoegzaam kende, al zijne plannen omverwierpen en al zijne pogingen deden mislukken. Hij stond dikwijls op het punt, om BIASSOU, aangaande den waren stand der zaken, beter te onderrigten; maar hij bedwong zich weldra, bij de overweging, hoe gevaarlijk het is, eenen onwetenden en wreeden neger te verlichten, die, najverig op zijn gezag, en trotsch op zijne magt, in de waarheid slechts de nietigheid zijner grootheid zou zien, zonder in zijn hart of in zijn verstand troostbronnen te vinden, die in staat waren, hem deswege schadeloos te stellen.

De gedachte aan zijne echtgenoote, welke hij aan de *Kaap* verlaten had, en die nu aan al de angstige bekommeringen der onzekerheid was overgegeven, vermeerderde zijn verdriet en zijne ellende, terwijl de wreede taak, die hem was opgelegd, het verraad en het oproer ten dienste te staan, tevens zijn hart en zijne verbeelding schokte. Eene heete koorts overmeesterde hem, en de brandende hitte der luchtstreek bragt hem weldra aan het ijlen. In de aanvallen dezer ijlende koorts, die zeer hevig en menigvuldig waren, beschuldigde hij den gouverneur en BIASSOU, herinnerde hun hunne misda-

den, overlaadde hen met verwijtingen, en herhaalde onophoudelijk, dat hij hen voor de regtbank des Eeuwigen verwachtte, om hen voor den verhevenen regter van levenden en dooden aan te klagen. ADONIS was, bij zulke uitboezemingen der krankzinnigheid, ijverig bedacht, om die kreeten, welke voor hem en voor zijnen meester zoo gevaarlijk konden worden, te smoren. Hij kende de kruiden van het land, vooral die, welke in de geneeskunde gebruikt worden, bediende zich van dezelve met schranderheid en overleg, en redde zijnen meester spoedig uit het gevaar.

Toen D'HÉROUVILLE begon te herstellen, wenschte hij met eene nieuwe drift, zijne echtgenoote en zijne kinderen weder te zien, ja hij bekende zelfs aan ADONIS, dat zijne volkomene herstelling daarvan afhing. Doch deze overreedde hem, na hem de moeijelijkheid van eene zoodanige zamenkomst, als D'HÉROUVILLE verlangde, te hebben voorgesteld, om nog eenigen tijd geduld te hebben, terwijl hij hem, in het aangezigt des hemels, beloofde, om te komen, of hem binnen eene maand met zijne gade en zijn kroost te hereenigen. De zieken zijn als de kinderen, welke men met beloften moet troosten en opbeuren; en ofschoon die van ADONIS bijna

niets meer dan eene hersenschim was, gevoelde D'HÉROUVILLE zich echter, van dit oogenblik af aan, verligt, en herstelde weldra geheel.

Doch ADONIS was niet zoo gerust. Deze goede neger wist, hoe zeer hij zich overijld had, door slechts eene maand uitstel te nemen, om D'HÉROUVILLE met deszelfs echtgenoote te hereenigen; doch een slaaf van zijn woord zijnde, zou hij zich de vriendschap zijns meesters langer onwaardig geacht hebben, indien hij het ongeluk gehad had, aangaande deszelfs vervulling in gebreke te blijven. Zijne partij was dus spoedig genomen, en bij voorraad wijdde hij zich aan den dood, om zijne belofte te volbrengen, want hij had zich zelven, even min als D'HÉROUVILLE, al de verschrikkelijke gevaren kunnen verbergen, met welke hij daarbij zou te worstelen hebben.

Eens, dat hij onder eene der tamarinden zat, die de woning van BIASSOU overschaduwden, en alleen op de middelen dacht, om de grenspalen van het kamp te overschrijden, zag hij eene jonge en schoone negerin naderen, die, met eenen ligten tred tot hem kwam, en hem op eenen eenigzins bijtenden toon, met veel gemeenzaamheid, zijne volstrekte onverschilligheid voor de vermaken van het paleis verweet.

ADONIS herkende in haar eene der sultanes van BIASSOU, en sidderde voor de nieuwe gevaren, waaraan zij hem welligt zou blootstellen. En in der daad, deze vrouw, die niet zonder ontroering zijne mannelijke kracht, zijne welgevormde gelaatstrekken, zijne vlugge bewegingen, had kunnen zien, had van een gunstig oogenblik gebruik gemaakt, om hem van de hevigheid van haren hartstogt, volgens landsgebruik, hetwelk aan de negerinnen deze buitensporige vrijheid veroorlooft, te onderrigten. Maar ADONIS dacht slechts aan zijnen meester en aan zijne meesteres; zijn hart was voor elke andere begeerte gesloten dan voor die, om hunne langdurige ongelukken te doen eindigen, door hen met elkander te hereenigen; ook beantwoordde hij de voorstellingen van ZERBINE (dus was de naam dier negerin) met blijkbare koelheid.

Deze vrouw, aan welke men den naam van de *zwarte* VENUS had kunnen geven, en die meermalen blanken aan hare voeten gezien had, was ten uiterste geraakt over het antwoord van ADONIS. Zij deed hem verscheidene dagen achtereen bespieden, want zij beeldde zich in, dat zij eene medeminnares had. Maar bespeurende, dat hij dezelfde onverschilligheid voor al hare medgezellinnen betoonde, en dat hij, verre van

er aan te denken, om aan de begeerte van eene onder haar te voldoen, hare nasporingen zorgvuldig ontvlood, vermoedde zij weldra, dat eene diepe smart hem verslond, en besloot tevens, alles aan te wenden, om daarvan de oorzaak te ontdekken.

De liefde en de nieuwsgierigheid oefenen eene tirannieke magt uit over de vrouwen van alle landen; maar het is inzonderheid onder den gloeijenden hemel der verzengde luchtstreek, dat die hartstogten deze sekse kwellen, welke door de kieschheid zelve harer zintuigen zoo ligtelijk opgewekt en getergd wordt. De minste begeerte, het ligtste gevoel ontaardt weldra in eene hevige drift; en men ziet, onder dit brandende klimaat, dagelijks, kreoolsche vrouwen, op de minste tegenwerking, welke zij ondervinden, in woedende furien veranderen. Deze oorzaak is ongetwijfeld dezelfde, die den moord te *St. Domingo* gedurende verscheidene jaren verlengd, en, om zoo te spreken, de tegenspoeden van dit eiland voltooid heeft.

De aanhoudende gisting der gemoederen, de verhitting der hoofden en de verbittering der partijen zijn altijd in tegenstand met de bevredigende inzigten van eenige Europeaansche wijzen, die dat *wijsgeerige flegma*, de gave eener gematigde luchtstreek, uit *Frank-*

rijk overbrengende (1) niets begrepen van den woedenden bloeddorst, met welken menschen van allerlei kleur volharden, om elkander te vermoorden, zonder elkander te willen verstaan.

Dat men dus oordeele over den toestand van ZERBINE. Van liefde en onrust verteerd, was zij er slechts op bedacht, om ADONIS te verrassen, of zelfs om hem zijn geheim te ontrukken. Doch alles wat zij tot hiertoe te dien einde gedaan had, was langen tijd vruchteloos geweest, en het toeval alleen ontsluijerde een geheim, hetwelk anders voor eeuwig in den boezem van dezen mensch zou begraven geweest zijn, die eerder in staat was, om te sterven, dan om het te ontdekken.

Op zekeren avond, dat zij zich in de beek der *Guyoviers*, die op eenigen afstand van het hoofdkwartier vloeide, alleen baadde, zag zij den kwijnenden ADONIS, die zijnen meester ondersteunde, van verre aankomen. Terstond dompelde zij zich in het water, om niet bemerkt te worden, en D'HÉROUVILLE zette

---

(1) Wij twijfelen zeer, of dit *flegma* wel in *Frankrijk* te huis behoort. — De laatste veertig jaren hebben dit ten minste niet getoond.

DE VERTALER.

zich aan den voet van eenen der belommerde bamboesstruiken neder, die deze beek omzoomen, en wel juist aan dien, achter welken de nieuwsgierige ZERBINE zich verscholen had. Het gesprek, dat deze beide ongelukkigen met elkander hielden, verklaarde haar weldra datgene, waarnaar zij zoo brandend nieuwsgierig was, om het te weten; doch gelukkig ontsnapte niets, dat het diepe afgrijzen, hetwelk BIASSOU en zijne soldaten hun inboezemden, had kunnen bloot leggen, aan hunne lippen, en ZERBINE zag en hoorde slechts het verdriet van den blanke, en het verlangen van den neger, om hetzelve te verligten. Des te meer over hare ontdekking verrukt, daar zij bijna zeker was, dat de liefde volstrekt geen aandeel had in de smart van ADONIS, nam zij vast voor en beloofde zich zelve, elke poging tot ontvlugting, welke haar voor altijd van dengenen zou berooven, dien zij reeds met eene drift beminde, welke zij niet kon onderdrukken, met alle kracht te verhinderen.

Daar zij eenen grooten invloed had op het gemoed van BIASSOU, verhaalde zij hem een gedeelte van hetgene zij gehoord had, terwijl zij hem smeekte, om zijne magt aan te wenden, ten einde de gade van D'HÉROUVILLE, die naar de *Kaap* gevlugt was, in de armen van haren echtgenoot, die over de scheiding van dat dier-

bare voorwerp zijner liefde ontroostbaar was, terug te voeren; zij deed hem gevoelen, dat hij, door deze daad van edelmoedigheid, of liever van staatkunde, eenen blanke, die hem reeds zoo noodzakelijk was, en die hem in het toekomende met des te meer ijver zou dienen, als hij de grootste verpligtingen aan hem had, onverbrekelijk aan hem en zijne belangen zou verbinden. — BIASSOU was weldra overtuigd, en beloofde haar, deswege met den zendeling van den gouverneur, bij de eerste zamenkomst, welke hij met denzelven zou hebben, te onderhandelen.

Deze zamenkomst had reeds den volgenden dag plaats. De blanke officier, van wien wij reeds gesproken hebben, werd gelast, hem zoo spoedig mogelijk deze vrouw en hare beide kinderen over te brengen.

Maar de echtgenoote van D'HÉROUVILLE, — die elken dag hoorde verhalen, dat niet een enkele blanke aan de woede van BIASSOU ontsnapte; dat dit monster de barbaarschheid zoo ver gedreven had, dat hij de blanke vrouwen en meisjes aan de dierlijkheid der negers prijs gaf, die nimmer nalieten haar te vermoorden, nadat zij hunne schandelijke lusten aan haar geboet hadden, — kon niet besluiten, dien officier te volgen. Het was te vergeefs, dat hij haar voorstelde, dat van dezen

stap alleen het geluk van haren echtgenoot afhing; zij volhardde in het geloof, dat haar echtvriend, van wien zij sedert den dag hunner scheiding niets gehoord had, niet aan de woestheid der zwarten had kunnen ontkomen, en dat BIASSOU, door haar met hare twee kinderen te laten overbrengen, slechts het doel had, om nog drie slagtoffers meer te vellen.

De zendeling, die de weigering van deze vrouw niet voorzien had, gevoelde toen, dat hij bijna het geheim van den gouverneur verraden had; en om haar elke achterdocht, welke zij aangaande de betrekkingen, welke dit opperhoofd met de oproerlingen onderhield, kon voeden, te benemen, deed hij eenen neger voor haar verschijnen, die haar onbekend was, en die haar verklaarde, uit de legerplaats van BIASSOU ontsnapt te zijn, en haren man, zoo wel als den neger ADONIS gezien te hebben. Maar deze list kon de echtgenoote van D'HÉROUVILLE niet doen terugkomen van het afgrijzen, hetwelk men haar voor het karakter der oproerlingen had ingeboezemd. Zij bleef dus onverzettelijk in haar besluit.

De officier, verdrietig, dat hij eenen last niet had kunnen ten uitvoer brengen, die hem eensklaps de gunst van BIASSOU moest

verschaffen, en die hem vooral eenige geldelijke belooning moest bezorgen, aan welke hij nog meer dan aan de gunst van zijnen meester gehecht was, kwam, aan het opperhoofd van het zwarte leger, van den ongelukkigen uitslag zijner pogingen, met leedwezen rekenschap geven. ZERBINE ondervond hierdoor eene hoogst onverwachte teleurstelling, en moest op nieuwe middelen bedacht zijn, om ADONIS in het paleis van haren gebieder te vestigen. Maar BIASSOU, die tevens zijner minnares genoegen wilde geven, en zich van D'HÉROUVILLES toegenegenheid verzekeren, vormde het ontwerp, om oogenblikkelijk den neger ADONIS, wiens gehechtheid aan zijnen meester hij kende, naar de *Kaap* te zenden. Hij deed hem dan voor zich komen en leide hem zijne bevelen met den meest gebiedenden toon op, er bijvoegende, dat hij hem een uitstel van veertiën dagen verleende; en dat, indien hij na verloop van dien tijd niet terug was, zulks aan D'HÉROUVILLE het leven zou kosten, daar deze alsdan terstond zou onthoofd worden.

De verbaasde ADONIS zag van dit oogenblik af aan zijne zoetste hoop vernietigen. Hij stelde BIASSOU eerbiediglijk voor, hoe kort deze tijdsbepaling was voor eene zoo belangrijke en gevaarvolle zending, en verkreeg

eindelijk, na lang smeeken, eene maand, om dezelve te volbrengen.

Hij vertrok dan, van de noodige passen voorzien, om, zonder door de soldaten van BIASSOU verontrust te worden, *Kaap Français* te kunnen bereiken. Deze arme neger had zich verbeeld, dat hij zonder moeite in deze stad zou kunnen komen, die zijne meesteresse tot schuilplaats diende; hij kon niet gelooven, dat de blanken onmenschelijk genoeg zouden zijn, om dengenen terug te stooten, die hen altijd bemind en steeds getrouw gediend had; maar de gouverneur, dien men misleidde, en die op zijne beurt beiden, blanken en zwarten, bedroog, onophoudelijk vreezende, dat eenigen onder de soldaten van BIASSOU, zijn verschrikkelijk despotismus moede, zich aan de blanken zouden komen overgeven, en zijne oogluiking omtrent de oproerlingen ruchtbaar maken, had zorg gedragen, de uiterste voorposten slechts met linietroepen te bezetten, aan welke hij, onder bedreiging van de strengste straffen, bevolen had, op ieder, die zich, het zij gewapend of ongewapend, aan de vestingwerken vertoonde, zonder genade vuur te geven.

Het was omtrent tegen den middag, toen ADONIS de palissaden van *Kamp-Breda*, op anderhalve mijl van de *Kaapstad* gele-

gen, ontdekte. Hij onderscheidde weldra de schildwachten, die op de verschansingen heen en weder wandelden; maar hoe groot was zijne verbazing, toen hij zag, dat men op hem aanleide! Het was te vergeefs, dat hij zich beijverde, om teekenen van vrede en onderwerping te geven, dat hij zich op de knieën wierp, dat hij zijne handen boven zijn hoofd hief, om te toonen, dat hij geene wapenen had: hij hoorde de kogels om zijne ooren suizen, en had naauwelijks den tijd om te ontvlugten, opdat zij hem niet zouden bereiken. Doch naauwelijks had hij twee honderd schreden op de vlakte gedaan, of hij zag zich, toen hij zich eensklaps omkeerde, door een peloton ruiterij gevolgd, dat met losse teugels op hem aanrende. Hij was nog niet onder hun bereik, toen er reeds twintig pistoolschoten op hem afgezonden werden, zoo dat hij eindelijk, verschrikt, afgemat, en buiten adem te midden der vlakte nederviel en uitgestrekt bleef liggen, aldus zijne beulen afwachtende, die weldra bij hem waren. De eerste, die hem bereikte, bespeurende dat hij nog ademde, schoot op nieuw van zijn paard op hem; doch dit schot was gelukkig zoo kwalijk gerigt, dat het slechts het achterste gedeelte van zijnen linkerarm trof; de kogel ging door het vleesch,

zonder de beenderen te kwetsen. De officier, die het peloton aanvoerde, ziende, dat men zich gereed maakte, om den armen neger door sabelhouwen geheel af te maken, beteugelde in tijds de woede zijner onderhoorigen, en wist alzoo ADONIS tegen de moorddadige slagen, welke men hem wilde toebrengen, te beveiligen. Hij zeide tot hen, dat men veel liever dezen oproerling levende moest medenemen, om aan hem, te midden der legerplaats zelve, eene voorbeeldige straf uit te oefenen; dat dit meer indruk zou maken op de negers van de stad, die zich naar het kamp begaven, en hen beletten, aan den opstand te denken. Het gevoelen van den officier werd met des te meer geestdrift omhelsd, daar ieder zich voorstelde, eene nieuwe soort van straf uit te denken, om dezelve den neger te doen ondergaan, en zich aldus op zijn gemak in de pijnigingen, welke men dien ongelukkigen zou aandoen, te verlustigen. Men legde dus het bijna ziellooze ligchaam van ADONIS op een der paarden van den troep; men verbond zelfs zijne wonde, en men bragt hem zoo aan het hoofdkwartier van *Kamp-Breda*, waar hij op een bed van riet werd nedergelegd.

Terstond openbaarde zich eene groote

vreugde onder de blanken. Men sprak weldra van niets dan van de gevangenneming van eenen *befaamden oproerling*, van den dag zijner teregtstelling, en van de nieuwe soort van straf, welke men hem zou doen ondergaan. Intusschen verkwistte men, door eene uitgeleerde barbaarschheid, aan dezen ongelukkigen, al de hulp der kunst, ten einde hem in staat te stellen, de pijnigingen, welke men hem toedacht, en welke men voor hem bereidde, langer te kunnen verduren.

Terwijl dit alles te *Kamp-Breda* voorviel, was de *Kaapstad* de prooi van oneenigheid en tweedragt. Er hadden zich aldaar onder de blanken twee magtige partijen gevormd: de eene was die van den gouverneur, en deze was de talrijkste; de andere noemde zich zelve de *partij der patriotten.*

De eerste telde in hare gelederen het aanzienlijkste gedeelte der koloniale vergadering, die toen uit het grootste gedeelte van de groote en rijke planters uit de volkplanting was zamengesteld. Men zag onder dezelve ook de voornaamste kooplieden der stad, al de generale staven, en bijna alle linietroepen, eene groote menigte zee-officieren, en nagenoeg algemeen diegenen, die van het gouvernement afhankelijk waren, of posten bij hetzelve bekleedden.

Die der patriotten bestond uit kooplieden, huishoudkundigen, werklieden en kunstenaars van allerlei soort. Dezelve beminde de omwenteling, die den hoogmoed der tegenpartij vernederde, en scheen opregtelijk aan het moederland gehecht, doch wilde volstrekt niets hooren van de *staatkundige gelijkheid* ter gunste der vrije lieden van de kleur; (*) dezelve beweerde, dat het regt, om de weldaden der fransche omwenteling te genieten, alleen en bij uitsluiting aan de blanken toekwam.

Deze beide partijen, ofschoon aangaande één enkel punt eenstemmig van gevoelen: de handhaving der slavernij onder de negers namelijk, waren echter zoo tegen elkander verbitterd, dat daaruit dikwijls de bloedigste geschillen ontstonden. En werden soms, zelfs in de straten, afgrijsselijke moordenarijen gepleegd, en al de waakzaamheid der linietroepen, zoo wel als het strengste toezigt van het burgerlijk bestuur, was er noo-

(*) *Lieden van de kleur* of *kleurlingen* zijn, in de volkplantingen, die lieden, die in de kolonie zelve, uit de vereeniging van eenen blanke met eene negerslavin, geboren zijn. — Zij maken dus den overgang uit van de blanken tot de eigenlijke negers.

DE VERTALER.

dig, om eene soort van rust te bewaren, die altijd naar de sluimerende rust van den getergden leeuw geleek. Doch het meest verontrustende daarbij was, dat elke der twee partijen dagelijks vrije lieden van allerlei kleur, en zelfs negerslaven, aan zich verbond en met zich medesleepte.

De echtgenoote van d'Hérouville, die overal verligting van hare onheilen zocht en meende te vinden, had geenen grooteren troost kunnen vinden, dan in de gesprekken met hare vrienden en bekenden, over het voorval met den neger en over de voorstellen aan den blanken officier. Eenige lieden, die den gouverneur van verraad verdacht hielden, hadden al de bijzonderheden daarvan gretig bijeengezameld, ten einde daaruit tegen denzelven eene soort van beschuldiging zamen te stellen. De municipale raad der stad, die uit de zoogenaamde patriotten gekozen was, had deze aanklagt met vreugde ontvangen; en de procureur-syndicus der gemeente had den eisch gedaan, om den blanken officier openlijk en geregtelijk, in den boezem der koloniale vergadering zelve, te ondervragen. De gouverneur verzette zich daartegen met alle magt, zeggende, dat de militairen onder zijn onmiddellijk toezigt stonden, en alleen tot zijn regtsgebied behoorden. De vermoe-

dens groeiden aan, en de beide partijen waren gereed, handgemeen te worden, toen de municipaliteit onderrigt werd, dat men in *Kamp-Breda* eenen nog levenden oproerling gebragt had, die den volgenden dag moest ter dood gebragt worden.

Terstond ging de geheele municipaliteit in plegtigen optogt naar *Kamp-Breda*. Met hare sjerp versierd, en door de vrijwilligers der stad begeleid, deed zij den vermeenden oproerling voor zich brengen, en nam denzelven onder haar geleide mede naar de *Kaap*. De gouverneur werd op deze tijding woedende; de geheele stad was spoedig in oproer, en de naam ADONIS trof weldra de ooren der gevoelige mevrouw D'HÉROUVILLE.

Deze vrouw, van vreugde, vrees en hoop beurtelings vervoerd, vloog oogenblikkelijk naar het huis der gemeente (het stadhuis), drong door de menigte heen, en herkende, te midden der blanken, den armen ADONIS, op een zitbankje geplaatst, en die door den maire met deftigheid ondervraagd werd. Naauwelijks echter had deze goede neger den eersten kreet zijner meesteresse gehoord, of, zich met geestdrift omwendende, wierp hij zich aan de voeten zijner oude weldoenster neder, en besproeide dezelve

met de tranen, welke de vreugde, de teederheid en de verbazing, haar nog in leven te vinden, hem deden storten; want, daar hij hare liefde voor haren echtgenoot kende, had hij altijd gevreesd, dat zij hunne scheiding niet zou hebben kunnen overleven.

Zij haastte zich, om hem van de regering terug te vorderen, terwijl zij plegtig verzekerde, dat hij, verre van een oproerling te zijn, altijd onderdanig, toegenegen en eerbiedig jegens de blanken was gezind geweest.

Zij riep eenige planters, hare voormalige naburen, die even als zij gevlugt waren, tot getuigen; en dezen verklaarden geregtelijk, dat ADONIS altijd het voorbeeld voor al de werklieden uit het kanton geweest was. Deze neger zelf bevestigde en zwoer, dat hij alleen ontsnapt was, om berigten van D'HÉROUVILLE aan zijne meesteres te brengen, zich wel wachtende, iets te zeggen aangaande de verschillende reizen, welke de blanke officier naar de legerplaats der oproerlingen gedaan had.

Ondertusschen eischte de gouverneur de municipaliteit op, om ADONIS aan de militaire magt over te geven, opdat hij in *Kamp-Breda* de uitwerkselen zijner pro-

clamatie van den . . . . . . die hem veroordeelde, om doodgeschoten te worden, zoude ondergaan. Op hetzelfde oogenblik scheen zich eene algemeene belangstelling ter gunste van den armen neger te openbaren; aller blikken werden op hem gevestigd. Een gevoel van menschelijkheid begon het hart der magistraatspersonen te treffen, en het vermaak, om de bevelen van een opperhoofd, dien zij als eenen verrader beschouwden, te wederstreven, voltooide de overtuiging van de onschuld des ongelukkigen negers. Eensklaps stond de maire op, en verklaarde in naam der municipaliteit, dat ADONIS geen oproerling was, dat hij geen oogenblik had opgehouden, de welwillendheid der blanken te verdienen, en dat de raad hem bij dezen van alle beschuldiging vrijsprak. Bij gevolg werd hij aan zijne meesteresse teruggegeven, die hem met zich medenam, onder de algemeene toejuichingen van eene menigte van blanken, die van alle kanten naar het huis der gemeente waren toegesneld, om, zeiden zij, den *grooten oproerling van het zwarte leger* te zien.

Niets was intusschen gedrochtelijker te *St. Domingo*, dan de strijd over wederzijdsch regtsgebied, hetwelk bij deze gele-

genheid tusschen den gouverneur, de koloniale vergadering en de municipaliteit ontstond. Elke dezer magten trad onophoudelijk in de regten der andere, en trachtte vooral, zich van de oppermagt meester te maken.

Bijna de geheele partij, die zich *de patriottische* noemde, verklaarde zich voor ANONIS; en de gouverneur, die vernomen had, dat deze neger niets van de geheime kunstgrepen van zijnen zaakgelastigde ontdekt had, verbeeldde zich, dat hij zelfs aangaande dezelve geheel onkundig was. Hij bewaarde dus een diep stilzwijgen wegens de blijkbare en volstrekte ongehoorzaamheid der municipaliteit, en had door deze list het voorkomen, van zijne eischen op ANONIS af te zien, ten einde de noodlottige uitwerkselen van eenen burgeroorlog, die op het punt scheen, om de hoofdstad der *Antilische* eilanden in vuur en vlam te zullen zetten, te voorkomen.

De vermeende patriotten zongen hunnen triumf, en werden daardoor slechts te vermeteler, om een gouvernement aan te vallen, dat zij verfoeiden, en dat zij reeds sedert langen tijd hadden willen omverwerpen.

En thans kan men zich een denkbeeld

maken van den bestendigen staat van scheuring, in welken de volkplanting zich, ten gevolge dezer verschrikkelijke verdeeldheden, bevond.

ADONIS, bij zijne meesteres aangekomen, werd door deze op eene wijze onthaald, welke zijne gehechtheid en zijne zeldzame hoedanigheden allezins verdienden. De negerinnen, die de echtgenoote van zijnen meester gevolgd waren, stortten vreugdetranen, toen zij haren goeden opzigter weder zagen, en vierden zijne terugkomst met feestgezangen en vreugdedansen. Allen in het huis, tot zelfs de kinderen van D'HÉROUVILLE, wierpen zich in zijne armen. Deze twee kleine blanken, die hem terstond herkenden, noemden hem bij zijnen naam en betoonden hem de grootste blijken van vriendschap, terwijl zij elkander het vermaak betwistten, van hem het eerst te omhelzen. Deze goede neger was gevoelig getroffen en kon slechts van vreugde weenen; doch toen het eerste oogenblik van verrukking voorbij was, beijverde hij zich, om zijne meesteres aangaande het lot van haren echtvriend gerust te stellen en te vertroosten. Hij verhaalde haar, met alle slechts mogelijke behoedzaamheid, hoedanig zijn toestand was in de legerplaats van

BIASSOU, terwijl hij de verschrikkelijke tafereelen, welke men haar van de wreedheid van dezen zwarten omtrent de blanken had opgehangen, zoo veel hij kon verzachtte.

Eenige dagen waren aldus voorbijgesneld, toen ADONIS meende, dat het eindelijk tijd werd, om zijne meesteresse over te halen hem te volgen. Hij begon dus, met haar ernstiglijk onder het oog te brengen, dat zij alleen in de wereld in staat was, om D'HÉROUVILLES leven te redden; en hij haalde, te gelijker tijd uit de voering van zijne *canda* (1), eenen brief, die door zijnen meester eigenhandig geschreven was, en in welken deze haar met zoo veel kracht als teederheid de noodzakelijkheid aantoonde, om zich geheel en al op de Voorzienigheid en op de edelmoedige zorgen van hunnen eenigen en altijd getrouwen vriend ADONIS te verlaten. Hier, stortte deze gevoelige vrouw eenen vloed van tranen, en deelde ADONIS de vrees mede, welke de snoodheid van BIASSOU, die zich misschien het genoegen wilde bereiden, om hen allen gezamenlijk op te offeren, haar inboezemde.

(*) Eene soort van eenen kleinen en verkorten overrok, dien de Congo-Negers gewoonlijk dragen.

Adonis overreedde haar, om niet zoo in de toekomst te willen doordringen; en ten einde haar tot de zoo stoutmoedige als hagchelijke en gevaarlijke onderneming, welke hij wilde beproeven, om uit de stad te komen, aan te moedigen, zeide hij tot haar in zijne natuurlijke en ongekunstelde taal: « Moed scheppen, goede meesteres, moed scheppen; zwarte en blanke menschen mogen vrij boosaardig zijn, God nog meer goed is dan boosheid van hen groot. » Zij zeide hem, dat zij eindelijk besloten had, zich aan zijn geleide over te geven, en dat zij gerust zou sterven, indien zij nog eenmaal haren echtgenoot mogt omhelzen.

Toen dit haar besluit genomen was, was Adonis slechts bedacht, om zich zoo veel *campêche*-hout te verschaffen, benevens de zaadkorrels van eene wilde *liane* (1), die hem bekend was, en waarvan hij een sterk afkooksel maakte.

Den dag voor zijn vertrek verwittigde hij zijne gebiedster, dat hem nog slechts vijf dagen overbleven, om de beloften te vervullen, welke hij aan Biassou gedaan had; dat de oogen-

---

(1) Eene plant, in de West-Indien te huis behoorende, en die vele ranken uitschiet.

De Vertaler.

blikken kostbaar waren, en dat men er niet eenen enkelen kon verliezen, zonder het leven van D'HÉROUVILLE in de waagschaal te stellen. Hij overreedde haar tevens, om haar geheele ligchaam, gelijk ook dat harer kinderen, met de verw te bestrijken, welke hij vervaardigd had. Op deze woorden was de verwondering zijner meesteresse buitengemeen; maar ADONIS stelde haar voor, dat er slechts een eenig middel was, om de poorten der *Kaapstad* zonder gevaar uit te komen, en de grenspalen van *Kamp-Breda* veilig door te trekken; en dit middel bestond in het aannemen van de kleur en het gewaad der zwarte slavinnen.

En in der daad elken morgen, bij het aanbreken van den dag, begaf zich eene menigte zwarten van beiderlei kunne uit de stad naar *Kamp-Breda*, om het vertrek der lieden af te wachten, die, onder geleide van eene sterke bedekking, meer dan eene halve mijl in de vlakte afdaalden, om voedsel voor de paarden van het leger en van de verschillende bijzondere personen der stad af te snijden.

ADONIS had het plan gevormd, om zich onder deze slaven te mengen, ten einde zoo buiten de barrières te komen, en vervolgens, onder begunstiging der gierstvelden, die hoog en digt bewassen waren, verder te ontsnappen.

De ongelukkige mevrouw D'HAUTVILLE stemde in alles toe; maar alvorens zich met hare vermomming bezig te houden, deed zij hare slavinnen bij zich komen, en sprak haar in dezer voege aan:

„Getrouwe medgezellinnen van mijne ongelukken, die geen oogenblik hebt opgehouden, mij de meest vertroostende proeven uwer vriendschap en uwer gehechtheid aan mijn gezin te geven! de hemel is mijn getuige, dat mijn voornemen was, ieder uwer eenen kleinen eigendom te verzekeren, en u de vrijheid terug te geven, welke gij van de natuur ontvangen hebt; maar dezen dierbaarsten wensch geheel te bevredigen, is mij mislukt. Ziet hier echter de akte, welke u vrij maakt; dezelve is door mijne hand onderteekend. Met dezelve zijt gij tegen alle vervolging der blanken beveiligd. Waarom kan ik u ook niet tegen de aanvallen van ellende en gebrek waarborgen! Maar ik heb niets dan dit geringe huisraad tot mijne beschikking; verdeelt het onder elkander. Neemt ook mijn linnengoed, mijne juweelen en dit weinige geld, dat mij overblijft. Voortaan zal dit alles mij nutteloos zijn, terwijl hetzelve u, ten minste voor eenigen tijd, tegen de dringendste behoeften, welker vervulling ons aanwezen vordert, zal bewaren.

Gij kunt allen arbeiden; ô arbeidt dan, mijne ongelukkige vriendinnen! en gij zult nog eenmaal gelukkig op de aarde zijn. Spaart voor uwen ouden dag; weest altijd zachtzinnig, menschelijk en weldadig, de hemel zal u dan zegenen. Ik behoef u niet aan te bevelen, somtijds aan uwe oude meesters te denken, die altijd uwe beste vrienden geweest zijn, want voor de ondankbaarheid zijn uwe harten onvatbaar. » — Deze woorden geëindigd hebbende, omhelsde zij de eene na de andere, terwijl zij haar tranen van gevoeligheid en erkentelijkheid deed plengen.

Naauwelijks was dit roerende tooneel afgeloopen, of deze goede negerinnen hieven een doordringend geschreeuw aan, snikten luide, wentelden zich aan de voeten harer gebiedster, en smeekten haar, terwijl zij de gevouwene handen naar haar ophieven, haar niet te verlaten, en haar te veroorloven, haar te volgen, overal waar zij zou gaan, om hare gevaren te deelen en hare smarten te verzachten. Maar ADONIS had niet voegzaam geoordeeld, haar mede te nemen. Hij wist maar al te wel, dat zij, eenmaal in de legerplaats van BAISSOU aangekomen zijnde, het beklagelijkste lot zouden hebben moeten verduren. Dus nam hij, zonder het antwoord zijner meesteres af te wachten, het

woord, en gaf haar te kennen, dat deze, alleen om haar grootere onheilen te besparen, besloten had, haar aan de *Kaap* achter te laten. — « Gij niet bekwaam zijt, » voegde hij er bij, « te gelooven ADONIS slecht genoeg of verraderlijk genoeg, om te geven aan de arme meesteresse van ons kwaden raad. Dus, lieve vriendinnen van mij, moet niet haar nog meer het hart verscheuren. Het zijn niet tranen en verdriet die nu zijn noodig; neen, het is troost, moed en vertrouwen op goeden God. »

ADONIS had gesproken, en de arme negerinnen gevoelden wel, dat hiertegen niets was in te brengen. Zij lieten het hoofd zakken, en vergenoegden zich, met hare tranen in stilte te doen vloeijen.

De echtgenoote van D'HÉROUVILLE overreedde ADONIS, om onder de slavinnen te verdeelen wat zij haar achterliet, op dat zij aan ieder van dezelve schriftelijk een bewijs van overdragt konde geven, welke dan deze, na haar vertrek, dien kleinen eigendom zou verzekeren. De goede neger kweet zich van dien last met schranderheid, en bestemde voor elke slavin een bijna even groot aandeel, welke hij, door het lot, onder haar wilde verdeelen. Doch toen deze loting nu bijna afgeloopen was, vielen hare oogen eensklaps op de afbeeldsels van D'HÉROUVILLE

en zijne gemalin, de eenigste voorwerpen, die nog ter verdeeling overbleven, en welke Adonis nu van den muur afnam; en terstond, als door eenen elektrieken schok getroffen, wierpen zij zich, allen op den armen neger, om dezelve van hem te vragen, terwijl ieder van haar, door beden, liefkozingen en smeekingen, hem trachtte over te halen, om dezelve in haar aandeel te bevatten, terwijl zij elkander onderling, het kostbaarste dat zij hadden, aanboden, om dezelve deelachtig te worden. Adonis, niet meer wetende, hoe haar te voldoen, verzocht zijner meesteres, hier te beslissen.

Deze erkentelijke vrouw, aangenaam bewogen door een schouwspel, des te treffender, daar het de ware uitdrukking van die gevoelens harer onderhoorigen was, welke haar hart het meest verteederden, deed de schilderijen weder aan derzelver plaats brengen, en sprak de negerinnen aldus aan: «O, mijne goede en getrouwe vriendinnen! ik kan geene onder u de voorkeur geven! gij allen hebt mij, als om strijd, dezelfde verkleefdheid en dezelfde vriendschap betoond; maar, daar uwe meesters u zoo dierbaar zijn, wil ik, dat hunne beeldtenissen een gemeen eigendom voor u allen blijven, van welke gij u nimmer zult kunnen ontdoen. Deze

afbeeldsels zullen het onderpand zijn van de vereeniging, van de goede verstandhouding en van de vriendschap, die altijd onder u moeten heerschen; en indien onvoorziene oorzaken deze gelukkige eensgezindheid, die alleen het geluk en den troost uwer dagen kan bewerken, ongelukkiglijk mogten verstoren, dan vorder ik, dat gij in hetzelfde oogenblik naar deze schilderijen gaat, en dat gij, bij derzelver oplettende beschouwing en bij de herinnering van de gevoelens, die u thans bezielen, u slechts deze woorden voor de aandacht brengt: *zij wisten slechts te beminnen en te vergeven.*

De negerinnen smolten weg in tranen. Zij zwoeren, in het aangezigt des hemels, den laatsten wil harer gebiedster te volvoeren, en deze trachtte slechts de plannen van ADONIS te volbrengen. Hare medgezellinnen hielpen haar, zich te vermommen; en het uitwerksel der beschildering was zoo krachtig, dat hare kleur met die van het glinsterende zwart der schoonste afrikaansche huid kon vergeleken worden. Hare kinderen bezagen zich zelven en elkander met den glimlach der onschuld en der verwondering, zonder te begrijpen, hoe zij zoo spoedig van kleur hadden kunnen veranderen. ADONIS bond het haar zijner meesteres in eenen enkelen haarlok,

dien hij onder eenen kleinen guineeschen doek, kunstig geplaatst, volgens de wijze der tuinslavinnen, verborg; hij bedekte haar hoofd met eenen hoed van dadelbladeren, en bond onder hare naakte en teedere voeten sandalen van leder, zoo als de slaven gewoonlijk dragen.

Het was meer dan middernacht, toen al de toebereidselen voltooid waren. Daarna zocht elk hunner de eenzaamheid en bad den Eeuwigen met zoo veel vuur als eerbied. Vervolgens gebruikte men eenen eenvoudigen maaltijd, die naauwelijks was afgeloopen, toen het kanonschot van vier uren zich liet hooren en de terugkomst van den dageraad aankondigde (1). Oogenblikkelijk wapende ADONIS zijne gebiedster met een indigo-mes, naar eene sikkel gelijkende, waarmede men het graan afsnijdt. De negerinnen deden desgelijks, namen de kinderen op hare armen en gingen aldus op

(1) Men deed dagelijks van de reede te zeven uren des avonds, voor de policie der negers van de stad, een kanonschot, hetwelk alle slaven verpligtte, naar hunne meesters terug te keeren. Ook deed men des morgens te vier uren een tweede kanonschot, na hetwelk zij konden uitgaan en hunne werkzaamheden verrigten.

weg naar de stads-poorten, alwaar zij zich onder eene menigte slaven mengden, die naar *Kamp-Breda* gingen, zingende en dansende, volgens hunne doorgaande gewoonte. De schroomvallige mevrouw D'HÉROUVILLE ging slechts met moeite voorwaarts, elk oogenblik bevende, uit angst van herkend te worden; maar ADONIS en de negerinnen regelden hunnen togt zoodanig, dat zij geenen vreemden neger bij haar toelieten. Eindelijk kwamen zij aan *Kamp-Breda*, alwaar zij, aan de barrières, het vertrek van het detachement afwachtten, hetwelk de slaven in hunne werkzaamheden moest beschermen. Het geval wilde, dat de beurt aan hetzelfde piket ruiterij was, hetwelk ADONIS vervolgd had; naauwelijks had dan ook de officier, die het kommando had, dien goeden neger bemerkt, of hij herkende hem terstond en steeg met haast van zijn paard, om hem te ondervragen en hem geluk te wenschen, zoo gelukkig aan den wreedsten dood ontkomen te zijn.

Intusschen werden de slagboomen en de hekken geopend en men begaf zich op weg; maar de echtgenoote van D'HÉROUVILLE, die de herkenning van ADONIS door den officier bespeurd had, wanhopig over dit voorval, hetwelk misschien haar ontwerp zou doen

mislukken, haar doen herkennen en haar aan al de afschuwelijkheid van de vervolging der anti-patriotten, die niet zouden hebben nagelaten, haar van verstandhouding met de opstandelingen te beschuldigen, overleveren, wendde zich tot ADONIS, en deed, met eenen enkelen blik, hare geheele onrust in de ziel van dien goeden neger overgaan. Hij gevoelde dezelve, en nam, om zich van den ondervragenden officier, die volstrekt inlichtingen aangaande den toestand van de legerplaats der opstandelingen wilde hebben, te ontslaan, tot eene zoo gelukkige als verschoonbare onwaarheid de toevlugt. Hij gaf den officier te kennen, dat hij, daar zijne meesteresse aan de *Kaap* zeer ziek lag, uitgezonden was, om voor haar genezende kruiden te zoeken, en dat hij niet te gelijk dezen pligt kon vervullen en hem antwoorden; dat hij zich dus eerst met het noodzakelijkste zou bezig houden, en vervolgens, bij de terugkomst dergenen, die voorraad haalden, hem, den officier, aangaande alles, wat hij van hem wilde weten, voldoende oplossing zou geven. Hij deed denzelven ook opmerken, dat het laatste gedeelte der arbeiders nog zeer verre achter was; dat de oproerige negers, zeer talrijk zijnde, hen ligtelijk op het onvoorzienst zou-

den kunnen overvallen, zonder dat het zijn detachement mogelijk zou zijn, hen met vrucht te verdedigen, inzonderheid daar zij zoo ver van elkander verwijderd en zoo verstrooid waren. — Deze laatste opmerking vooral had de uitwerking, welke hij van dezelve verwachtte; en naauwelijks had de officier het hoofd gewend, of hij besteeg in aller ijl zijn paard, terwijl hij ADONIS wel zeer aanbeval, tegen het einde van den arbeid weder bij hem te komen; vervolgens gaf hij zijn paard de sporen, en keerde terug, om al zijn volk te verzamelen. ADONIS maakte van het oogenblik gebruik; hij verdubbelde zijne schreden, zijne gebiedster volgde hem, en zij kwamen het eerst in een uitgestrekt veld van nog lage gierst, hetwelk diende, om de vijandelijke legers te provianderen, met dit onderscheid, dat de blanken er op den vollen dag hunnen voorraad gingen halen, terwijl de zwarten daartoe alleen des nachts derwaarts gingen.

ADONIS sloop langen tijd langs deszelfs buitenzijden rond, ten einde zich aldaar, op hetzelfde oogenblik van het vertrek der arbeiders, met meer voordeel te kunnen verschuilen; maar de angsten, welke de gade van D'HÉROUVILLE uitgestaan had, de lengte van den weg, de brandende hitte en de on-

gewoonheid harer nieuwe kleeding hadden bijna al hare krachten uitgeput. ADONIS bemerkte dit; hij deed haar in de schaduw eener digtbewassene acacia nederzitten, en gaf haar een weinig brandewijn, waarvan hij zich uit voorzorg voorzien had. Al hare smarten werden te dezer plaatse vernieuwd, want het was onder deze zelfde acacia, dat zij verpligt was, zich van hare getrouwe negerinnen te scheiden, die, na haar voor de laatste maal omhelsd te hebben, terugkeerden, terwijl zij hare tranen smoorden, ten einde met de andere negers weder in de stad te kunnen komen, zonder zelfs, aangaande de oorzaak van hare droefheid, eenige achterdocht te verwekken.

Ziedaar dan deze ongelukkige vrouw aan al de verschrikkingen van haren toestand ter prooi gelaten, alleen in eene verwoeste vlakte, met hare beide kinderen beladen, en geene andere verdediging, geenen anderen steun hebbende, dan den goeden God en haren getrouwen ADONIS.

Toen zij eenige oogenblikken gerust hadden, deed de goede neger zijne meesteresse de noodzakelijkheid gevoelen, van zich spoedig van de arbeiders te verwijderen, uit vreeze, dat de officier, zijne afwezigheid bemerkende, eenige ruiters zou afzenden, om hem

op te sporen. Zij stonden dan op, en verloren, na gedurende anderhalf uur, met eenen eenigzins verhaasten tred, voortgespoed te hebben, het met laagstaande gierst bedekte veld, dat hunne vlugt zoo zeer begunstigd had, geheel uit het gezigt. Zij bevonden zich nu in eene groote vlakte, in welke ADONIS de wegen en uitgangen volkomen kende. De gevoelige mevrouw D'HÉROUVILLE intusschen, die zich nu tegen alle gevaar van wege de blanken beveiligd zag, begon langzamerhand haren moed te hernemen. Hare beide kinderen, die niet opgehouden hadden, als naar gewoonte te lagchen en te spelen, verbeeldden zich, dat men hen naar hunne geliefkoosde woning, aan den berg *de la Valière*, terugbragt. De oudste vooral bestormde zijne moeder met vragen, en vroeg haar dikwijls, in zijne kinderlijke taal, of hij weldra zijnen lieven papa zou wederzien, en wanneer hij weder blank zoude worden. Een gedeelte van den weg werd op deze wijze afgelegd; doch zij waren omtrent nog vier uren van de legerplaats van BIASSOU verwijderd, toen zij voor hen uit een detachement zwarte ruiterij bemerkten, dat, ingevolge de bevelen van hun opperhoofd, de blanke arbeiders ging verontrusten. ADONIS overreedde zijne meesteres, om hare schreden te vertragen, en zijne terugkomst zonder

ongerustheid af te wachten. Terstond ging hij dit detachement te gemoet, en riep deszelfs aanvoerder, *in naam des konings*, toe, stil te houden. — Op dit woord, door de oproerlingen geëerbiedigd, hield het detachement halte, waarop ADONIS den pas vertoonde, dien BIASSOU hem gegeven had. De officier, die niet kon lezen, maar die het zegel van zijnen generaal herkende, haastte zich, om hem met eerbied te vragen, wat hij voor hem doen kon? De goede neger antwoordde hem, dat hij twee paarden noodig had, benevens twee schrandere zwarten, om hem de negerin, welke hij met hare beide kinderen voor zich zag, naar het hoofdkwartier te helpen geleiden. De officier gebood oogenblikkelijk twee man van zijnen troep, om ADONIS te volgen, en hem in alles, wat hij hun bevelen zou, te gehoorzamen, waarna hij zich weder op weg begaf en zijnen togt vervolgde.

Dat men oordeele over het genoegen van ADONIS, toen hij zich in staat zag gesteld, de langdurigheid van eenen togt te verligten, dien zij anders niet op denzelfden dag hadden kunnen doen, zoo dat zij, zonder deze tijdige hulp, zouden blootgesteld geweest zijn, om eenen vochtigen en regenachtigen nacht op het opene veld door te brengen! — Hij maakte

van de mantels der ruiters eene soort van vrouwenzadel, plaatste daarin zijne meesteresse, en gebood eenen der negers zich altijd digt bij haar te houden, ten einde haar te ondersteunen, in geval het paard mogt struikelen, terwijl de andere hetzelve bij den toom moest voortleiden. Hij zelf klom op het andere paard, plaatste de beide kinderen voor zich, en vervolgde aldus zijnen weg naar het hoofdkwartier, waar hij eindelijk met het vallen van den avond, bij den ondergang der zon, aankwam.

Naauwelijks was hij aldaar terug, of hij vroeg, om in het vertrek van BIASSOU toegelaten te worden. Hij noemde zich, en terstond deed het opperhoofd der oproerlingen hem alleen in zijne kamer komen. « Gij hebt mij verraden, » schreeuwde deze woeste mensch hem toe, zoodra hij hem zag, « gij hebt mij verraden; maar ik zal u toonen, dat men mij niet straffeloos bedriegt. — Ellendeling! » ging hij voort, schuimende van woede, « sedert uw vertrek heb ik volstrekt geene narigten van den gouverneur bekomen; het ontbreekt mijn leger aan levensmiddelen en krijgsvoorraad; mijne detachementen zijn op de vlugt gejaagd of geslagen; de ellendige blanken hebben de vermetelheid zoo verre gedreven, dat zij tot op twee uren

afstands van mijn paleis hebben durven komen; — en ik kan u alleen wegens al deze onheilen beschuldigen; maar morgen, bij het opgaan der zon, zal de wreedste van alle straffen mij over uwe verfoeijelijke trouweloosheid wreken. ADONIS, hevig verschrikt, viel aan zijne voeten, en smeekte den vertoornden gebieder, hem ten minste niet te doen sterven, alvorens hem gehoord te hebben; terwijl hij tevens uitvoerig en tot in de kleinste bijzonderheden toe verhaalde, wat hem, sedert het oogenblik van zijn vertrek uit het kamp, tot aan dat van zijne terugkomst in hetzelve, was overkomen. — BIASSOU, getroffen over hetgene hij hoorde, ging zoo snel en met zoo veel ongelijkheid aan zich zelven van de gramschap tot de verbazing en van de verbazing tot de bewondering over, als hij te voren van het vertrouwen op dezen goeden neger tot het vermoeden van verraad bij denzelven was overgegaan. «Hoe!» zeide hij, van verwondering vervoerd, tot ADONIS: «hoe! de echtgenoote van D'HÉROUVILLE is dan hier? Laat haar binnen komen, laat mij haar zien, laat mij haar spreken, en laat mij uit haren mond de bevestiging hooren van het verhaal, hetwelk gij mij daar gedaan hebt.»

Men leidde deze belangrijke vrouw met hare

beide kinderen binnen. Het gezigt van BIASSOU deed haar sidderen. « Mevrouw! » zeide hij tot haar, op eenen onbeschoften toon, « uw echtgenoot is in mijne magt; ik heb u met hem hereenigd, omdat ik over zijne diensten voldaan ben; maar vlei u niet met eene ijdele hersenschim, de hoop, om immer deze plaats te ontkomen: want de dood zou u aller deel zijn, zonder daarvan zelfs die kinderen, welke gij in uwe armen hebt, uit te sluiten. » — En na deze verschrikkelijke inleiding liet hij zich voor de tweede maal al de bijzonderheden aangaande de zending van ADONIS verhalen.

Deze goede neger was ondertusschen naar het bureau van zijnen meester gegaan, om denzelven van de aankomst zijner gade te onderrigten, en om hem alles te verhalen, wat er met hem, sedert hunne scheiding, gebeurd was. Ik laat het aan meer geoefende pennen over, de hevige beweging, de levendige vervoering en de aan ijlhoofdigheid grenzende vreugde van D'HÉROUVILLE af te schilderen, op het gezigt van zijnen getrouwen ADONIS. De verschillende indrukken, welke een gevoelig mensch in een dergelijk oogenblik ondervindt, kunnen nimmer, dan slechts zwak en als eene flaauwe schets der wezenlijkheid, beschreven worden; de verbeelding des lezers alleen moet

hier het gebrekkige aanvullen. Zijne vrouw en zijne kinderen lagen weldra in zijne armen; en naauwelijks bemerkte hij, dat eene vreemde kleur hunne gelaatstrekken overdekte, zoo diep stonden deze in zijn hart gegrift. Ik laat deze elkander vurig beminnende, deze teedere echtelingen zich voor eenige oogenblikken aan de zoete ontboezemingen hunner wederzijdsche liefde en hunner gevoeligheid overgeven, want na eene zoo wreede, zoo verscheurende scheiding, hebben zij elkander wederzijds vele zaken mede te deelen; — ik laat den getrouwen ADONIS bij hen: immers is hij niet overtollig in den schoot van een gezin, hetwelk hij hereenigd heeft, en hetwelk hij weldra aan de wreedste straffen, aan den verschrikkelijksten dood zal ontrukken! Sedert het vertrek van ADONIS was, in de legerplaats van BIASSOU, alles van gedaante veranderd: de hongersnood was in het leger van dit opperhoofd, hetwelk in niets behoorlijk voorzien had, ingeslopen; het misnoegen zijner soldaten had zich door afzonderlijke opstanden geopenbaard; zijne negers van *Ibos* en *Mozambique* hadden het ontwerp gevormd, een ander opperhoofd te benoemen; en het was BIASSOU, alleen door den indrukwekkenden toestel tot de afschuwelijkste teregtstellingen, gelukt, het smeu-

lende vuur van dit langzamerhand ontbrandende oproer uit te blusschen. Reeds had hij de negerinnen uit de legerplaats verwijderd, en dezelve in kleine afdeelingen naar den voet der bergen gezonden, om aldaar aardappelen en den maniokswortel te telen (inlandsche aardplanten, het gewone voedsel der inboorlingen, en des te beter in staat, in de behoeften der opstandelingen te voorzien, daar dezelve reeds na verloop van drie maanden vruchten geven). De negers, die gelast waren, haar te bewaken, hadden bevel, om diegene onder haar, die de minste klagt zouden aanheffen, of de ligtste tweespalt zouden veroorzaken, dadelijk te doen doodschieten. Hij heerschte met eenen ijzeren schepter over het geheele zwarte leger; hij deed, onder verschillende voorwendselen, eene menigte oude lieden, zwakken en gewonden, van beiderlei sekse, ter dood brengen. De schrik had alle gemoederen overmeesterd, het bloed stroomde van alle kanten, en de menigte slagtoffers, welke hij dagelijks aan de handhaving van zijne magt en zijn gezag opofferde, scheen zijne woestheid en wreedheid slechts te voeden en te doen aangroeijen. Ook zag men, en misschien voor de eerste maal, slaven, de zware en schandelijke ketenen betreuren en terugwen-

schen, met welke de blanken hen zoo lang beladen hadden.

Van hunnen kant hadden de blanke inwoners, van hunnen eersten schrik bekomen, zich in verschillende korpsen gevormd. De rijksten maakten de ruiterij en de *kleine blanken* (1) het voetvolk uit. Het algemeene welzijn had den hoogmoed der eersten jegens hunne broeders een weinig vernederd, want zij hadden, in de menigvuldige uitvallen, welke zij in de vlakte gedaan hadden, opgemerkt, dat de man met tweemaal honderd duizend livres renten, in den slag, evenzeer mensch is als elk ander; en dat de vijandelijke kogel hem niet meer eerbiedigt dan den armsten voetknecht; ook heerschte er, gedurende eenigen tijd, eene soort van gelijkheid en vereeniging onder de verschillende klassen van blanken, die hun dikwijls op hunne onverzoenlijke vijanden belangrijke

(1) De groote planters en zelfs het grootste gedeelte der rijke kooplieden hadden de beleedigende benaming van *kleine blanken* aan diegenen gegeven, die niet, even als zij, de middelen hadden, om te zeggen: *mijne suikerplantaadje*, *mijne slaven*, *mijne buitenplaats en mijne paarden;* hierbij vergetende, dat zij zelven *kleine blanken* geweest waren, en dat de rijkdom, die hen nu zoo ijdel maakte, dikwijls slechts de vrucht was van de afschuwelijkste wreedheden.

voordeelen deden behalen. De strijd was op leven en dood: men maakte noch van den eenen noch van den anderen kant krijgsgevangenen; en wee hem, die den vijand in handen viel! hij was verzekerd te moeten sterven, en dikwijls op de wreedste wijze.

Ziet hier, welke de verschillende doodstraffen waren, welke de zwarten den blanken deden ondergaan, wanneer zij een genoegzaam aantal gevangenen gemaakt hadden, om van dezelve eene offerhande aan hunne wraakzucht te maken. Dit verhaal is wel de moeijelijkste taak, welke ik te vervullen heb; en ik zou dezelve met stilzwijgen kunnen voorbijgaan, indien het niet misschien eenige nuttigheid kon hebben, den menschen, door de verschrikkelijkste lessen, te leeren, tot welke misdaden ons geslacht bekwaam is, wanneer de opvoeding de gelukkige kiem van gevoeligheid, welke de natuur in alle harten gelegd heeft, niet ontwikkelt.

Op den dag van zulk eene afschuwelijke slagting deed BIASSOU zijn geheele leger zich op een enkel punt verzamelen, op eenen afstand van een vierde mijl van het hoofdkwartier gelegen. Het was eene kleine vlakte of weide, die geheel met eene soort van hoogten omgeven was, welke een natuurlijk

amphitheater vormden. Al de negers plaatsten zich op deze heuvelen, en lieten aldus in hun midden eene opene plaats, ruim genoeg voor de teregtstellingen. De ongelukkige blanken werden geheel naakt aangevoerd, met de handen op den rug gebonden, onder elkander vermengd, en zonder onderscheid van ouderdom of sekse.

De oudste lieden werden tot de wreedste straffen bestemd, en de negers voerden aan, om deze uitgezochte barbaarschheid te regtvaardigen, dat deze blanken, als langer in de volkplanting geweest zijnde, de negers ook langer gekweld hadden dan de andere. Bij gevolg werden deze ongelukkigen met de kin aan kromme en puntige ijzers, omtrent twintig duim vooruitstekende, in houten palen van acht voet hoogte geslagen, vastgehaakt. Aldus wachtten deze rampzaligen, somtijds meer dan twaalf uren achtereen, dat de dood hun onuitsprekelijk lijden zou komen eindigen, terwijl de beulen, met eene uitgeleerde wreedheid, hunne slagtoffers van tijd tot tijd losmaakten, om hen dan vervolgens op nieuw vast te haken, ten einde hun aldus al de angsten van den pijnlijksten dood met des te meer bitterheid te doen gevoelen.

De blanken, die het eiland slechts sedert een

tiental jaren bewoonden, werden twee aan twee, tusschen planken van hunne hoogte, hecht en sterk aan elkander gebonden, en op een schavot, als deelen in eenen zaagmolen, geplaatst, om vervolgens in de lengte door midden gezaagd te worden.

Hun, die eerst sedert twee of drie jaren op het eiland aangekomen waren, werden eerst de oogen met kurketrekkers uitgerukt, waarna zij met sabelhouwen werden afgemaakt.

Wat de ongelukkige vrouwen aanbelangt, de beulen wisselden de wijze harer teregtstelling af naar de afschuwelijke luimen van hun opperhoofd. Men heeft hen dikwijls op de zwangere huismoeders zien aanvallen, en de teedere vruchten der echtelijke vereeniging uit hare lillende ingewanden rukken, welke zij dan aan stukken sneden, om vervolgens de ongelukkige slagtoffers hunner wreedheid te noodzaken, van dit walgelijke vleesch te eten, hetwelk zij dan met geweld tot op den bodem der maag voortstieten. — De jonge meisjes werden op eene andere niet minder wreede wijze gemarteld, daar deze roovers haar niet loslieten en hunne dierlijke omhelzingen niet staakten, dan op het oogenblik, waarop zij bemerkten, dat zij nog slechts een zielloos ligchaam in hunne armen klemden.

De kinderen werden in groote suikerketels, met kokend water gevuld, geworpen, of op gloeijende roosters gebraden.

Doch het is tijd, om over dit afzigtelijke tafereel eenen sluijer te werpen; ja, ik wil den lezer eene menigte niet minder verschrikkelijke bijzonderheden onthouden, om zijn gevoel niet al te zeer te kwetsen, hetwelk ook slechts zou dienen, om niet alleen diepe verachting voor de menschheid te verwekken, maar ook om menschenhaat in te boezemen; mijn doel was toch niet, om het hart te doorboren, door de verbeelding en het gevoel te schokken; maar mijn oogmerk was, om de voordeelen der beschaafde en geregelde maatschappijen, waar orde en eenstemmigheid heerschen en waar de wetten opgevolgd worden, in een helderder licht te plaatsen (1). — Het verhaal der volgende daadzaak, hetwelk der ontstemde gevoeligheid tot eenen verzachtenden balsem zal dienen, zal bewijzen, dat de mensch, zelfs de woestste, de ruwste, de onbeschaafdste, de bloeddorstigste, nu en dan vatbaar

(1) De tegenwoordige toestand van ons werelddeel toont dit insgelijks ten duidelijkste aan.

DE VERTALER.

is, zich door de eenvoudige toonen der onschuld, der zwakheid en der openhartigheid te laten verteederen.

Eens, dat BIASSOU den goeden neger ADONIS geboden had, hem te volgen, om hem getuige van zijne wreedheid te maken, opdat hij aan zijnen meester en zijne meesteres rekenschap konde geven van het lot, dat hen wachtte, indien zij vermetel genoeg zouden zijn, om hem te verraden, zag hij twee blanke kinderen, ongeveer vijf of zes jaren oud, geheel naakt, en welke men wegleidde, om hun de straf te doen ondergaan, welke voor hen bestemd was. Deze teedere slagtoffers hielden hunnen beul bij de hand, die, terwijl hij met rassche schreden voortging, hen de ruimte snel deed doorloopen, die hen van den noodlottigen haard scheidde, welke hen moest verbranden. Zij waren aan den eindpaal van hun kortstondig aanwezen genaderd, toen men twee negerkinderen, van denzelfden ouderdom, eensklaps van de hoogte zag afdalen, en zich met overhaasting in de armen der kleine blanken werpen, tevens met luider stemme roepende: « ha! zijt gij daar? JOZEF! ha! zijt gij daar? PAULIN!» — waarop dezen insgelijks op hunne beurt en in dezelfde taal riepen: « ha! zijt gij daar? ZEFIR! ha! zijt gij daar? ZOZO!» en dadelijk in de armen

hunner vrienden vielen, hen omhelsden, zich digt aan hen drongen, hen liefkoosden, sprongen, en de lucht van hunne vreugdekreeten deden weergalmen. BIASSOU was bij dit schouwspel tegenwoordig; hij beschouwde het zelfs met eene soort van verwondering, met belangstelling gemengd, toen de kleine neger zozo, als om den gemaakten indruk te voltooijen, zich eensklaps uit de armen zijner kleine vrienden losrukte, en hem, uit al zijne magt en met eene smeekende stem, toeriep: «Grootpapa van ons! groote mijnheer de neger! groote generaal! JOZEF niet dooden, PAULIN niet dooden; zijn goede blanken, die nooit negers gedood; het is moeder van mij, die geweest is min van hen. Ik bid u, groote meester van geheele wereld, groote vriend van goeden God, vergiffenis voor hen, als het u belieft, om liefde van goede Heilige Maagd.» —

BIASSOU, die aan de tranen van zoo vele duizende familien weerstand geboden, en de aandoenlijke smeekbeden van eene menigte jonge meisjes, teedere moeders en eerbiedwaardige grijsaards, met onverbiddelijke hardvochtigheid, afgewezen had, kon dezen eenvoudigen kreet der natuur, der onschuld en der menschelijkheid niet wederstaan: zijn hart werd misschien voor de eerste maal in zijn

leven bewogen; het werd door gevoel geprangd, hij snikte luide, en overvloedige tranen rolden langs zijne wangen. Hoe meer moeite het der gevoeligheid gekost had, in zijn hart binnen te dringen, des te sterker en levendiger waren derzelver uitboezemingen..... Ach! indien, in dezen kostelijken oogenblik, een welsprekend en moedig wijsgeer hem de verhevene toonen der menschelijkheid; de roerende stem der natuur, had kunnen doen hooren, dan zou het gedaan geweest zijn met dien verwoestenden geesel, die *St. Domingo* teisterde, en dit eiland zou voor het geluk, de regtvaardigheid en den vrede zijn herboren geworden; maar buiten ADONIS, die door eene hevige gewaarwording van afgrijzen was aangegrepen, was BIASSOU slechts omringd door negers, die zich beijverden, om hem in grawzaamheid te overtreffen. Doch gehoor gevende aan de kracht van het oogenblikkelijk gevoel, het welk hem bezielde, gaat hij naar die kinderen toe, grijpt hen aan, en heft, met eenen sterken arm, deze belangrijke groep omhoog, aan zijne borst, waarna hij dezelve met kracht aan zijn hart drukt; vervolgens zeide hij, na hen omhelsd te hebben, terwijl hij zich tot diegenen onder zijne wachten wendde, die het digtst bij hem waren, en

de kinderen in hunne armen leide, tot dezen: « dat men deze kleinen in mijn paleis brenge, dat men hen verzorge, en dat men hen eerbiedige, als of zij mijn eigen bloed waren. »

JOZEF en PAULIN, ZEFIR en ZOZO waren zoogbroeders; deze arme kinderen waren allen te zamen opgevoed. De beide eersten behoorden aan eenen blanken timmerman, die, toen hij had willen ontsnappen, in het gebergte *de la Valière* was aangehouden en gevangen genomen; en de Voorzienigheid had gewild, dat de beide kleine negers, die zich sedert veertien dagen met hunne moeder in de legerplaats van BIASSOU bevonden, hunne kleine vriendjes op hetzelfde oogenblik herkenden, dat men hen ter strafplaats geleidde.

ô Kindschheid! uwe aanvalligheden zijn dan wel veelvermogende, daar zij den woeststen mensch, dien men tot hiertoe gezien had, hebben kunnen ontwapenen, ja zelfs verteederen! Maar wie zou ook de levendige belangstelling kunnen wederstaan, welke door deze treffende mengeling van zwakheid, opregtheid en natuurlijke eenvoudigheid, die een jeugdig wezen zoo beminnelijk en zoo belangrijk maken, voortgebragt wordt? — Volken! indien er immer onder u een tweede NERO opstaat, stelt hem dan het vaderland voor, onder de gedaante van een

teeder kind, en misschien zal het u gelukken, hetzelve te redden.

Zoodanig was de toestand van het zwarte leger, sedert het vertrek van ADONIS. Dat men dan uit zulke verschrikkelijke en zoo dikwijls vernieuwde voorbeelden leere beoordeelen, hoe vast en hoe diep de schrik en de slavernij zich in de ziel der opstandelingen geworteld hadden! — Nimmer ook werd eenig despoot beter gehoorzaamd, dan de onverbiddelijke BIASSOU; en al wat men van de dwingelanden van Azie verhaalt, is verre beneden de magt en het gezag, welke deze woeste neger over zijne ongelukkige broeders verkregen had.

Zoo stonden de zaken, toen men, op zekeren morgen, de aankomst van eenen monnik in het hoofdkwartier aankondigde. Het scheen, dat eene dergelijke gebeurtenis eenigen troost in alle harten moest aanbrengen, en dezelve weder openen voor de hoop op eene blijdere toekomst; maar vader PHILIPPUS, weinig doordrongen van de heiligheid van zijnen stand, verre van in de verschillende partijen, die *St. Domingo* verdeelden, menschen, broeders van verschillende kleur, te zien, welke hij tot wijzer en gematigder gevoelens moest trachten terug te brengen, toonde weldra aan de ongelukkige slagtoffers van BIASSOU,

dat hij slechts onder de oproerlingen gekomen was, om de domheid en het bijgeloof der zwarten aan zijne gierigheid en zijne hartstogten dienstbaar te maken. O heilige godsdienst! altijd zoo zacht en zoo troostrijk, gij werdt onder zijne schendige handen een werktuig van woede, haat en wraakzucht!

Hij werd door eenen brief van den gouverneur aan BIASSOU voorgesteld als eenen man, met deszelfs geheele vertrouwen bekleed, wiens denkbeelden deze grondig kende, — als eenen man, allergeschiktst, om den negergeneraal, in de nieuwe pogingen, welke men ter verdediging van den koning en de godsdienst zou aanwenden, krachtdadig te ondersteunen (1). Hieruit kan men beoordeelen, welk een onthaal hem bij den ruwsten, maar ook den bijgeloovigsten der negers te beurt viel.

(*) Door alle tijden heen hebben de edelste drangredenen, de heiligste namen, tot voorwendsels gediend aan den hartstogt van dweepers, eerzuchtigen en huichelaars. De opgestane negers slagtten hunne oude meesters, in naam van *God en den koning;* en de blanken vermoordden de zwarten, in naam der *vrijheid en gelijkheid!* Hoe laag zinkt de menschheid, hoe ellendig wordt het menschelijk geslacht, wanneer het de stem der rede, der billijkheid en der menschelijkheid veronachtzaamt en derzelver paden verlaat!

Philippus werd weldra tot groot aalmoezenier van het zwarte leger benoemd, en alzoo de uitdeeler van de gunsten des allerhoogsten; en daar hij spoedig bemerkt had, dat de negers groote sommen gelds, de vruchten hunner plunderingen, bezaten, wilde hij hen weldra doopen, uithuwelijken, hun de biecht afnemen noch hen beaarden, dan tegen rijke betaling. Hij verkocht zelfs aan de ligtgeloovigsten onder hen plaatsen in den hemel.

Hij kon alle goddelijke en maatschappelijke wetten ongestraft trotseren, omdat hij te doen had met het domste, bijgeloovigste en onbeschaafdste menschenras; ook wendde hij al zijne zorgen aan, om zich geheel van den geest van den neger-generaal meester te maken, dien het hem spoedig gelukte, volkomen aan zijnen wil te onderwerpen. Biassou was weldra niet meer dan de eerste soldaat van een leger, van hetwelk deze monnik het ware opperhoofd was.

Om eenen des te grooteren indruk op den geest der zwarten te maken, deed hij zich een huis bouwen, afgescheiden van het hoofdkwartier. Hij had zijne eigene bedienden, jagers, visschers, tuinlieden en huisbezorgers; hij vroeg eene lijfwacht, die hem werd toegestaan, en ging nimmer uit dan

in plegtgewaad. Hoe meer BIASSOU vader PHILIPPUS zag huldigen, des te meer verbeeldde hij zich, dat de gunst der godheid op dezen zijnen dierbaren zielverzorger rustte, en denzelven met almagt en onfeilbaarheid bekleedde. De negers dreven te zijnen opzigte de dweeperij zoo ver, dat zij, wanneer hij ging, voor hem op den grond gingen liggen, om voor hem van hunne ligchamen een tapijt te maken. In één woord, hij werd de ziel en het opperhoofd der opstandelingen, welker daden en bewegingen hij naar welgevallen bestuurde.

Zoo lang D'HÉROUVILLE alleen bij BIASSOU was, hinderde hij PHILIPPUS in geenen deele, omdat deze al te gevoelige planter, die, tot zijn eigen nadeel, de snoodheid van het menschelijke hart had leeren kennen, liever de door dezen huichelaar misleide dan deszelfs slagtoffer wilde worden; maar toen zijne jeugdige en schoone gade zich in de legerplaats bevond, beraamde PHILIPPUS, die weldra in onreine begeerte voor haar ontvlamde, alle slechts mogelijke middelen, om D'HÉROUVILLE te verwijderen of te doen omkomen, ten einde des te gemakkelijker den vurigen hartstogt te kunnen bevredigen, welken hij voor deze teedere en eerbiedwaardige moeder had opgevat.

Doch ondanks al de geslepenheid van

dezen monnik, was zijn ontwerp niet zeer gemakkelijk in uitvoering te brengen, aangezien BIASSOU zijn geheele vertrouwen aan D'HÉROUVILLE geschonken had, en dat het moeijelijk, ja misschien gevaarlijk was, hem achterdocht jegens dezen braven man in te boezemen; hij zocht dan een ander middel op, hetwelk gunstiger was voor zijne oogmerken. En kon het daaraan den TARTUFFE der *Antilische* eilanden wel ontbreken?

Eens ging hij BIASSOU in deszelfs paleis opzoeken, en zeide hem, met een treurig en diepdenkend gelaat, dat eene zaak van het uiterste gewigt hem noodzaakte, om den generaal te verzoeken, D'HÉROUVILLE met eene moeijelijke en gevaarlijke zending te belasten, welke hij slechts aan dezen alleen konde toevertrouwen, — hem namelijk, aldus ging hij voort, naar het spaansche gedeelte des eilands te zenden, om aldaar eene zamenkomst en eene beraadslaging bij te wonen, van welke het lot van het zwarte leger te eenemaal afhing, en bij welke men de groote belangen des konings, en die van deszelfs generaal op *St. Domingo*, moest trachten te bevorderen. — Op dit enkele woord betuigde BIASSOU, hoe zeer hij zich gevleid vond, dat de monnik de oogen op D'HÉROUVILLE geslagen had, dien hij als zeer aan hem gehecht beschouwde, en over

wien PHILIPPUS te aller uur konde beschikken. « Wij kunnen hem, » hernam de monnik, « met des te meer zekerheid gebruiken, daar wij de kostbaarste onderpanden zijner getrouwheid in handen hebben. Alleen zou ik verlangen, dat gij zijnen neger ADONIS wildet beletten, hem te volgen, want deze mensch betoont eene gevoeligheid voor de blanken, welke gij laat teregtstellen, die hem mij geheel en al verdacht maakt. » BIASSOU beloofde, zich in alles geheel naar zijnen wil te zullen schikken. « Ik neem op mij, » zeide PHILIPPUS verder, hem door twee vertrouwde bedienden te doen vergezellen, die mij voor elke soort van verraad van zijnent wege zullen instaan. » Na deze zamenspraak keerde hij naar zijne woning terug, alwaar men hem D'HÉROUVILLE weldra toezond.

PHILIPPUS ontving dezen hartelijk en schijnbaar opregt, deed hem met zich aan tafel eten, en deelde hem weldra zijn ontwerp mede. « Ik zal u naar *San-Miguel* zenden, » zeide hij, eene groote spaansche burgt, meer dan twintig mijlen van hier. Daar er echter geen openbare weg derwaarts leidt, zal ik u twee veilige en vertrouwde lieden tot bedienden medegeven, die met de dwarswegen volkomen bekend zijn, en u tot gidsen zullen dienen, om u daarheen te geleiden en u weder

terug te brengen. Wat ADONIS aanbelangt, gij moet dezen *uitmuntenden* bediende achterlaten, om uwe echtgenoote, gedurende uwe afwezigheid, te dienen en te vertroosten. Gij zult zonder twijfel in deze schikkingen genoegen nemen? » voegde hij er met eenen boosaardigen glimlach bij.

De al te ligtgeloovige D'HÉROUVILLE, — die zijn mistrouwen zoo ver niet had kunnen uitstrekken, om te vermoeden, dat deze voorgewende zending eenen afschuwelijken valstrik verborg, — en die sedert lang de hoop verloren had, om zijn gezin uit de hatelijke verblijfplaats te redden, waaraan hij gekluisterd was, — nam de aanbieding van den snooden huichelaar met des te meer geestdrift aan, daar hij geloofde, dat dezelve hem misschien de middelen zou kunnen verschaffen, om eenmaal eene gelukkige ontsnapping te wagen. Hij luisterde dan met eene bijzondere oplettendheid naar de onderrigtingen, welke PHILIPPUS hem gaf, om hem des te beter te misleiden; en men kwam overeen, dat hij binnen twee dagen gereed zou zijn, om te paard te stijgen.

Toen de monnik dezen eersten stap gedaan had, liet hij de negers JEAN-PIERRE en AZACA, die zeer aan hem gehecht waren, bij zich komen, en zeide hun, als door goddelijke

ingeving bezield, dat God hen verkoren had, om *Zijne heilige godsdienst*, zoo onwaardiglijk door de blanken gehoond, te wreken, aan welken hoon D'HÉROUVILLE, wiens tegenwoordigheid in de legerplaats der zwarten het gansche leger met den vloek des hemels beladen had, zich inzonderheid had schuldig gemaakt. « Ziet, » voegde hij er bij, « of deze ellendige, sedert ik onder u ben, eene enkele maal het Heilige Nachtmaal gebruikt heeft; ja, mijne kinderen! indien deze goddelooze nog langer in de legerplaats blijft, dan sta ik hier voor niets meer in; en de blanken zullen eindigen, met u te overwinnen en te vernielen. Maar gij zult eenen eindpaal weten te stellen aan de rampen, die ons allen bedreigen; gij zult de aarde van dezen verderfelijken geesel bevrijden; en gij zult de genade des hemels, zoo wel als de weldaden en de erkentelijkheid van zijnen dienaar, verdienen. » — Daarop wijdde hij deze beide zwarten in het ontwerp in, hetwelk hij gevormd had, om zich van D'HÉROUVILLE te ontdoen, terwijl hij hun te kennen gaf, dat zijne kleederen hun deel zouden zijn, zoo dra zij hem in het bosch van *San-Raphael*, tien mijlen van de grenzen verwijderd, zouden geveld hebben.

De Voorzienigheid wilde echter, dat de

neger AZACA, de begunstigde minnaar der negerin ZERBINE, de zwakheid had, al de ontwerpen van PHILIPPUS aan deze zijne minnares te verhalen, terwijl hij haar bij voorraad het geld en de juweelen beloofde, waarvan hij weldra bezitter zou worden. Deze, verrukt, een zoo kostbaar geheim te bezitten, besloot, om van hetzelve gebruik te maken, ten einde eindelijk eenen hartstogt te bevredigen, die de kwelling van haar leven uitmaakte. Zij snelde dan dadelijk naar den goeden neger ADONIS, dien zij altijd heimelijk aanbad, maar die haar steeds met de koelste onverschilligheid beloonde, en sprak tot hem aldus: « ADONIS, als gij meester van u bemint, als hart van u niet is genoeg hard, om wijsheid van u te verkiezen boven het leven van hem, hoor dan naar ZERBINE, en denk, dat het is zij, die in wereld alleen is in staat, te bewijzen aan u dienst zoo groot. « — Na deze inleiding deelde zij hem alles mede, wat tegen D'HÉROUVILLE en zelfs tegen hem beraamd was, en eindigde, met hem op de knieën, en als eene hooge gunst, af te smeeken, dat hij haren ijver zou beloonen, door hare teederheid wederkeeriglijk te beantwoorden. ADONIS wierp zich terstond in hare armen, om haar zijne geheele erkentelijkheid te

betoonen; vervolgens zeide hij tot haar: «ach! ZERBINE, het is niet voor mij, want dood, dat is niets voor ADONIS; maar arme meester en meesteres van mij, die hebben kleine kinderen, in ellende! het zijn zij alleen, die bezorgd maken mij. Gij willen beminnen mij met teederheid; ach! waarom ADONIS niet is in staat, te zien hart van ZERBINE zoo goed, als is ligchaam van haar schoon! — Maar als ik bedenk, zij als vrouw dient aan grooten beul der blanken, ZERBINE wordt leelijk dadelijk in oogen van mij, en vriendschap vlugt uit hart van mij, als eene hinde voor jagers.

Liefde! wat vermoogt gij niet! — Naauwelijks had ADONIS deze woorden uitgesproken, of de hartstogtelijke ZERBINE vatte de blijde hoop op, zich door hem te doen beminnen. Zij wierp zich aan zijne knieën, besproeide dezelve met hare tranen, en zwoer, dat het altijd haars ondanks geweest was, dat zij de minnaresse van BIASSOU was geworden; dat zij hem verfoeide, en dat de vrees alleen haar nog bij hem deed vertoeven. «Maar,» voegde zij er met teederheid bij, «als ADONIS wil geven raad aan ZERBINE, hij zal zien, hoe ik er op zal zetten geheele hart van mij, om te doen wil van hem.» — De goede neger, die gedrongen werd, haar

te verlaten, om zijnen meester te gaan waarschuwen, beloofde haar zulks, en gaf haar zelfs eenen straal van hoop, zich eenmaal met haar te vereenigen, indien zij hem bewijzen wilde geven van haar berouw, door de gangen van PHILIPPUS te bespieden, en hem, ADONIS, met ijver, al de gesprekken getrouwelijk over te brengen, welke deze monnik of BIASSOU aangaande zijnen meester en zijne meesteres zoude houden. — ZERBINE, van vreugde vervoerd, kuste zijne voeten en zijne handen, en zwoer, hem voor eeuwig getrouw te zijn.

ADONIS snelde naar D'HÉROUVILLE, en haastte zich, om denzelven, aangaande de misdadige ontwerpen van PHILIPPUS, de oogen te openen. — Deze gevoelige blanke sidderde van afgrijzen op het verhaal van zijnen neger, en begaf zich terstond naar bed, volgens den raad van ADONIS, terwijl hij eenen doek om het hoofd bond, als of hij ziek ware, ten einde alleenlijk door deze list genoeg tijd te winnen, om op de middelen na te denken, door welke hij aan de moorddadige dolken, die hem bedreigden, zou kunnen ontsnappen. Hij verborg intusschen dit noodlottige geheim voor zijne echtgenoote, wier aandoenlijk gemoed hij wilde sparen, en gaf zich geheel en volkomen over aan die eeuwige

Voorzienigheid, die hem tot dien dag toe bewaard en beschermd had, en aan de edelmoedige zorgen van zijnen goeden en altijd getrouwen ADONIS.

Maar er waren na dit een en ander naauwelijks vier uren verstreken, of er kwam een neger als courier van het spaansche gedeelte des eilands aan, die BIASSOU berigtte, dat er, den volgenden dag, des morgens te vier uren, een algemeene aanval van den kant der blanken zou plaats hebben; dat de parochien (1) van *Groot-Morne*, *de la Valière*, *Fort Dauphin*, *de Kaap*, *Plaisance*, en zelfs van de *Gonaives* eensklaps moesten afkomen, en het hoofdkwartier van BIASSOU omsingelen; dat de troepen uit Frankrijk waren aangekomen, en dat de gouverneur naauwelijks den tijd had gehad, om dit berigt aan het legerhoofd der zwarten, welks ondergang *de partij der zoogenaamde patriotten* gezworen had, te doen toekomen.

Terstond ging de onrust uit het hart van BIASSOU in al de gelederen van zijn leger over. Hij deed den algemeenen marsch slaan, en

(1) Ik bedien mij hier van het woord *parochien*, wijl het onder dien naam was, dat men de verschillende legerkorpsen der blanken onderscheidde.

al zijne onderbevelhebbers vereenigen, welken hij eenen moed trachtte in te boezemen, die hen reeds scheen verlaten te hebben. Eindelijk noodigde hij, om des te zekerder van de overwinning te zijn, den eerwaardigen vader uit, om de wapenen zijner soldaten te zegenen. PHILIPPUS verscheen weldra met al den toestel tot eene inzegening, en met al de teekenen zijner waardigheid omhangen. Daar hij de negertaal zeer goed sprak, hield hij eene zeer heftige redevoering tot hen; en deze maakte op zijne toehoorders zulk eenen levendigen indruk, dat zij met eene eenparige stem eischten, dat vader PHILIPPUS mede ten strijde toog, opdat de goede God, de Heilige Maagd, de Engelen en alle Heiligen het leger in deszelfs gevechten niet zouden verlaten. Deze wensch werd zoo krachtig en zoo nadrukkelijk ontboezemd, dat de arglistige monnik, ondanks zijne geslepenheid, denzelven niet kon afslaan. Men maakte het fraaiste paard van BIASSOU voor hem gereed, en hij veinsde eenen moed te bezitten, die hem geheel vreemd was. De gansche nacht ging onder het maken van toebereidselen voorbij, en elke zwarte volksstam wachtte op zijne eigene wijze het teeken tot den strijd af. De *Ibos* en *Mondorgues* bragten een gedeelte van den nacht door met zingen,

en zich met vleesch en likeuren te overladen; de *Mozambikers* maakten hunne wapenen gereed; de *Congos* weenden en baden, en het grootste gedeelte der andere natien lachte en danste.

Gedurende dien tijd verliet D'HÉROUVILLE zijn bed niet, en zijne gade, zoo wel als ADONIS, namen den schijn aan, als of zij hem alle hulp bewezen, welke een mensch, die gevaarlijk ziek ligt, dringend vordert.

Na middernacht begaf BIASSOU zich, met al zijne troepen, op marsch, verzeld door zijnen groot-aalmoezenier. Daar hij den graad van dapperheid der verschillende volksstammen, die zijn leger zamenstelden, naauwkeurig kende, vormde hij om zijn hoofdkwartier vijf afdeelingen soldaten, welke hij op eenen grooten afstand van elkander plaatste, terwijl hij overal de dappersten achter, en de kleinmoedigsten vooraan stelde. Aan deze eenvoudige en gelukkige taktiek alleen, welke zijn van nature krijgskundig genie hem had ingegeven, was hij zijn behoud verschuldigd.

Naauwelijks had hij zijne militaire schikkingen beraamd en in werking gebragt, of hij hoorde den aanval beginnen, op een klein kwartier afstands van zijn leger; en weldra lieten het gebulder van het kanon, het le-

vendige vuur der musketten, en het veldgeschrei der strijdenden, hem geenen twijfel meer over aangaande de bewegingen van den vijand. Hij vloog naar den kant van het gevaar met eene dweepzieke gerustheid, overtuigd, dat niets kwaads hem kon overkomen, zoo lang hij den man Gods aan zijne zijde had, waardoor hij den Allerhoogsten, als den beschikker van den strijd, tot zijnen bondgenoot meende te hebben. Maar zijne onversaagdheid bedaarde een weinig, bij de aanschouwing eener kolonne, zamengesteld uit de soldaten van *Walch*, die, onder eene hagelbui van kogels en eene wolk van vergiftigde pijlen, met geladene geweren en met vasten tred, op hem aanrukte. PHILIPPUS nam, met lossen teugel, de vlugt, toen een detachement blanke ruiterij, hetwelk van den berg afdaalde, zich met zoo veel snelheid op hem wierp, dat hij zelfs den tijd niet had, zich onder de zwarte bataljons van BIASSOU te begeven, en dat hij door hetzelve, zonder slag of stoot, en zonder eene enkele wonde ontvangen te hebben, werd ingehaald.

Hij werd weldra naar de *Kaap* gebragt en gevangen gezet, tot men zijn proces, voór de militaire commissie, welke de gouverneur in deze stad had daargesteld, zou kunnen opmaken.

Inmiddels was de aanval weldra algemeen, en de tegenstand der negers kon niet hardnekkiger zijn. Doch de blanken, meenende, na de drie eerste afdeelingen van het vijandelijke leger over hoop geworpen, geslagen en verstrooid te hebben, dat de veldslag te hunnen voordeele beslist was, verbeeldden zich nu, geene hinderpalen meer te zullen ontmoeten, sterk genoeg, om hun te beletten, tot in het hoofdkwartier van het leger der zwarten door te dringen; — maar hoe groot was hunne verbazing, toen zij aan de afdeeling der *Mozambikers*, die uit sterke, behendige en moedige negers bestond, welke sedert lang van begeerte brandden, om zich met hunne vijanden te meten, genaderd waren, en door deze afdeeling met eene woede werden aangevallen, waarvan zij nog geen voorbeeld gezien hadden! — Het gevecht werd nu, bijna op alle punten, algemeen; men streed man tegen man. De overwinnende negers hingen zelfs den buit en de geroofde kleederen der door hen overwonnene blanken op hunnen rug, en dit bragt de wanorde en de verwarring in het blanke leger.

Men had nu den geheelen dag, met eene buitengewone woede en verbittering, gestreden; de zon naderde haren ondergang, en de aftogt der blanken werd reeds moeijelijk, toen hun

generaal denzelven liet slaan; dezelve werd slechts met een wederzijdsch aanmerkelijk verlies volvoerd. De zwarten telden onder de dooden meer dan vijf duizend der hunnen, en de blanken hadden, naar evenredigheid van hun gering aantal, bijna even veel verloren. Eindelijk werd de kalmte in de vlakte, die den volgenden dag, aan het verbaasde oog, slechts het verschrikkelijke schouwspel van een uitgestrekt bloedbad vertoonde, hersteld.

Deze veldslag, die een der bloedigste geweest is, welke gedurende de drie jaren, in welke de opgestane negers zich van de vlakte van het noorden hebben meester gemaakt, plaats gehad hebben, had de partij der blanken aanmerkelijk verzwakt en ontmoedigd, zoodat dezelve eindelijk begon te beseffen, dat de krachten van haren vijand niet zoo zeer te verachten waren, als men tot hiertoe geloofd had. De negers, van hunnen kant, waanden zich onverwinnelijk, nadat zij nu aan de uitgestrekte en talrijke drommen van al de vereenigde blanke bewoners des eilands hadden weten weerstand te bieden.

Eenige dagen daarna vernam men in de legerplaats van BIASSOU, dat vader PHILIPPUS veroordeeld was, om gehangen te worden.

en dat dit vonnis reeds aan de *Kaap*, in tegenwoordigheid van al de verzamelde ingezetenen, op de wapenplaats, aan hem was volbragt (1).

BIASSOU liet, ter gedachtenis van dezen monnik, die als een martelaar van godsdienst en koningschap beschouwd werd, eene plegtige lijkdienst verrigten. — De kleederen, welke hij in de legerplaats had achtergelaten, werden in stukjes gesneden en verdeeld, terwijl elke neger daarvan een stukje medenam, en dit als eenen talisman beschouwde, die in staat was, om hem zelfs tegen den dood te beveiligen.

Men oordeele over de vreugde van D'HÉROU-

(1) De teregtstelling van dezen mensch is geene vinding. Het gouvernement kon hem niet redden, en hij werd veroordeeld op de getuigenis van eene menigte blanke gevangenen, die al de misdaden bloot legden, aan welke hij zich, gedurende zijn verblijf in het leger der opstandelingen, had schuldig gemaakt. En is het voor ons eene moeijelijke taak geweest, het hatelijke karakter van dezen mensch af te schilderen, het is ons daarentegen hoogst aangenaam, de geestelijkheid van *St. Domingo*, over het algemeen, regt te laten wedervaren, welker gedrag en gehechtheid aan de goede zaak, in deze tijden van onrust en ellende, boven allen lof verheven waren, hetwelk bijzonder op de *vaders der liefdadigheid* toepasselijk is.

VILLE, toen hij vernam, dat zijn ergste vijand in handen der blanken gevallen was; maar dezelve werd weldra getemperd door het gemor der zwarten, die zich over zijne tegenwoordigheid in de legerplaats beklaagden. PHILIPPUS was niet meer, maar zijn helsche geest vervolgde D'HÉROUVILLE nog op aarde. Deze klagten der negers waren slechts de wrange vruchten der vooroordeelen, welke die geestelijke den negers JEAN-PIERRE en AZACA had ingeboezemd, die allerwegen verspreid hadden, dat de monnik dezen blanken als eenen snoodaard en eenen goddeloozen beschouwde, die de oorzaak was van al de tegenspoeden en van al de onheilen, welke het leger der zwarten getroffen hadden. Er was, bij zulke bijgeloovige, onwetende en wreede menschen, niet meer noodig, om het leven van D'HÉROUVILLE in gevaar te brengen. Ook had BIASSOU veel moeite, om zich tegen de woedende bedreigingen en de verschrikkelijke zamenzweringen der stoutmoedigsten te verzetten. Van toen af was er geene veiligheid meer voor den ongelukkigen D'HÉROUVILLE; ja, hij durfde zelfs de frissche en verkwikkende morgenlucht niet meer genieten, zonder zich aan het grootste gevaar bloot te stellen. Eindelijk besloot deze al te gevoelige en rampspoedige planter, meer dan immer al de

verschrikkelijkheid zijner gevangenschap beseffende, eene laatste poging te wagen, om aan dezelve ten minste zijne ongelukkige familie te ontrukken. « Dat de middelen, » zeide hij eens tot zijnen ADONIS, welke gij hebt aangewend, om mijne vrouw en mijne kinderen herwaarts te geleiden, nog eenmaal in werking gebragt worden, om uit deze rampzalige oorden te geraken! Laat ons, dierbare vriend! laat ons nog eenmaal beproeven, om uit dit afschuwelijke verblijf te ontsnappen: het is tijd, om aan onze ongelukken een einde te maken; en indien de dood het loon dezer poging moet zijn, dan zullen wij dien ontzettenden oogenbblik, welke toch voor ieder van ons onvermijdelijk is, slechts verhaasten. — » « Meester! » antwoordde de brave neger, « ADONIS altijd gereed zijn, om te sterven, om te redden het leven van u; en als ondeugende BIASSOU gewild had, bloed van blanke met bloed van neger te laten loskoopen, dan geheele familie van D'HÉROUVILLE reeds zou zijn vrij in *Frankrijk.* Maar ik niet in staat, te vervullen wil van u, omdat ik niet heb magt, om te krijgen wilde *lianes* en campèche-hout, zonder te gaan uit legerplaats. » — En in der daad, ADONIS kon zijne verw niet maken zonder deze onmisbare bestanddeelen; maar hij maakte van

deze gelegenheid gebruik, om de liefde en de getrouwheid van ZERBINE op de sterkste proef te stellen.

ZERBINE was jong, ligtzinnig, vuriglijk gehecht aan al de vermaken van haren ouderdom, en weinig angstvallig in de keuze harer vrienden. Met eene uitstekende schoonheid begaafd, was zij van hare kindschheid af aan, door de loftuitingen, met welke de zwarte *candioten* (1) haar overlaadden, en door de vleijerijen der blanken, bedorven. Zij was hooghartig, grillig en zelfs een weinig koket. Hare medgezellinnen, die met haar noch in bevalligheid noch in schoonheid konden wedijveren, huldigden zelfs hare natuurlijke bekoorlijkheden; en die naijver van bewonderaars van beiderlei sekse, van allerlei ouderdom en van allerlei kleur, zoo hoogst aangenaam voor eene vrouw, had niet weinig toegebragt, om haar ijdel en hoogmoedig te maken. ADONIS, die al hare behoorlijkheden op prijs stelde, had zich echter hare gebreken niet kunnen ontveinzen; maar den hevigen hartstogt bemerkt hebbende, dien hij haar had ingeboe-

(1) *Candioten* beteekent petits-maîtres, die aan hunne kleeding en hunne manieren steeds de grootste zorg besteden.

zemd, eenen hartstogt, dien hij misschien in den grond van zijn hart met haar deelde, besloot hij, van denzelven gebruik te maken, om haar zijner waardig te maken, indien zulks nog mogelijk was, maar hoofdzakelijk om het leven van zijnen meester en zijne meesteres te redden, en hun de vrijheid weder te geven.

Eens dan, dat ZERBINE hem over hare liefde onderhield, en hem van het geluk trachtte te overtuigen, hetwelk hem wachtte, indien hij meester van haar hart wilde worden, beschreef zij hem de vermaken, in welke zij hem zou doen deelen, de optelling der goederen, waarvan zij hem bezitter zou maken, en van de juweelen van waarde, met welke zij hem zou verrijken, indien hij aan haar gehecht wilde zijn en haar getrouw blijven. En het waren deze voorstellingen, welke ADONIS reeds sedert langen tijd van haar wachtte. — « Ga heen, » antwoordde hij haar, « gij kent niet mij, dat gij doet aan mij dergelijke voorstellen, en ADONIS moet zijn wel verachtelijk in de oogen van u, om van hem te gelooven, dat hij bekwaam is, te doen eene zaak zoo schandelijk. Wanneer ik zie ZERBINE uitkomen uit rivier, waar zij gebaad heeft haar, ik haar vinden honderd maal schooner, met bevalligheid van natuur, dan als zij verschijnt met oorringen en paarlen, diamanten snoer en armbanden ook. —

Ja, alle schoone juweelen verscheuren hart van mij, als ik denk, dat, om ze in ooren, om hals en aan armen te steken van ZERBINE, men heeft moeten dooden goede blanke vrouwen met kleinen van haar, die nooit hebben gedaan kwaad aan iemand.» — ZERBINE was niet boosaardig; zij had nimmer de onverwachte oorzaken geweten, die haar zoo vele rijkdommen bezorgd hadden; en daar derzelver uitwerkselen haar gunstig waren, vond zij er niets buitengewoons in; ook antwoordde zij den goeden neger dikwijls; «*het is niet schuld van mij.*» ADONIS zeide haar eindelijk, dat, zoo menigmaal zij zich in haar natuurlijk gewaad aan zijne blikken vertoonde, hij haar met vermaak zou zien; maar dat al de juweelen, met welke zij zich versierde, hem altijd afgrijzen zouden inboezemen.

Welk eene onwenteling maakte deze laatste zamenkomst in het hart van ZERBINE! Tot op dat oogenblik had zij slechts begeerige harten, baatzuchtige zielen aangetroffen; en de uiterste middelen, met welker hulp zij gemeend had, zich de verovering van ADONIS voor altijd te verzekeren, waren het juist, die haar hem onherroepelijk moesten doen verliezen. Maar zij beminde den goeden neger te hartstogtelijk, om niet overtuigd te zijn, dat hij gelijk had, en dat het onregt

geheel aan hare zijde was. Ook behaalde de liefde, na den hardsten strijd, dien eene vrouw, worstelende met hare zucht om te behagen, hare behoorlijkheden en hare eigenliefde, kon verduren, eindelijk de zegepraal; en ZERBINE offerde hare dierbaarste kleinoodien op.

ADONIS bewaakte haar onophoudelijk; hij volgde haar in de *calindas*, (*) welke men haar gaf; in de *calalous* (1), tot welke zij genoodigd werd; en overal zag hij haar in dat eenvoudige en zedige gewaad, hetwelk haar nog bekoorlijker maakte dan de edelgesteenten, met welke zij voorheen beladen was. Eindelijk kon deze goede neger, over deze verandering verrukt, zich niet onthouden, haar deswege zijne vreugde te kennen te geven. « Het is genoeg, » zeide hij op zekeren dag tot haar, « het hart van mij is voldaan. Negerin, voormaals ijdel en behaagziek, doch nu bekwaam, om te verach-

---

(1) Men noemde te *St. Domingo calalous* zoodanige maaltijden, bij welke men gehakte groenten en gezouten vleeschspijzen, versche visch en vruchten, koek en melkspijzen voordiende. De kreolen mengden verscheidene van deze spijzen in eenen en denzelfden schotel, welke zij dan met spaansche peper en limoensap aanzetteden. Dan werd dit mengsel de ware *calalou*.

(*) Zie bladz. 23.

ten mooijen opschik ter liefde van vriend van haar, verdient geheel vertrouwen en geheele vriendschap van ADONIS.» En na de teederste liefdesverklaring, deelde hij haar het ontwerp mede, hetwelk hij gevormd had, om zijnen meester, zijne meesterés en derzelver kinderen zwart te verwen, en zich allen, onder begunstiging van eenen duisteren nacht, te redden, door de bosschen van het gebergte van *Plaisance* door te trekken, om vervolgens den naasten oever der zee te bereiken. «Zie,» voegde hij er bij, «of hart van u is sterk genoeg, om te vergezellen ADONIS in alle gevaren, waarin hij zal komen, en om te eindigen dagen van u met hem, in ellende misschien, maar altijd te vreden, indien hij mogt sterven bij zijnen goeden meester en zijne goede meesteres.»

Sedert lang schepte ZERBINE geen behagen meer in de legerplaats van BIASSOU; en de gesprekken met den goeden neger, die haar had doen gevoelen, dat haar toestand niet duurzaam kon zijn, dat deszelfs einde zou wezen, dat zij onder de opstandelingen begrepen, en met hen gestraft zou worden, hadden haar vooral getroffen. In der daad, ADONIS zeide dikwerf tot haar in zijne eenvoudige en natuurlijke taal: «zie, of gij hier kunt krijgen met de rijkdommen van u een enkel stuk

lands of eenen kleinen tuin, en zeggen: het is van mij? ô geloof mij, er geen eigendom is, waar alles is alleenheersching, dwingelandij, wanorde en verwarring. En hoe gij zult vinden geluk op dezen grond, besproeid met bloed en tranen, alwaar allen die bewonen denzelven, verteerd worden alleen door begeerte afgrijsselijk, te eten huns gelijken? Laat vlugten ons, ZERBINE! laat vlugten ons uit dit ongelukkige land, van dit eiland veroordeeld, en laat gaan ons onder eene andere luchtstreek, grond bebouwen als het moet, en alleen eten droog brood, maar dat zal zijn altijd lekker, omdat het zal gekost hebben tranen aan niemand.» — Ook weifelde ZERBINE niet, de voorstellingen van ADONIS met vervoering van vreugde aan te nemen; zij wierp zich in zijne armen en zeide tot hem, dat zij bereid was, om alles te ondernemen en alles te doen, ter liefde van hem en zijne deugden. «O! het wel waar is,» voegde zij er geheel verteederd bij, «geluk zoet is, maar is alleen dan, als het veroorzaakt verdriet aan niemand.«

De goede neger, na zich aldus van hare trouw, bescheidenheid en verkleefdheid volkomen verzekerd te hebben, weifelde ook niet langer, om haar de graankorrels en de hoedanigheid van het hout te doen kennen,

welke hij noodig had, om zijn mengsel te vervaardigen; en ZERBINE nam op zich, hem dezelve te bezorgen. Hij verliet haar, om naar D'HÉROUVILLE terug te keeren, en vermaande hem, om moed te scheppen, terwijl hij hem alles verhaalde, hetwelk hij vernomen had, en hetwelk hij nu ging beproeven.

En nu hield het gezin van D'HÉROUVILLE, overstelpt van vreugde en op nieuw bezield door de hoop, zich slechts bezig met de voorbereidende middelen, geschikt, om het wel gelukken dezer zoo stoutmoedige als gevaarlijke onderneming te verzekeren, welker volvoering aan des te meer bezwaren onderhevig was, daar D'HÉROUVILLE elk oogenblik door zijne dienst in het kabinet van BIASSOU geroepen werd.

Ondertusschen was de verw gemaakt, en men wachtte slechts naar eene gunstige gelegenheid, om zich van dezelve te bedienen, toen het der Voorzienigheid behaagde, dat de bevelhebber van het leger der zwarten ZERBINE in het geheim berigtte, dat hij den volgenden nacht eenen grooten togt ging doen, om al zijne posten te visiteren, en dat hij zich zelfs tot digt bij de grachten van *Kamp-Breda* zou wagen, om eene verkenning te doen, ten einde te onderzoeken, of er geen middel zou zijn, om binnen kort eenen

nachtelijken aanval op de legerplaats der blanken te beproeven. — « Ik gebied u, » voegde hij er bij, « mij morgen te gemoet te komen; dan zullen wij ons te zamen in de rivier der *Goyavieren* gaan baden, en vervolgens zullen wij weder in het paleis terug komen, waar gij de eerste plaats zult bekleeden op het groote bal, hetwelk ik aan mijnen generalen staf zal geven. » — ZERBINE veinsde daarover uitermate verheugd te zijn, en antwoordde hem, dat zij, daar zij verlangde, om in den vroegen morgen in de vlakte te wandelen, te vier uren zou vertrekken; maar dat het noodzakelijk was, dat zij het wachtwoord wist, om aan de voorposten niet aangehouden te worden. BIASSOU, ofschoon anders zeer wantrouwend, was verre van achterdocht te koesteren, dat men hem wilde, ja zelfs dat men hem durfde bedriegen; hij zeide tot ZERBINE: « Onthoud wel deze woorden: *tête à roi*, *cœur à blanc*, *ventre à négre* (koningshoofd, blankenhart, negerbuik) (1) en gij zult overal ongehinderd doorkomen.

(1) Het schijnt, dat deze wachtwoorden eene uitvinding van BIASSOU waren, die aan dezelve zonder twijfel eenige geheime beteekenis hechtte, welke ik echter nimmer heb kunnen ontdekken. DE SCHRIJVER.

Zoodra ZERBINE uit de tegenwoordigheid van BIASSOU kon ontsnappen, vloog zij naar haren geliefden ADONIS, om hem het onderhoud met den generaal mede te deelen; en er werd spoedig besloten, dat men zich, oogenblikkelijk na het vertrek van BIASSOU, ook in de familie van D'HÉROUVILLE, tot de afreize zou gereed houden.

Alles begunstigde hunne vlugt: de nachten waren donker, ADONIS had het wachtwoord, en zij zouden vlugten langs eenen tegenovergestelden weg van dien, welken hun woeste gevangenbewaarder zou inslaan, zoodat er, toen de dag begon aan te breken, reeds een afstand van omtrent acht mijlen tusschen hen en hunnen dwingeland zou bestaan. Hoe lang duurde echter deze dag voor hen allen, en inzonderheid voor ZERBINE, die nog meer ongeduld betoonde dan de anderen!

Eindelijk kwam het gewenschte oogenblik. Het was des avonds te tien uren, dat BIASSOU te paard steeg, alleenlijk vergezeld door vier aides-de-camp, en zich op weg begaf, om de meest verwijderde posten te visiteren. Terstond snelde ZERBINE naar ADONIS, om dezen van zijn vertrek kennis te geven. D'HÉROUVILLE en zijne vrouw namen, met de kleur, ook het gewaad der kreoolsche negers aan; en ZERBINE vermomde ook hare sekse. ADONIS

wapende zijnen meester met eenen uitmuntenden koppel pistolen, die BIASSOU toebehoorden; daarenboven was ieder van een jagtgeweer voorzien. ZERBINE had een der kinderen van D'HÉROUVILLE; op de wijze der negerinnen, op haren rug gebonden; ADONIS had zich met het andere belast; en aldus verlieten zij allen in stilte, en even als eene patrouille, die de ronde doet, het paleis.

Zij gingen door de barrières der drievoudige omheining, die de legerplaats afsloot, zonder herkend te worden; en reeds gingen zij, met verhaaste schreden, voorwaarts in de vlakte, om de *morne* (1) van *Plaisance* te bereiken, toen zij, door de duisternis heen, een licht bespeurden, hetwelk hen, met de snelheid van een paard in vollen draf, scheen te naderen. De vrees overmeesterde, op hetzelfde oogenblik, de gade van D'HÉROUVILLE en ZERBINE; maar ADONIS en zijn meester behielden hunne tegenwoordigheid van geest, en schenen zelfs hunnen moed en hunne onbeschroomdheid te verdubbelen. Er werd echter besloten, dat men terstond den

---

(1) Dezen naam draagt in *Amerika*, elke kleine hoogte, b. v. de *morne* van *Kaap François*, de *mornen* van *St. Domingo*, enz.

DE VERTALER.

grooten weg zou verlaten, en dat men zich zou nederhurken, om het voorwerp der algemeene onrust op te wachten, aan te houden of te laten voorbij trekken. Het duurde niet lang, of men bemerkte, dat het twee neger-officieren waren, die, aan de koppen hunner paarden, kleine lantarens van herkenning hadden, om de eerste posten van hunne aankomst te verwittigen. Zij gingen met rassche schreden voort, en zij zouden onze ongelukkige vlugtelingen ongemerkt zijn voorbij getrokken, wanneer niet het paard van den eenen, hetwelk buitengemeen schichtig was, eensklaps eenen zoo overhaasten achteruitsprong gedaan had, dat het dengenen, die er op zat, uit den zadel scheen te willen werpen. Op deze zoo hevige, als plotselinge en onverwachte beweging, kon de echtgenoote van D'HÉROUVILLE zich niet bedwingen, van eenen doordringenden schreeuw te geven, die terstond de ooren der ruiters trof. — « Werda! » riepen zij, terwijl zij naar hunne pistolen tastten. Doch ADONIS, zich met moed verheffende, antwoordde op denzelfden toon: « *patrouille*, en lieden des konings! » — « Vooruit, die het wachtwoord heeft! » hernam een der officieren, zich in staat van verdediging stellende; en ADONIS alleen ging voorwaarts tot digt bij hem, om hem het

wachtwoord te geven, hetwelk hem en den zijnen tot pas moest verstrekken; maar hoe groot was zijne verbazing, toen hij, bij het schijnsel der lantarens, duidelijk de wreede en dweepzieke JEAN-PIERRE en AZACA herkende. » Het is ADONIS, « zeide deze laatste, die hem insgelijks herkend had, met de grootste verwondering, « ik heb het geschreeuw eener vrouw gehoord; ik wed, dat die verrader mij mijne ZERBINE ontvoert; » — en, zonder eenig antwoord af te wachten, valt hij den goeden neger aan, en zet denzelven de tromp van zijne pistool op de borst; maar D'HÉROUVILLE, die in hetzelfde oogenblik op hem aanleide, strekte hem dood ter aarde neder. Naauwelijks was hij gevallen, of ADONIS had zich reeds van zijn paard meester gemaakt, terwijl de andere officier de vlugt wilde nemen. « Sta! » riep ADONIS hem toe, « of gij zijt des doods! » en dadelijk vroeg deze verschrikte neger om pardon, en bad om lijfsgenade. ADONIS deed hem afstijgen, knevelde hem handen en voeten met de stegelriemen der paarden, bond hem de oogen met eenen neusdoek toe, en sleepte hem aldus van den grooten weg af, terwijl hij tot zijnen meester zeide, dat er geen oogenblik te verliezen was, dat hij op de paarden moest stijgen, en zich met volle teugels redden,

aangezien er zich spoedig in de legerplaats alarm zou verspreiden, en men hen weldra zou vervolgen. D'Hérouville klom dan op een der paarden, nam zijne vrouw achter zich, en plaatste een zijner kinderen op het voorste gedeelte van het zadel. Adonis deed desgelijks met Zerbine en het andere kind; en vervolgens verlieten zij, aldus opgezeten, den grooten weg, gingen regts af door de vlakte, en verwijderden zich met al den spoed, dien de last der paarden veroorloofde. Zij reden anderhalf uur, zonder bijna een woord te spreken, terwijl zij hunne rossen zoo veel mogelijk aanspoorden, en kwamen eindelijk aan den kant van het bosch, hetwelk op de morne van *Plaisance* zelve geplant was. Daar werden de paarden hun te eenemaal nutteloos; zij stegen af, en hunne eerste beweging was, zich op de knieën te werpen, om den Eeuwigen voor hunne bevrijding te danken. Adonis tuigde de paarden af, die van vermoeidheid uitgeput waren, en liet hen vrijelijk grazen. Hij verborg het gespan in het bosch, en overreedde zijnen meester en zijne meesteres, de morne, door de lianen, de boomen en de struiken, die elk oogenblik hunnen doortogt verhinderden, over te klimmen. Zij waren verpligt geweest, twee hunner geweren op den weg achter te laten,

maar D'HÉROUVILLE en ADONIS hadden de hunne behouden. Zij bedienden zich van dezelve, om zich door de doornen en de takken eenen weg te banen, die, ofschoon zij hun het voortgaan moeijelijk maakten, echter des te beter hunne vlugt begunstigden, daar dezelve, door zich dadelijk in hunnen natuurlijken stand te herstellen, zelfs elk spoor van de voetstappen onzer vlugtelingen, ook voor het naauwlettendste oog, zorgvuldig uitwischten.

De vrees, van weder in de magt der opstandelingen te vallen, de hoop, van eindelijk geheel aan hunne beulen te ontsnappen, de volstrekte behoefte, om hunne langdurige ongelukken te eindigen, en het vermaak, allen met elkander vereenigd te zijn, deden hen bovennatuurlijke krachten aanwenden.

ADONIS ging vooruit, en ruimde de ergste hinderpalen, die zich op zijnen togt vertoonden, uit den weg. Zijn meester volgde hem, en hielp hem uit al zijne magt; vervolgens kwamen de beide vrouwen, geheel onledig, met zich zelve en de kinderen tegen verwonding, vallen en ligte kwetsuren te beveiligen. Aldus drongen deze ongelukkigen, gedurende meer dan twee uren, door het bosch, zonder de minste vermoeijenis te gevoelen, en stonden niet eer stil, dan toen

zij zich op de kruin der morne bevonden, welke zij langs derzelver steilste helling hadden beklommen, nadat zij genoodzaakt waren geweest, elkander meer dan eens voort te slepen, en langs den grond te kruipen, om den top te bereiken.

Zij waren bijna in veiligheid, toen een dof en verwijderd gedruisch hunne geheele aandacht opwekte, hunne ongerustheid vernieuwde, en de vrouwen andermaal in de angstige gewaarwordingen van schrik en vrees dompelde. Adonis leide zich met het oor op den grond, en onderscheidde weldra het geluid der trommels, der *lambis* (1) en het geschreeuw der negers, hetwelk zich daaronder mengde. Ten einde zich van de wezenlijke oorzaak van deze buitengewone beweging te kunnen onderrigten, klom hij op eenen geduchten *mapou* (2) die zich daar digt bij bevond, en die meer dan twintig voet boven

---

(1) *Lambis*, eene groote zee-schulp, dienende tot vorm voor de suikerbrooden. De negers trekken daarvan het korte einde af, blazen er in, en lokken daaruit toonen, die zich tot meer dan vier mijlen in het rond doen hooren.

(2) *Mapou*, een boom van eene buitengewone grootte, die op *St. Domingo* tusschen de mornen groeit, en op welken het des te moeijelijker is, te klimmen, daar de takken, eerst ter mans hoogte, uit den boom beginnen te komen.

de hoogste boomen van het bosch uitstak. Toen hij deszelfs top had bereikt, kon hij de uitgestrekte en beklagenswaardige vlakte overzien, in welke BIASSOU sedert eenen langen tijd zijne woede en zijne wreedheid had bot gevierd. Hij zag eene menigte fakkels in beweging, en overal rondgedragen met eene snelheid, die hem geenen twijfel overliet aangaande de blijkbare onrust van het zwarte leger. In der daad, de stilte van den nacht had bijgedragen, om het gerucht, hetwelk de uitbarsting van het snaphaanschot van D'HÉROUVILLE had voortgebragt, tot aan de voorposten over te brengen; de negers hadden de legerplaats in beweging gebragt, en alle legerafdeelingen hadden zich opgemaakt, om de oorzaak van dit onverwachte voorval te ontdekken. ADONIS klom uit den boom, en bragt zijnen medevlugtelingen onder het oog, van hoe veel gewigt het was, in alle stilte te rusten, en de terugkomst van den nacht af te wachten, om zich weder op weg te begeven, omdat er geen de minste twijfel aan was, of BIASSOU zou, reeds met het aanbreken van den dag, zijne jagers hebben afgezonden, om hen op te sporen. Dadelijk brak hij tevens eene vrij groote menigte kleine takjes af, en spreidde van dezelve, aan den voet van den beschermenden mapou, op wel-

ken ADONIS zich voorstelde, den volgenden dag zijne waarnemingen voort te zetten, een leger van bladeren voor zijnen meester en zijne meesteres. Hij was voorzien van eene groote *makoute* (1) welke hij aan het zadel van een der paarden van de officieren had vinden hangen; en ZERBINE droeg daarenboven eene vrij groote teenen flesch, met oude tafia (*) gevuld. — Aldaar week dit belangrijke gezin, na een weinig voedsel gebruikt te hebben, voor de allesbeheerschende behoefte van den slaap, de terugkomst van den dageraad afwachtende, die zich weldra aan den oostelijken hemel vertoonde. Zij waren allen ingeslapen, toen het dof geblaf van eenen hond ADONIS wakker maakte. De goede neger sprong vlug op den boom, bij welken zijn meester en zijne meesteres rustten, en bespeurde van daar, dat verscheidene negers, met geweren gewapend en door eenige honden gevolgd, zich gereed maakten, om den berg, aan verschillende kanten, te beklimmen. Daar hij niet twijfelde, of D'HÉROUVILLE

(1) Eene soort van knapzak, vervaardigd van het blad van den lataanboom, en waarin de negers hunne mondbehoeften bergen, wanneer zij op reis zijn.

(*) Zie de noot bladz. 24.

DE VERTALER.

was het voorwerp hunner nasporingen, klom hij, zonder zich door de waarschijnlijkheid van zulk een groot gevaar te laten ontmoedigen, van den boom, en wekte behendiglijk zijnen meester, dien hij weldra onderrigtte van al wat er rondom hem voorviel. D'HÉROUVILLE, ten hoogste verbaasd, kon zich niet beletten, eerst eenigen schrik en eene niet geringe ontsteltenis te laten blijken; maar de moedige ADONIS stelde hem gerust, en bemoedigde hem, zeggende: « niet bang zijn, meester! help mij maar, en wij zijn gered! » — In der daad, hij sneed op nieuw eene groote menigte takken af, en bedekte met dezelve het ligchaam zijner meesteres, der kinderen en van ZERBINE, die allen, door vermoeidheid uitgeput, in den diepsten slaap gedompeld lagen, en, door de frissche koelte, welke hun onder de schaduw van den boom tegenwaaide, gerust en onbekommerd sliepen. Toen dit werk gelukkig voltooid was, deed ADONIS zijnen meester op den mapou klimmen, in welken hij zelf insgelijks steeg; en alzoo, beiden met hunne snaphanen met eenen dubbelen loop gewapend, besloten zij vuur te geven op ieder, die zou trachten, om tot in hunne schuilplaats door te dringen, wel overtuigd, dat dit het eenigste en laatste middel was, hetwelk hun nog overbleef, om

niet weder in de magt der oproerlingen te vallen. Zij hoorden eenige snaphaanschoten, die aan verschillende kanten van den berg gelost werden; en zij vermoedden, dat het jagers waren, die zich vermaakten, met op wild te schieten. Doch na eenige oogenblikken hoorden zij, op eenen kleinen afstand van hen verwijderd, duidelijk de stemmen van twee negers, die met elkander in gesprek waren. — De eene zeide tot den anderen: « Ik niet wilde wezen in de huid van BARTHELEMY (1), voor geene honderd portugaises (2); ja, kompeer (3) NAGO! ik zeker, dat hoofd van hem gaat afvliegen, wanneer groote generaal komt terug in kamp. » — En de andere antwoordde: « ja, kompeer! vader PHILIPPUS had wel gelijk, te zeggen, dat die blanke schrijver was kind van duivel. Hoe heeft anders hij kunnen redden ligchaam van hem, vrouw van hem en kleinen van hem, uit handen van ons? » — Waarop de

---

(1) Deze was de neger, die, in afwezigheid van BIASSOU, in de legerplaats het bevel voerde.

(2) Eene zekere munt, onder de negers vooral gebruikelijk.

DE VERTALER.

(3) De gemeenzame benaming, met welke de negers, die elkander vriendschap toedroegen, elkander noemden.

andere hernam: ô! als wij in staat zijn, te betrappen hen, is het goede belooning, die zal vallen in handen van ons! maar ik geloo-ven, dat zij gaan door de *coupe van Gonaïves* (1), dus, kompeer! omdat wij hebben genoeg voorraad in macoûte van ons, wij moeten daar naar toe gaan; misschien wij vinden hen op grooten weg.» — Bij het uitspreken dezer woorden daalden zij den berg af, en sloegen de voetpaden in, door de dieren, die op deze hoogten gaan weiden, gebaand. Toen begonnen D'HÉROUVILLE en zijn getrouwe neger een weinig vrijer adem te scheppen, toen zij hunne vijanden zich van hen zagen verwijderen; maar hetgene dezen teederen echtgenoot nog meer verblijdde, was, aan de zijnen eenen angst bespaard te hebben, welken zij misschien niet zouden hebben kunnen verduren, zonder eenen noodlottigen schok te ondervinden. Eindelijk, na nog omtrent drie uren op hunnen boom, als veldontdekkers, onledig geweest te zijn, zagen en hoorden zij niets meer, hetwelk in staat was, om hun ongerustheid te veroorzaken. — «Het is gedaan,» zeide D'HÉROUVILLE; «indien deze morgen voorbij gaat, zonder dat wij ontdekt worden,

(1) Een groote weg, in de morne der *Gonaïves* gemaakt.

dan zijn wij gered. » — Zij klommen uit den boom, om van de vermoeijenis, door de ongemakkelijke houding, in welke zij zich genoodzaakt gezien hadden, zoo lang te blijven, veroorzaakt, uit te rusten. ZERBINE, de kinderen en de echtgenoote van D'HÉROUVILLE werden verbaasd wakker, toen zij zich onder eenen hoop bladeren en takken begraven vonden; maar de goedhartige blanke planter verklaarde hun weldra de redenen, die hen genoodzaakt hadden, deze krijgslist aan te wenden.

Deze goede lieden hadden ondertusschen alles verloren, en weldra zouden zij aan al de verschrikkelijkheden der grootste armoede en der uiterste ellende blootgesteld zijn; en echter hadden zij bij BIASSOU zoo veel geleden, dat hun tegenwoordige toestand hun, in vergelijking met den vorigen, als een herboren geluk, tot een onbezorgd leven, ja zelfs tot rijkdom leidende, voorkwam. ADONIS verwijderde zich voor eenige oogenblikken, om vruchten te zoeken, ten einde den dorst der kinderen te lesschen, want het ontbrak hun in deze oorden aan water; hij kwam weldra terug, beladen met oranje-, acajou-, kaneel-appelen, bananen en zelfs met eene dier heerlijke ananassen, welke de natuur onder deze vruchtbare luchtstreek,

zoo overvloedig voortbrengt, daar zij dezelve, met eenen verkwistenden overvloed, tot op de hoogste bergen doet wassen.

Zij wisten niet, in welke handen het toeval hen zou doen vallen, maar zij gaven zich allen bij voorraad aan de zoetste en aan de zuiverste vreugde over. «Helaas! «zeide D'HÉROUVILLE echter tot zijnen getrouwen neger,» er blijft ons zelfs niets over, om onzen overtogt naar Frankrijk te betalen; maar indien eenig menschelijk en liefderijk kapitein ons als matrozen wil aannemen, en, tot loon van onzen ijver en onze moeite, mijne kinderen, ZERBINE en mijne gade medenemen, dan zult gij zien, ADONIS! hoe dat zoo schoone, rijke en voordeelig gelegene *Frankrijk* nog gevoelige, zachte, liefderijke, gastvrije menschen bevat, en verstandige, deugdzame en diepdenkende mannen oplevert. O, mijn vaderland! zeide hij weenende, «zal ik het geluk hebben, u immer weder te zien?» — «O!» hernam ZERBINE terstond; terwijl zij een parelsnoer van eene zeer aanzienlijke waarde uit haren zak haalde, «niet wezen ongerust, goede meester! om te komen naar *Frankrijk*. Met dit wij zal vinden menschelijke kapiteins.» — Doch ADONIS voerde haar te gemoet: «hoe! altijd leelijke diamanten u volgen overal?» — «O!» antwoordde

ZERBINE, « het geleden is zes jaren, dat ik heb dat parelsnoer van mij, en het niet kostte leven aan blanke vrouwen of blanke kinderen; want het was eerste meester en tevens eerste blanke minnaar van mij, die het gaf aan mij. Ik achtergelaten heb in het kamp al de andere juweelen, want sedert ADONIS leert kennen mij waarheid van goeden God, ik niet meer ben in staat, aan te raken die juweelen met handen, noch aanzien met oogen. » — De goede neger, geheel verteederd, greep hare handen, welke hij met vervoering kuste, daar hij zag, hoe zeer ZERBINE veranderd was, en hoe zij zich hoe langer hoe meer waardig maakte, zijne echtgenoote te worden. — En het was aldus, dat al deze goede menschen, onder het vormen van duizend hersenschimmige ontwerpen voor hun toekomstig geluk, den belangrijksten en aangenaamsten dag van hun leven doorbragten.

ADONIS had, boven van zijn wankelend observatorium, met zorgvuldigheid de zijde opgemerkt, werwaarts hij zijne schreden moest rigten, om zoo spoedig mogelijk uit het land der opstandelingen te komen, en dat gedeelte des eilands te bereiken, hetwelk nog aan de orde onderworpen was, waartoe zij, zoo veel zij konden, den oever der zee moesten naderen.

Toen de nacht eindelijk was ingevallen begaven zij zich allen op weg, terwijl zij hunnen togt altijd naar het westen des eilands rigtten. — Van tijd tot tijd vonden zij gedeelten van den weg, die door de paarden en de ossen platgetreden waren, en waar zij dus minder hinderpalen te overwinnen hadden, om voorwaarts te komen. Zij rustten elk half uur eenige oogenblikken, waarna zij dan hunnen togt met nieuwen moed vervolgden; want het scheen hun toe, dat elke schrede, welke zij aflegden, hen tot het hoogste geluk voerde; zoo aangenaam zijn de onbeduidendste genietingen voor een wezen, hetwelk langen tijd ongelukkig geweest is! — Eindelijk zagen zij hunne standvastige pogingen, met eenen onvermoeiden ijver aangewend, met een gelukkig gevolg bekroond; want zij bevonden zich des morgens aan den voèt van den bergrug van *Plaisance*, en van eene menigte andere kleine hoogten, welke zij beklommen hadden en van welke zij nedergedaald waren, zonder te weten waar zij waren. — Adonis, die dikwijls in dat gedeelte des eilands gereisd had, herkende weldra de plaats, en berigtte zijnen meester, dat hij hen door de uitgestrekte maar onvruchtbare vlakte van *la Desolée* zou laten trekken, aangezien dit

gedeelte geheel onbewoond was, en dat zij, wanneer zij dezelve overgetrokken waren, tegen alle gevaar van den kant der negers van BIASSOU, die zich nimmer zoo ver in het land der blanken durfden wagen, zouden beveiligd zijn. — Zij zagen wel op eenen afstand, en aan hunne linkerhand, eene kleine woning, te midden van een veld van katoenboomen gebouwd; maar de goede neger, vreezende er eenige jagers van den zwarten generaal te ontmoeten, oordeelde het niet voegzaam, zich bloot te stellen, door een bezoek te geven aan hen, die dezelve bewoonden.

Zij daalden dan in deze vlakte af, aan welke men den naam van *la Desolée* gegeven heeft, omdat derzelver zandige en drooge grond slechts braambosschen en doornen voortbrengt. Dezelve is zeven mijlen lang en bijna even zoo breed. De reizigers verdwalen dikwijls in dezelve, omdat het ligtste windje tot zelfs het spoor der rijtuigen verdelgt, zoo wel als dat der dieren, welke dezelve trekken. Men heeft er ook dikwerf negers gevonden, die van dorst en vermoeijenis omgekomen waren, wijl zij er verdwaald waren, zonder hunnen weg te hebben kunnen wedervinden. De braambosschen, die dezelve bedekken, zijn van zulk

eene aanmerkelijke hoogte, dat het voor den reiziger, die eens langs het breedste voetpad onder dezelve geraakt is, te eenemaal onmogelijk is, het pad te herkennen, langs hetwelk men tot zoo verre is doorgedrongen. Deze vlakte was, voor den opstand der zwarten, de schuilplaats der roovernegers (1), die er dikwijls de voorbijgangers aanrandden, om hen uit te plunderen; maar sedert de oprigting der legerplaats van BIASSOU hadden alle roovernegers zich onder de vanen der opstandelingen begeven.

Intusschen was dit de eenige veilige en voegzame weg, die onzen reizigers overbleef, om niet weder in de handen hunner beulen te vallen. D'HÉROUVILLE betuigde zijne bezorgdheid, aangaande de moeijelijkheid, welke er in gelegen was, om, in het sterkste van de hitte, eene vlakte over te trekken, die niet door den geringsten waterdruppel bevochtigd werd; maar ADONIS stelde hem weder gerust, door hem te zeggen, dat hij hem iets geven zou, hetwelk hem zou beletten, dorst te lijden.

(1) Men noemt *roovérneger* dengenen, die, uit hoofde van luiheid, of om eene verdiende kastijding te ontwijken, zijnen meester ontloopen is, en die zich in de bosschen verscholen houdt, om er van de jagt of van den roof te leven.

In der daad deze neger deed *raquêtes* (1) afsnijden, waarvan hij de huid en de stekels, welke dezelve bedekten, afrukte, waarna hij aan ieder een stuk daarvan gaf, hun aanbevelende, het bestendig in den mond te houden, zonder het te kaauwen of door te zwelgen.

Na eenige uren van de vermoeijenissen van den nacht te hebben uitgerust, begaven zij zich weder op weg, en gingen met des te meer vlugheid voorwaarts, daar, wijl zij op den vollen dag, in een zeer vlak land gingen, hunne reis, om zoo te spreken, eene lange en aangename wandeling kon genoemd worden. Adonis geleidde hen met zorgvuldigheid; maar toen het middaguur naderde, noodzaakte de bovenmatige hitte hen nogmaals, uit te rusten, ten einde eenige ververschingen te gebruiken, en hun middagslaapje te nemen, dat is, aan den slaap toe te geven, die, gedurende de twee of drie uren op het midden van den dag, van bijna al de bewoners van het land schatting vor-

---

(1) Eene soort van wilden Indischen vijgenboom, gelijkende naar die boomen, op welke men de cochenille inzamelt. Het is eene verzachtende en slijmachtige plant, die een zeer verfrisschend sap, en wel in eenen zeer grooten overvloed, bevat.

dert. Zij kozen te dien einde eene een weinig afgelegene plaats uit, waar zij zich in de schaduw van eenige doornstruiken nederleiden, en weldra insliepen; maar de zon, die hare stralen loodregt op hunne hoofden wierp, en de strakheid der lucht, die niet door het minste windje bewogen werd, wekten weldra D'HÉROUVILLE, die, ondanks de weldadige *raquête*, welke ADONIS hem bezorgd had, zich door eenen zoo hevigen en brandenden dorst voelde aangegrepen, dat niets hem kon verkwikken. Hij zag rondom zich zijn huisgezin, zijnen getrouwen neger en ZERBINE, die allen de aangenaamheden der rust genoten; en dit treffende schouwspel deed de dringende behoefte, die hem kwelde, voor een oogenblik zwijgen. — « Gevoelige wezens, die mij omringt, » riep hij met geestdrift uit, « hoe dierbaar zijt gij mij allen!.... Men lastert overal de deugd, » voegde hij er nadenkend bij, » en het is juist de deugd, die ons allen gered heeft. Omdat ik billijk en weldadig geweest ben, is ADONIS aan mij gehecht; — mijne gade heeft, bij hare jeugd en schoonheid, de verleiders veracht, hunne pogingen afgewezen, en haar leven en dat harer kinderen blootgesteld, om in de gevaren van eenen echtgenoot te komen deelen, zonder wien zij geen geluk op aarde meende

te kunnen vinden; — Zerbine, ligtzinnig geboren, sedert hare kindschheid in de buitensporigheden van het losbandigste leven gedompeld, heeft alles opgeofferd, om eenen man te volgen, wel oneindig goed, maar wijs in zijn gedrag, streng in zijne zeden, en die haar alleen het geluk der deugd, hetwelk anders voor een hart, door het venijn der hartstogten en het vergif der ondeugd bezwalkt, zoo weinig aanlokkelijks heeft, veroorlooft. — En echter komt het mij voor, dat ik volstrekt geene inspanning heb aangewend, om deze deugd te beoefenen, wier grondregelen te volgen, door de menschen als zoo moeijelijk beschouwd wordt. Want het is niet zoo zeer over het goede, hetwelk ik in mijn leven verrigt heb, dat ik mij kan verheugen, als wel over den aangenamen troost, dat ik nimmer kwaad gedaan heb, met het voornemen, om iemand te beleedigen of te benadeelen. » — Dit gezegd hebbende, bedekte hij die genen onder zijne medereizigers, wier ligchamen het meest aan de stralen der brandende middagzon waren blootgesteld.

Steeds door eenen onlijdelijken dorst gekweld, verwijderde d'Hérouville zich voor een oogenblik, om eenige *raquêtes* te zoeken, die denzelven konden stillen. Naauwelijks was hij eenige digte braambosschen doorgewor-

eld, of hij ontdekte eenen zeer grooten paal van acajou-hout, die vier aangezigten van gelijke grootte vertoonde, op ieder van welke men terstond een dezer woorden: *noord*, *zuid*, *oost*, *west*, in het voorhoofd bespeurde, aldaar gegraveerd in de rigting welke zij aanduidden; en daaronder las men duidelijk het volgende: *AAN DEN VERDWAALDEN REIZIGER, DIE DOOR DEN DORST GEKWELD WORDT. Ga vijftien schreden in de rigting van mijne westzijde; dan zult gij eene steenen fontein vinden, die u water zal verschaffen, wanneer gij slechts op eenen ijzeren knop drukt, die zich aan dezen kant der fontein moet bevinden, indien de snoodheid der menschen dit werk der weldadigheid niet vernietigd heeft.*

Eerst waande d'Arnouville, dat een droom hem misleidde, zoo groot was zijne verbazing; hij beschouwde beurtelings den paal en zich zelven, en zich overgevende aan de wezenlijkheid van [illegible] hij nog de [illegible]; doch eindelijk [illegible] [illegible]. Dan hij geheel wakker was, volgde hij de aanwijzing, welke hij gelezen had [illegible] en der [illegible] steen[illegible] [illegible] gemaakte van [illegible] grafteeken, maar [illegible]. [illegible] [illegible] door [illegible] [illegible] [illegible] het onmogelijk [illegible] dan zoo, zoo-

gewenschten zuiger te bereiken, zonder een werktuig, geschikt, om dit gedenkteeken geheel te ontblooten.

D'HÉROUVILLE, van vreugde vervoerd, haastte zich, om zijn gezin van deze ontdekking te verwittigen. ADONIS zeide, dat hij dien paal wel kende; dat er zich nog drie dergelijke in de vlakte bevonden; maar dat hij, niet kunnende lezen, altijd geloofd had, dat het eene *uitvinding der blanken* was, om hunnen weg te herkennen en weder te vinden, wanneer zij verdwaald geraakt waren. Zij gingen naar de fontein; en de goede neger begon, na zich de handen omwonden te hebben, de struiken met den voet af te trappen, terwijl hij zijnen meester verzocht, die met den loop van zijn geweer te verwijderen, wanneer dezelve nedergevallen waren. In minder dan een kwartier ontblootte ADONIS de voorzijde der fontein, en D'HÉROUVILLE wierp zich met overhaasting op den zuiger, waarop hij naauwelijks gedrukt had, of men zag uit een klein ijzeren pijpje eenen overvloed van water springen, hetwelk wel eerst schuimachtig, maar vervolgens frisch en helder was. Op dit gezigt kon D'HÉROUVILLE zijne blijdschap niet bedwingen: hij had wel eene levendige vreugde gevoeld toen hij zijne familie en zich zelven uit [illegible] der oproerlingen

steld, of hij ontdekte eenen zeer grooten paal van acajou-hout, die vier aangezigten van gelijke grootte vertoonde, op ieder van welke men terstond een dezer woorden: *noord, zuid, oost, west*, in het voorhoofd bespeurde, aldaar gegraveerd in de rigting welke zij aanduidden; en daaronder las men duidelijk het volgende: *AAN DEN VERDWAALDEN REIZIGER, DIE DOOR DEN DORST GEKWELD WORDT. Ga vijftien schreden in de rigting van mijne westzijde; dan zult gij eene steenen fontein vinden, die u water zal verschaffen, wanneer gij slechts op eenen ijzeren zuiger drukt, die zich aan dezen kant der fontein moet bevinden, indien de snoodheid der menschen dit werk der weldadigheid niet vernietigd heeft.*

Eerst vreesde D'HÉROUVILLE, dat een droom hem misleidde, zoo groot was zijne verbazing; hij beschouwde beurtelings den paal en zich zelven, om zich aangaande de wezenlijkheid van hetgene hij zag te overtuigen; doch eindelijk ten volle verzekerd, dat hij geheel wakker was, volgde hij de aanwijzing, welke hij gelezen had, en ontdekte in der daad eenen steenklomp, in de gedaante van een grafteeken, maar omringd, beschermd en bedekt door eene zoo groote menigte heesters, dat het onmogelijk was, den zoo zeer

gewenschten zuiger te bereiken, zonder een werktuig, geschikt, om dit gedenkteeken geheel te ontblooten.

D'HÉROUVILLE, van vreugde vervoerd, haastte zich, om zijn gezin van deze ontdekking te verwittigen. ADONIS zeide, dat hij dien paal wel kende; dat er zich nog drie dergelijke in de vlakte bevonden; maar dat hij, niet kunnende lezen, altijd geloofd had, dat het eene *uitvinding der blanken* was, om hunnen weg te herkennen en weder te vinden, wanneer zij verdwaald geraakt waren. Zij gingen naar de fontein; en de goede neger begon, na zich de handen omwonden te hebben, de struiken met den voet af te trappen, terwijl hij zijnen meester verzocht, die met den loop van zijn geweer te verwijderen, wanneer dezelve nedergevallen waren. In minder dan een kwartier ontblootte ADONIS de voorzijde der fontein, en D'HÉROUVILLE wierp zich met overhaasting op den zuiger, waarop hij naauwelijks gedrukt had, of men zag uit een klein ijzeren pijpje eenen overvloed van water springen, hetwelk wel eerst schuimachtig, maar vervolgens frisch en helder was. Op dit gezigt kon D'HÉROUVILLE zijne blijdschap niet bedwingen: hij had wel eene levendige vreugde gevoeld, toen hij zijne familie en zich zelven uit de handen der oproerlingen

gered zag; hij had andere genietingen gehad, niet minder bevredigend voor zijne gevoelige ziel; maar hij bekende zich zelven, dat hij nimmer een zoo levendig, zoo sterk en zoo treffend genoegen had gehad als thans, nu hij aan deze fontein zijnen dorst leschte, en met dit weldadige water den brand bluschte, die zijne uitgedroogde borst verslond; zoo waar is het, dat het zedelijke welzijn naauw verbonden is met de bevrediging onzer zinnelijke behoeften! — Elk leschte nu zijnen dorst en verfrischte zijn bloed, hetwelk door langdurig verdriet, vrees, angst en vermoeijenissen ontstoken was.

D'hérouville was nieuwsgierig, om den weldadigen sterveling te leeren kennen, die zulke aanzienlijke sommen had kunnen aanwenden, om het water van den berg der *Genaïves* in onderaardsche kanalen te leiden, en eenen vergaarbak te maken, die ruim genoeg was, om aan alle dorstige reizigers, die dagelijks de vlakte overtrokken, water te verschaffen. Hij wendde nieuwe pogingen aan, en vernieuwde de werkzaamheden van den goeden neger, waardoor het hem spoedig gelukte, de drie andere kanten der fontein te ontblooten, op welke hij de volgende opschriften las:

Op den eersten: Jacques isnard, *van* Mar-

seille *geboortig, uit hoofde zijner godsdienstige gevoelens, in* Frankrijk *vervolgd, kwam zich, in* 1770, *op de* morne der Gonaïves *nederzetten, waar hij aan de menschen eenen eeuwigen haat zwoer.*

Op den tweeden: *De stilte, de studie en het nadenken in hem de gevoelens der natuur weder hebbende doen ontwaken, erkende hij zijne dwaling, en zag in, dat de misdaden, welke hij aan de menschheid in het algemeen had toegeschreven, slechts die van eenige weinige menschen waren, die haar onderdrukten, onder voorwendsel van haar te regeren. Besloten hebbende, om, eer hij stierf, zijne onbillijkheid te herstellen, offerde hij, in* 1790, *zijne fortuin aan de oprigting van deze fontein op, welker onderhoud hij aan de gevoelige en weldadige zielen opdraagt.*

Op den derden: *Voorbijganger, die uwen dorst aan dit water lescht, en deze opschriften leest! beklaag de langdurige dwaling van* ISNARD; *maar vloek zijne nagedachtenis niet: want zijne misdaad ontsproot slechts uit zijne onkunde.*

Elke volzin, welken D'HÉROUVILLE las, perste tranen uit zijne oogen en zuchten uit zijne borst; en toen hij deze roerende opschriften geheel gelezen had, knielde hij aan den voet van dit gedenkteeken neder, en zegende deszelfs

stichter. — Adonis kon niet moede worden, deze woorden te hooren lezen, die zijnen meester en deszelfs gezin zoo zeer verteederd hadden; en van tijd tot tijd riep hij op eenen smartelijken toon uit: « en misschien negers van biassou hebben nog vermoord dezen goeden blanke! » — Intusschen hadden deze paal, deze fontein en deze opschriften al de menschlievende gevoelens van d'hérouville opgewekt, en zijn hart was des te aangenamer gestemd, daar alles, wat hij gezien had, het werk van eenen Franschman was. Hij gevoelde eenen zekeren hoogmoed in zich ontwaken, op het denkbeeld, dat hij tot dezelfde natie behoorde als isnard, en, in zijne zachte ontroering, herhaalde hij vriendelijk de woorden, die adonis zoo veel vermaak deden, en voegde er toen bij: « Gij ziet het, ô mijn vriend! de weldadigheid is onder ons inheemsch!.... (1) O! ja;.... en ofschoon ik alles op aarde verloren hebbe, kan ik mij echter niet aan de wanhoop overgeven: want ik zal in mijnen moed en in de gevoeligheid mijner landgenooten magtige hulpbronnen vinden. »

---

(1) Met hoe veel meer regt zou de Noord-Nederlander dit kunnen zeggen, bij wien de weldadigheid zich bijna dagelijks in nieuwe vormen vertoont! DE VERTALER.

Daar de echtgenoote van D'HAROUVILLE en ZERBINE zich van vermoeidheid uitgeput gevoelden, had men weinig moeite, om overeen te komen, dat men het overige van den dag en den geheelen nacht bij deze weldadige fontein zou doorbrengen. ATOMIE, die dit het eerst had aangeraden, raadpleegde met het overschot van hunnen voorraad, en zeide, dat men den volgenden dag in de rijke vlakte van *l'Artibonite*, door eene bloeijende bevolking bewoond, zou kunnen aankomen, in welke men aan dezen of genen blanken eigenaar van dat katoen herbergzaamheid zou kunnen vragen; dat men zich vervolgens zonder moeite naar de stad *Sint-Markus* zou kunnen begeven, die, daar zij in hare haven eene menigte vaartuigen van alle natien bevatte, aan zijnen meester ongetwijfeld eene gunstige gelegenheid zou verschaffen, om naar zijn vaderland terug te keeren.

Toen nu deze overeenkomst aldus was vastgesteld, hield men zich alleen bezig met het beramen van middelen, om den nacht zoo gemakkelijk mogelijk door te brengen. Zij hadden niet meer te vreezen, overvallen te worden, want, sedert BIASSOU den standaard des oproers had opgestoken, trok niemand meer over de vlakte van *la Desolée*, daar de gemeenschap tusschen de steden *Sint-Markus*

en *Kaap-François*, ten minste over land, afgesneden was.

Adonis geloofde, dat de ledigheid en de rust, waaraan men zich ging overgeven, hem de gewenschte gelegenheid zouden verschaffen, om eindelijk eenige twijfelingen opgelost te zien, die hem sedert langen tijd kwelden, en die de gesprekken van d'Hérouville in tegenspraak met deszelfs grondbeginselen schenen te brengen. « Meester! » zeide hij dan tot hem, « gij hebt altijd gezegd tot mij, dat het is onwetendheid, die maakt menschen goddeloos; en ik vinden, dat dit is waar, omdat negers zijn ondeugend. 'Maar waarom dan blanken, die zijn onderwezen, kundig, en die doen met handen van hen, al wat geest van hen wil, waarom die blanken zijn slecht? » — En hij haalde tot bewijs van zijn gezegde den blanken officier aan, die den naam had van zeer ervaren in de artillerie en genie te zijn, en die echter den snooden gouverneur bijstond in het dooden van negers en blanken. — Hij haalde eindelijk vader Philippus aan, die latijn, grieksch, spaansch en engelsch verstond, die in de sterren even als in zijn getijboek las, en die echter zoo goddeloos was geweest. D'Hérouville gevoelde de gansche belangrijkheid dezer vraag, en drukte zich, om

zich voor zijnen goeden neger verstaanbaar te maken, aldus uit: « Alvorens u te bevredigen, ô mijn vriend! vorder ik vooraf, dat gij mij niet meer den naam geeft, die mij bedroeft, dien van *meester*. De mensch is vrij geboren, en een slaaf alleen kan de laaghartigheid hebben, aldus eenen anderen mensch te betitelen; en het is tevens niet meer dan een slaaf, die kan dulden, dat men hem aldus betitelt. Ik hoop u eenmaal, op eene schitterende wijze, deze eenvoudige waarheid, welke de menschelijke driften zoo misvormd hebben, aan het verstand te brengen. Ik zal mij vergenoegen, u op dit oogenblik te herinneren, dat de gelijkvormigheid onzer grondbeginselen en onzer ongelukken, dat de ontelbare diensten, welke gij mij bewezen hebt, en het weinige goede, hetwelk ik u heb aangedaan, tot zelfs het laatste spoor van die hersenschimmige onderscheiding tusschen ons hebben moeten uitwisschen, die slechts het gevolg was van den hoogmoed van den eenen, en van de onwetendheid van den anderen kant. Er moeten voortaan tusschen ADONIS, mijne kinderen, ZERBINE, mijne echtgenoote en mij geene andere betrekkingen bestaan, dan die der zoetste, der teederste en der heiligste vriendschap. ADONIS, als ik u dierbaar ben, noem mij dan *uwen vriend*,

en mijn hart zal u voor zulk eenen aangenamen titel erkentelijk zijn. » — De edele neger, in tranen smeltende, wierp zich aan de borst van D'HÉROUVILLE, en riep, terwijl hij denzelven met vuur in zijne armen drukte; vóór de eerste maal in zijn leven, en met eene afgebrokene stem, snikkende uit: « *O! mijn goede...... vriend!* — D'HÉROUVILLE, voldaan, vervolgde aldus: » gij wilt weten, goede neger! waarom de beschaafde blanke, die u zoo wel onderwezen voorkomt, dikwijls zelfs slechter is dan de onbeschaafde, onwetende en wilde zwarte. Luister ADONIS! en zie hier daarvan de oorzaak.

« De wis-, schei-, sterre- en zeevaartkunde, de schilder-, beeldhouw-, dicht- en toonkunst zijn wetenschappen en kunsten, allezins geschikt, om er toe bij te dragen, den mensch goed en gelukkig op aarde te doen leven, wanneer hij dezelve met de eerste, de schoonste, de grootste, de nuttigste, maar ongelukkiglijk de meest verwaarloosde van alle wetenschappen: *de zedekunde*, weet te vereenigen en te verbinden.

Dit woord was nieuw voor den goeden neger. Hij volgde uit de natuur de geheiligde wetten der zuiverste zedekunde, maar hij had nimmer derzelver naam hooren uitspreken; en in waarheid, men zou gezegd

hebben, dat dit te *St. Domingo* een woord zonder zin ware. D'HÉROUVILLE bemerkte de verlegenheid van ADONIS, en kwam deszelfs vragen voor, door aldus te vervolgen: « De *zedelijkheid* bestaat in de verrigting, gedurende het gansche leven van den mensch; van eene reeks van loffelijke daden, zonder dat deze immer voor iemand schadelijk zijn. Zij is allen menschen ingeprent, en de wildste Afrikaan draagt derzelver kiem in zijn hart, zoo wel als de gevoeligste Europëer. Maar bij de beschaafde volken, zoo wel als onder de onbeschaafdste volksstammen, wordt deze kiem dikwijls van de geboorte af aan verstikt, door eene menigte van ijdele en ligtzinnige inrigtingen, die des te gevaarlijker zijn, daar dezelve slechts dienen, om alle driften van den mensch met eene soort van woede te ontwikkelen, zonder hem zelfs het vermogen te laten, die vervolgens door eenen heilzamen teugel te breidelen.

Hoewel ik u gezegd heb, dat wij de kiem van dit hoogste van alle goederen met ons omdragen, is het echter niet minder waar, dat dit eene wetenschap is, welker eerste beginselen men van eenen onderwijzer moet leeren, tot dat wij daarin genoegzaam gevorderd zijn, om denzelven te kunnen ontberen en ons vervolgens van ons eigen licht

ken geschreven hebben, die misschien eenmaal de bron van algemeen geluk zullen worden.

ADONIS.

O! ik een weinig begrijpen dat alles. Maar een mensch, die niet kent andere wetenschappen, welke gij reeds genoemd, en die is onwetend zoo als ik, kan hij leeren zedeleer, zonder andere wetenschappen te leeren, en daarna worden goed en gelukkig voor overige van zijn leven?

D'HÉROUVILLE.

O ja, zekerlijk, mijn vriend, en ik kan u zelven tot voorbeeld bijbrengen. Er is meer zedelijkheid in uw gedrag, in uwe daden en in uwe grondbeginselen, dan er misschien bestaat in de daden, in de grondbeginselen en zelfs in de schriften van eene menigte geleerden van alle natiën, die evenwel de wereld van hunnen naam doen gewagen.

ADONIS.

Maar hoe dit overeenbrengen met hetgene gij hebt gezegd aanstonds? Om te leeren zedeleer, moet men hebben meesters; en gij zegt nu, dat ik ken zedeleer, en echter ik heb nooit gehad meester van eenige soort.

D'HÉROUVILLE.

(*Over zijne natuurlijke eenvoudigheid glimlagchende.*)

Indien alle kinderen niet dan goede voor-

beelden voor oogen hadden, helaas! zouden zij geenen meester in de zedeleer noodig hebben; want, zoo als ik u reeds gezegd heb, de kiem dezer wetenschap zou zich van zelve ontwikkelen, en met zoo veel kracht; dat er weldra geen kwade invloed meer zou te duchten zijn. Maar ongelukkig heerscht de ondeugd overal en bederft alles wat haar omringt. Daarom behoeft het kind eenen onderwijzer, die, even als een bekwaam geneesheer, zonder ophouden voor deszelfs bestaan waakt en zorgt, en deszelfs zwakheid tegen de brandende, verpeste en besmettelijke lucht der hartstogten, die hetzelve weldra zouden verslinden, behoedt.

Wat u aanbelangt, die van nature de zachte voorschriften der zedelijkheid volgt, gij hebt dit onberekenbaar geluk slechts te danken aan het gelukkige toeval, of liever aan de weldadige beschikking van den goeden God, die u door eenvoudige en goede lieden deed omringen, welke de voortreffelijke gevoelens niet in u verstompt hebben, die den mensch vereeren, en hem boven al het aardsche verheffen: *het geweten* en *de gevoeligheid.*

Doch daar dit onderhoud voor den goeden neger, die zich in zijne overwegingen scheen te verdiepen, een weinig afgetrokken begon

te worden, vervolgde D'HÉROUVILLE, om zich verstaanbaarder te maken, aldus:

D'HÉROUVILLE.

Wanneer gij iemand ziet lijden, wat doet gij dan?

ADONIS.

O! ik loopen, om te helpen hem, als ik ben in staat daartoe.

D'HÉROUVILLE.

Wel nu, deze drift, welke u aandrijft, om uwen naasten te helpen, is hetgene ik de *gevoeligheid* noemde.

ADONIS.

O! ik goed begrijpen nu *gevoeligheid*. — Maar het andere woord?

D'HÉROUVILLE.

Als het u gelukt is, iemand die lijdt hulp toe te brengen, wat gevoelt gij dan in u zelven?

ADONIS.

O! hart van mij zeer tevreden.

D'HÉROUVILLE.

Wel nu, dat is het gevoel van inwendige tevredenheid, hetwelk ik het *geweten* noemde.

ADONIS.

O! nu ik begrijpen heel goed *geweten* ook.

D'HÉROUVILLE.

Eveneens nu, als de zedeleer der natuur u aandrijft, om uwen broederen wel te doen, en als zij u daarvoor dadelijk beloont door

de vreugde, welke gij deswege gevoelt, niet alleen op het oogenblik zelf, maar nog lang daarna, telkens als uw geheugen het u herinnert, evenzeer verzetten zich ook uw geweten en uwe gevoeligheid op het gezigt van eene slechte daad; en daar deze afkeer u een onaangenaam en pijnlijk gevoel doet ondervinden, gevoelt gij, dat die daad slecht is, zelfs daardoor, dat zij u geen vermaak of genoegen aanbrengt.

ADONIS.

O! dat is wel waar, en ik wel begrijpen daarvan de reden. Maar als ik gevoelen vermaak, in te doen goede daden, waarom gevoelen dan alle menschen, zwarten en blanken, niet ook dat vermaak?

D'HÉROUVILLE.

Elk mensch gevoelt insgelijks genoegen, als hij het goede doet. Maar ik heb u reeds gezegd, dat de hartstogten, wanneer de mensch zich niet in de zedelijkheid geoefend heeft, hem zoo sterk beheerschen en onderdrukken, dat hij het kwade zal doen, niet uit boosaardigheid, maar om aan zijne neiging tot den wijn, het spel, de vrouwen, eer en rijkdommen te voldoen; altijd geloovende, dat hij op het einde het geluk zal ontmoeten, van hetwelk hij zich echter, naar mate der grootheid van het kwaad, dat hij

gedaan of veroorzaakt heeft, hoe langer hoe meer verwijdert.

ADONIS.

Dus alle menschen, in algemeen, groote en kleine, zwarte en blanke, mooije en leelijke, zouden dan kunnen zijn gelukkig, als zij kenden en volgden zedeleer?

D'HÉROUVILLE.

Twijfel er niet aan, ô mijn vriend!

ADONIS.

Ondertusschen gebeurt wel eens, goede menschen worden gedwongen, om te doen slechte daden. Gij, bij voorbeeld, ô goede vriend van mij! zijt gij niet geweest genoodzaakt, te dooden neger-brigant AZACA?

D'HÉROUVILLE.

Helaas! gij hebt maar al te zeer gelijk, ô mijn arme ADONIS! en ofschoon mij geen ander middel overbleef, om mijne gade, mijne kinderen, u, ZEMBINE en mij zelven te redden, heb ik daarom niet minder eene afschuwelijke daad begaan; en zulke misdaden zullen er altijd gepleegd worden, en dezelve zullen de menschheid steeds bevlekken, zoo lang de zedeleer niet alle menschen zal verlichten en besturen. De goede zal verpligt zijn, de aanrandingen van den goddeloozen, welke hij door overtuiging niet kan overwinnen, door geweld terug te stooten; en dit maakt de in-

rigting van strafwetboeken en geregtshoven noodzakelijk, omdat, indien de menschen de bevoegdheid hadden, zich zelven regt te verschaffen, de wereld weldra slechts een uitgestrekt bloedbad zou zijn, alwaar de sterkste alleen over alle anderen zou zegevieren.

ADONIS.

O dierbare vriend van mij! wat zijt gij geleerd in zedeleer! gij toch gehad hebben eenen meester in jeugd van u?

D'HÉROUVILLE.

Neen, mijn vriend! maar ik ben op het land en in eenvoudigheid opgevoed. Mijn smaak voor het lezen alleen heeft mij er toe geleid, om deze wetenschap te doorgronden, die aan mijn nog onervaren en weinig bedorven hart telkens nieuwe bekoorlijkheden aanbood. Hoe meer vorderingen ik daarin maakte, hoe meer ik gevoelde, dat alle andere wetenschappen, om zoo te spreken, alleen uitgedacht zijn, om den mensch op aarde te verlustigen, hem eene afwisseling van genoegens te bezorgen, en hem genietingen te verschaffen, die met zijne natuurlijke gesteldheid overeenkomen (1); en het is ten

(1) De heer D'HÉROUVILLE had hiervan toch de godsdienst vooral behooren uit te sluiten. — Over het algemeen schijnt

gevolge van deze opmerking, dat ik die allen begrepen heb onder den naam van *wetenschappen der kunst;* terwijl ik aan de zedeleer, wier beoefening tot het geluk van den mensch zoo hoogst noodzakelijk is, dien van *wetenschap der waarheid* heb gegeven. En het is deze laatste, die mij in de belangrijkste en gevaarlijkste oogenblikken mijns levens geholpen, staande gehouden en vertroost heeft; zij is het, die mij belet heeft, ijdel, hoogmoedig en ondeugend in mijnen voorspoed te zijn, gelijk zij mij van lafhartigheid, slaafschheid en vreesachtigheid in het ongeluk heeft teruggehouden. — Het is de zedeleer, die mij het pad des levens vrolijk helpt bewandelen; zij is het, die mijn oog vestigt op het geluk, hetwelk mij aan gene zijde mijner loopbaan wacht. En waarom

---

hij, als Franschman, geheel met de zedeleer der natuur en der rede ingenomen te zijn; doch mijne christelijke landgenooten, die de zedeleer des bijbels, en vooral die van het Evangelie, op derzelver waren prijs weten te schatten, zullen al het waarlijk schoone en goede, hetwelk in den verderen loop van dit gesprek nog voorkomt, gaarne geheel en bij uitsluiting op de zedeleer des christendoms willen toepassen.

DE VERTALER.

zou ik deze wereld met droefheid verlaten, wanneer niets mij verhindert, om op eene andere wereld eenen kalmen en helderen blik te slaan? O, mijn vriend! hoe beklaag ik de menschen, die deze kostelijke wetenschap verwaarloozen, welke zulke zuivere genietingen, van alle zelfverwijt ontheven, aanbiedt! Hoe weinig benijd ik hun het hersenschimmige en denkbeeldige geluk, hetwelk zij bijna allen rusteloos najagen, en hetwelk hun, zelfs geene vier en twintig uren achtereen, eene gelukkige begoocheling verschaft! (1)

Adonis, verteederd, luisterde stilzwijgend en met aandacht naar hetgene hij hoorde, terwijl hij zich zelven beloofde, op alles, wat hem nog duister was, terug te komen, ten einde zich, zoo veel hij kon, in de wetenschap *der waarheid* te doen onderrigten. — Hij eindigde dit gesprek met de volgende vraag:

ADONIS.

Ik evenwel wel zou willen weten, waarom

(1) Bij deze redenering voegt vooral onze bovenstaande aanmerking. Welke zedeleer toch is in staat, den mensch die heerlijke uitzigten aan gene zijde des grafs te openen, welke de schrijver D'HÉROUVILLE in den mond legt, indien het niet de geloofs- en zedeleer des christendoms is?

DE VERTALER.

blanken, die, even als gij, geleerd in wetenschap *van waarheid* zijn geworden, niet hebben zich vereenigd, om veel, veel, veel goede boeken schrijven daarover, om geven die in handen van ieder, en om doen kennen zedeleer aan alle menschen, die kunnen lezen?

D'HÉROUVILLE.

Ofschoon gij nog niet genoegzaam ervaren zijt, om daarvan alle redenen wel te begrijpen, zal ik u echter uwe vraag beantwoorden, maar na u vooraf uitgenoodigd te hebben, om mij alle tegenwerpingen te maken, welke gij geschikt zult oordeelen, om uwe twijfelingen opgelost te zien, en u dienaangaande volkomen in te lichten.

Twee magtige oorzaken hebben zich altijd tegen de openbaarmaking der ontdekkingen, in de wetenschap *der waarheid* gedaan, verzet.

De eerste is de regeringsvorm, onder welke een groot gedeelte van het menschelijk geslacht onderdrukt wordt. Deze regeringsvorm, vrij algemeen willekeurig, tiranniek en afschuwelijk zijnde, willen zij, die gelooven er belang bij te hebben, denzelven als hun grootste geluk te handhaven, niet veroorloven, dat de *wijsgeeren*, dat is de geleerden in de zedeleer, de waarheden, welke zij het geluk gehad hebben te ont-

dekken, verspreiden, omdat de waarheid, niets anders zijnde dan de regtvaardigheid, en de regtvaardigheid voor allen gelijk zijnde, noch meesters, noch slaven, noch tirannen, noch beulen, noch slagtoffers erkent, en bij gevolg noch misbruik van magt, noch willekeur, noch knevelarij, noch oorlog, noch plundering, noch misdaden, noch staatkunde gedoogt. — Zij eerbiedigt de waardigheid van den mensch in elken stand, in welken het lot hem heeft doen geboren worden; zij duldt geene dier onderscheidingen, die strekken, om het eene gedeelte des menschdoms te verhoogen, ten einde het andere te vernederen en te verlagen; en gij gevoelt wel, dat zij, die de menschheid in slaafsche dienstbaarheid houden, al te verdorven zijn, om te dulden, dat de fakkel der waarheid hunne schandelijke gedragingen verlichte. — Het is na genoeg om dezelfde reden, dat gij, voor den opstand der negers, al de blanke planters van mijn kanton zich tegen mij hebt zien verheffen, daar zij mij beschuldigden, dat ik mij als *hervormer* wilde opwerpen, omdat ik hunne onregtvaardigheid, hunne wreedheid, hunne de menschheid honende barbaarschheid niet wilde navolgen.

Deze vergelijking deed ADONIS terstond het

eerste gedeelte van het antwoord van D'HÉROUVILLE begrijpen, die nu aldus vervolgde:
— De tweede reden vloeit natuurlijk uit de eerste voort. Daar de dwingelanden, die de volken beheerschten, zich met al hunne magt tegen de invoering der verlichting verzetteden, waren de wijsgeeren, ten einde de waarheid voor te stellen, verpligt, dezelve te vermommen, omdat zij dezelve anders niet zonder gevaar aan de blikken der menschen konden vertoonen. Deze verborgen dezelve onder schrandere zinnebeelden, gene spraken van dezelve in zoo verhevene uitdrukkingen, in eenen zoo hoogen, opgewonden en krachtigen stijl, dat zij zich voor het grootste gedeelte hunner toehoorders onverstaanbaar maakten. — En wat gebeurde er nu? — De waarheid, ofschoon in de zamenleving ingeleid, werd bijna door niemand herkend; en het grootste gedeelte van hen, die eenige van derzelver goddelijke stralen hadden opgevangen, stelden haar aan anderen, in zulk een valsch en belagchelijk licht, en zoo overdreven, voor, dat dezen haar voor eene ijdele hersenschim, genen voor eene willekeurige, woeste en ongenaakbare godheid hielden. O, mijn arme ADONIS! indien men haar aan de menschen had kunnen vertoonen zoo als zij is: in haren heer-

lijken glans, in hare schoonheid, in hare zachtheid en in hare betooverende bevalligheid, dan zouden gewis alle stervelingen aanbiddend aan hare voeten gevallen zijn, dan zouden vrede en geluk voor altijd op de aarde zijn gevestigd geworden. — Maar de misslag der meeste schrijvers, die over haar gesproken hebben, is, dat zij nimmer hare bekoorlijkheden onder bereik van het *volk* hebben weten te brengen, dat is van die klasse van menschen, die, door de gevolgen eener voormalige verkeerde aanwending van de bezittingen hunner voorouders, in behoefte geboren, en te onbedreven zijn, om al de schoonheden der dichterlijke en bloemrijke taal, in welke de wijsgeeren de volkomenheden der waarheid bezongen hebben, te gevoelen.

Adonis begreep weder alleen dat gedeelte van deze tweede reden, hetwelk op de noodzakelijkheid zinspeelde, in welke hij zich bevonden had, om zijner meesteresse eene zwarte kleur te geven, ten einde haar tot in de legerplaats van biassou te doen doordringen; maar daar hij zag, dat d'hérouville zich door de schoonheid van zijn onderwerp liet medeslepen, oordeelde hij ongepast, hem in de rede te vallen, en wilde liever, in de eerbiedigste stilzwijgendheid, naar het einde van deszelfs antwoord wachten, hetwelk in deze woorden begrepen was:

Ja, mijn vriend! had men toch tot de menschen van alle standen gezegd: « beoefent de zedeleer: het is de wetenschap des geluks; — hare voorschriften sluimeren steeds in uwe harten, en de zestigjarige man kan haar leerling worden, zoo wel als het kind, dat bewustheid van zich zelven begint te verkrijgen; — zij rigt zich naar geene bijomstandigheden, want deze dienen slechts, om het verstand te benevelen; — arm of rijk, jong of oud, vrij of slaaf, gelukkig of ongelukkig, in welken toestand de natuur, het lot, de fortuin of de onregtvaardigheid der menschen u geplaatst hebben, gij moogt haren tempel binnentreden en op hare altaren offeren; zij zal hare weldaden, hare rijkdommen over u uitstorten; — hoe meer gij deze wetenschap zult aankweeken, des te braver, matiger, huishoudelijker en herbergzamer zult gij worden; — zij zal u leeren, u door niets te laten verblinden, en zaken, menschen en omstandigheden op derzelver juiste waarde te schatten; — gij zult u niet meer over de eenvoudigste daden verwonderen, noch u meer voor de zegekar van eenen afgerigten snoodaard laten spannen, die u zal verleid hebben; — zij zal u een juist denkbeeld geven van hetgene gij aan u zelven en anderen ver-

schuldigd zijt; — zij zal uwe edele zinnelijke genietingen verhonderdvoudigen, en uwe grijsheid zal u zoo aangenaam toeschijnen als de schoonste dagen uwer jeugd; — uwe loopbaan zal eindigen als de avond van eenen schoonen dag, en gij zult zachtkens inslapen aan den boezem des Eeuwigen, zonder te vreezen, door schaamte, zelfverwijt en kastijding gewekt te worden! » — Had men alzoo tot de menschen gesproken, de zedeleer zou gewis meer algemeen in beoefening gebragt zijn.

Maar, zoo als ik u reeds gezegd heb, de menschen zijn grootendeels zoo verlaagd, dat zij zich zelfs niet bekwaam achten, naar hare voorschriften te luisteren. Ook veroorzaakt haar naam alleen bij hen reeds zoo veel verveling en afkeer, dat ik overtuigd ben, dat, indien het verhaal mijner rampen immer openbaar gemaakt werd, hoe aangenaam hetzelve ook mogt zijn, zelfs voor hen, die alleen naar de bevrediging hunner nieuwsgierigheid trachten, het drie vierde gedeelte der lezers den moed niet zou hebben, om deze zamenspraak, welke tusschen ons beiden heeft plaats gehad, te lezen, omdat het woord *zedeleer*, voor hen zoo verschrikkelijk, zich aan hunne oogen als eenen dam zou vertoonen, dien zij onmogelijk zouden kun-

nen overkomen. — Doch eere aan hen, ADONIS! die het geduld zouden hebben, dezelve ten einde toe te lezen: want dit zou een zeker bewijs wezen, dat hunne harten niet geheel bedorven zijn, en dat zij met vrucht de wetenschap der *waarheid* zouden kunnen beoefenen! — eere ook der regering, die de beginselen der zedelijkheid met overvloedige handen onder het volk verspreidt: want dit is het bewijs, dat zij op regtvaardigheid gegrond is, en dat derzelver instellingen, derzelver dierbaarste wenschen en derzelver voornaamste bedoelingen zich slechts uitstrekken, om de menschheid, door onwetendheid, onregtvaardigheid en vooroordeelen verstompt, meer en meer te volmaken (1).

Hier eindigde dit gesprek, hetwelk door de echtgenoote van D'HÉROUVILLE met een diep gevoel van bewondering, en door ZERBINE met zoo vele belangstelling als verbazing was aangehoord.

Het overige van den dag werd onder dergelijke gesprekken doorgebragt, doch deze

---

(1) Welk Noord-Nederlander zegt hier niet met dankbare blijdschap: « zoodanig is ons gouvernement; dat is het edele doel van onzen voortreffelijken koning? ». —

DE VERTALER.

waren korter, losser en algemeener. — De arme ZERBINE, die nu en dan iets van dit onderhoud begrepen had, brandde van nieuwsgierigheid, om derzelver inhoud te weten, en smeekte den goeden neger, haren vriend, haar dit alles *in het kreoolsch* te verklaren, hetwelk ADONIS met de meeste bereidwilligheid, en zoo goed hem mogelijk was, deed. Eindelijk naderde de zon haren ondergang, en D'HÉROUVILLE maakte van derzelver laatste stralen gebruik, om, aan de fontein, een bewijs zijner erkentelijkheid achter te laten. — Hij begon dan deze woorden op de kroonlijst der fontein te griffelen: AAN ISNARD! — Vervolgens stelde hij zijnen familienaam, dien van zijnen goeden neger en dien van ZERBINE daaronder, en voegde er met grootere letters bij: HULDE HUNNER ERKENTELIJKE HARTEN.

Ieder huldigde den Schepper der natuur met lof en dankbetuigingen, en men gaf zich over aan de aangenaamheden van den slaap.

Den volgenden dag begaven zij zich, met het opgaan der zon, op weg, en kwamen, omtrent te drie uren na den middag, in de vlakte van *Artibonite.* Zij bevonden zich weldra bij eene suikerplantaadje van een schoon voorkomen, alwaar D'HÉROUVILLE besloot, binnen te treden.

Daar hij niet twijfelde, of de ontvlugting

zijner gade, uit de *Kaapstad*, had veel toegebragt, om de achterdocht weder op te wekken en de ongerustheid van het gouvernement te versterken, droeg hij zorg, om zich aan den eigenaar dezer suikerplantaadje niet onder zijnen waren naam voor te stellen, daar hij in dezen juist eenen vurigen aanhanger van dien generaal vond, van wien hij alles te vreezen had. D'HÉROUVILLE deed zich voor eenen dier arme blanke werklieden doorgaan, die de volkplanting doorliepen, om van woning tot woning werk te zoeken, doch die, toen hij met zijne vrouw, zijne kinderen en twee slaven over den berg *de la Valière* trok, het ongeluk gehad had, in de magt der oproerlingen te vallen, die door BIASSOU werden aangevoerd, aan welker woede hij niet had kunnen ontsnappen, dan door zich met zijn gezin, zoo als de planter zag, te vermommen.

Deze ontving hem met hardheid en mistrouwen, en antwoordde hem, dat men niet meer wist, waaraan zich te houden, daar de volkplanting sedert eenigen tijd door eene menigte gelukzoekers besmet werd, die de verfoeijelijke beginselen van vrijheid en gelijkheid, welke de eigendommen en de maatschappelijke orde geheel omverwierpen, besmet werd.

D'HÉROUVILLE zeide, dat hij voor de omwenteling te *St. Domingo* was, en dit woord was genoegzaam, om zijnen gastheer gerust te stellen, die nu een weinig vriendelijker scheen te worden.

Men diende den reizigers verversehingen toe, en liet hen eten. D'HÉROUVILLE kreeg weldra, na zich het ligchaam met olie van *palma-christi* gewreven te hebben, zijne oorspronkelijke en natuurlijke kleur terug, even als zijn gezin; en toen voegde de bewoner, die nu de schoonheid der gade van D'HÉROUVILLE bespeurde, hem eene ruwe scherts toe, welke hij echter voor een kostbaar uitvloeisel en als eene bovennatuurlijke poging van zijn verheven genie deed doorgaan. — « Uwe vrouw is niet kwaad, » zeide hij tot hem, met die onbeschaamdheid, die toenmaals de geheele verdienste van zijns gelijken uitmaakte, « dan maar in het geheel niet kwaad voor eene timmermans-vrouw. Ik ken tien mijner naburinnen, die elk vijftig duizend kroonen rente hebben, en die er eene eere in zouden stellen, een hoofdje, oogjes en een kleurtje hebben als deze uwe vrouw. » — « Ach! wat wilt gij, mijnheer? » antwoordde D'HÉROUVILLE, met eene gekunstelde onnoozelheid; « zoo is de natuur: zij schijnt altijd alles verkeerd te doen. » — « O! dat is wel

waar,» hernam de gastheer, «niets is linkscher, niets zotter dan hare voortbrengselen. Bij voorbeeld, ik bezie uwen neger en zijne vrouw; zij zijn als uitgehouwen!.... Ach! als ik, op mijne laatste reis naar *Parijs*, een been en schouders gehad had als die knaap, welke fortuin zou ik dan niet aan het hof gemaakt hebben!...... Wel nu! neen...... het is aan deze diermenschen, dat zij al hare gaven verspilt..... In der daad, het is om menschenschuw, menschenhatend, ongeloovig en een athéist te worden.» — «Hoe! mijnheer! gij zijt dan zonder fortuin?» — «Neen, mijn vriend! neen; maar heeft men immer daarvan te veel?.... Maar kom aan, daar wij nu aan het hoofdstuk van uwe negers zijn, zeg mij eens, wat meent gij met hen te doen, nu, daar gij alles verloren hebt, tot zelfs de gereedschappen van uw ambacht toe?» — «Wat ik met hen denk te doen? — Wel, wat de dankbaarheid en de regtschapenheid mij bevelen: hun de vrijheid geven, ter belooning der diensten, welke zij mij, in de redding van het leven van mijn gezin, bewezen hebben.» — «Ha! de dankbaarheid.... de regtschapenheid....» hernam de eigenaar der woning, terwijl hij het hoofd schudde, «dat alles is zeer fraai, maar het geeft niet altijd brood. — Zij heb-

ben uw leven en dat van uw gezin gered, het is wel!.... maar, bij slot van rekening, hebben zij niets meer dan hunnen pligt gedaan. — Doch kom aan! zij bevallen mij; ik ben rijk genoeg, om niet te dingen; stel eenen redelijken prijs op hen, en zij zijn de mijne.» — D'HÉROUVILLE, die door inwendige verachting en verontwaardiging geschokt werd, wist zich echter te bedwingen, en met bedaardheid en gematigdheid te antwoorden, dat hij zich geenszins van hen wilde ontdoen; dat hem nog eenige vrienden overbleven, die hem wel zouden helpen, en dat hij zich op de vriendschap dezer goede lieden verliet. — De gastheer drong er op aan; D'HÉROUVILLE bleef weigeren. — Eindelijk stond de planter, over zoo veel wederstand gebelgd, als een woedende op, en zeide: «dat schuim van *kleine blanken* is toch overal hetzelfde: hebben zij zich eenmaal de zedelijkheid in het hoofd gezet, dan kan men er niets mede uitvoeren; het is verkleefdheid,... regtschapenheid,.... dankbaarheid, en andere dergelijke zotternijen meer, die hen dan in het hoofd woelen, en..... deze ellendelingen zullen eindigen, met de volkplanting geheel te bederven. Ik heb het al lang voorspeld.» — Deze woorden gezegd hebbende, ging hij uit. en klom in zijn rijtuig, om bij eenen

planter, in zijne nabuurschap, het avondmaal te gaan houden.

D'HÉROUVILLE wachtte den volgenden dag met ongeduld af, en de dageraad begon naauwelijks aan te breken, of hij was reeds meer dan eene mijl van de suikerplantaadje verwijderd. Hij kwam vroegtijdig in de stad *Sint Markus* aan; maar ongelukkig was aldaar niet één fransch vaartuig, gereed, om onder zeil te gaan. Daar hij echter altijd vreesde, dat de gouverneur zijn signalement zou gezonden hebben, maakte hij zich het vertrek van een amerikaansch vaartuig, hetwelk naar *Philadelphia* terug keerde, ten nutte, en kwam met den kapitein, aangaande den overtogt van zijn gezin, waaronder hij ADONIS en ZERBINE mede begreep, overeen.

Den volgenden dag, te vier uren, ging men met een ligt landwindje, hetwelk hun vertrek uit de haven begunstigde, onder zeil; en weldra stevenden zij naar de hoofdstad der Vereenigde Staten van *Noord-Amerika.*

Al deze rampspoedigen, als door een wonderwerk aan de woestheid der negers en aan de onregtvaardigheid der blanken van dit ongelukkige eiland ontsnapt, dankten den hemel en verheugden zich over hunne gelukkige bevrijding. Reeds vertroostten de blijdste ontwerpen hunne, sedert zoo langen tijd,

door de smart diep ter nedergebogene zielen. D'HÉROUVILLE stelde zich voor, ADONIS en ZERBINE, door de geheiligde banden des huwelijks, te vereenigen, niet alleen om deze goede negerin voor al de opofferingen, welke zij voor zijn gezin gedaan had, schadeloos te stellen; maar ook, opdat zij in hare aangenaamste hoop niet te leur gesteld wierde; en opdat zij in de liefde het loon van haren terugkeer tot de deugd mogt ontvangen: want hem was niet onbewust, dat ADONIS haar aanbad. — « Ja, mijne kinderen! » riep deze gevoelige man uit, « wij zullen elkander nimmer verlaten. Wij zullen voortaan onze verdrietelijkheden en onze genoegens met elkander deelen. Wij zijn allen jong en sterk; er blijven mij, wel is waar, in *Frankrijk*, slechts zeer weinige goederen over; maar wij zullen derzelver waarde door onzen arbeid, door onze ingetogenheid en door onze spaarzaamheid zoodanig weten te verhoogen, dat dezelve misschien eenmaal de bron eener fortuin zullen worden, aanzienlijk genoeg, om onzen ouderdom tegen de behoeften en de ellende te beveiligen. O, mijne kinderen! ik was rijk, gij weet het; maar de hemel is mijn getuige, dat ik mij over het verlies van dien rijkdom geenszins beklage, die slechts verworven was ten koste der vrijheid van

verscheidene honderden van menschen, die slechts op de onregtvaardigheid, en op eene lange reeks van beleedigingen en aanslagen tegen de natuur en de menschelijkheid, gevestigd was. (1).

Reeds drie dagen hadden zij eenen gunstigen wind gehad, toen zij, bij het voorbijvaren der kleine *Lucaïsche* eilanden, een vaartuig met volle zeilen op hen zagen afkomen,

---

(1) Ik vermoed, dat de planters, die dit werk lezen, zullen zeggen, dat het mij gemakkelijk geweest is, D'HÉROUVILLE deze woorden in den mond te leggen; dat de blanken, die hunne eigendommen te *St. Domingo* verloren hebben, niet allen, zoo als hij, in de kracht huns levens zijn, en dat er zich onder hen zeer velen bevinden, die heden ten prooi der verschrikkelijkste behoefte zijn, en daarenboven beladen met den last der jaren en van de ongemakken des ouderdoms. Ik antwoord hun, dat mijn voornemen niet geweest is, hen in hun ongeluk te beleedigen, noch hen van eene misdaad te beschuldigen, die veeleer die hunner eeuw dan hunne eigene is; maar dat ik deze gelegenheid heb aangegrepen, om nogmaals deze eeuwige waarheid te herhalen: *dat alles, wat tegen de wetten der der natuur, der zedelijkheid en der regtvaardigheid is ingesteld*, niet lang kan duren, en altijd voor de bewerkers, of voor hen, die daaraan het hunne hebben toegebragt, om hetzelve te ondersteunen, te beschermen of te dulden, met eene verschrikkelijke ontknooping eindigt.

hetwelk zij weldra voor eenen zeeroover van *la Providence* herkenden (1). Terstond werden alle passagiers door vrees, mismoedigheid en wanhoop overmeesterd; doch D'HÉROUVILLE zeide tot degenen, die hem omringden: « Stelt u gerust: deze lieden willen slechts geld; en daar wij dit niet meer hebben, hebben wij niets van hunne roofzucht te vreezen. » — De zeeroover was weldra bij den Amerikaan. Een dertigtal zeeschuimers, tot aan de tanden gewapend, klommen bij hem aan boord, en begonnen alles te doorzoeken.

Zij daalden tot tusschen deks af, en maakten zich in een oogenblik van alle balen, valiezen, koopwaren en goederen, welke zij vonden, meester. De schrik had het scheepsvolk zoodanig verbijsterd, dat hetzelve, gedurende al den tijd, dat deze verrigting duurde, het diepste stilzwijgen bewaarde. Toen de roovers zich van al wat zij koste-

---

(1) *La Providence* is een klein eiland, in de zeestreken van *Nieuw Engeland* gelegen, en onder het beheer der *Engelschen* staande. Het was toen berucht door de barbaarschheid en de roofzucht der zeeschuimers, die van hetzelve uitgingen, en die, door alle tijden heen, alle schepen zonder onderscheid, welke zij op hunnen weg ontmoetten, aanvielen, om dezelve te plunderen.

lijks vonden, hadden meester gemaakt, gingen zij de *kombuis* (1) nazien, en smeerden zich de keel met rum, wijn en vleesch. De amerikaansche kapitein wachtte met ongeduld hun vertrek af, om zijnen togt te vervolgen, toen deze ellendelingen met elkander overleiden, om ADONIS en ZERBINE, wier schoonheid hen getroffen had, op te ligten en mede te voeren, ten einde hen op *Tabago* of op *Jamaica*, waar zij eene aanzienlijke somme gelds van hen meenden te maken, te verkoopen. — Zij klommen dan weder op het verdek, en zich met eene kannibaalsche woede op hunne prooi werpende, grepen zij hen met hunne sterke armen aan, en deden hen in eenen oogopslag op het noodlottige vaartuig overgaan, hetwelk hen welligt voor altijd van D'HÉROUVILLE en zijne dierbare familie zou scheiden. — En in der daad, naauwelijks waren deze beide slagtoffers aan boord van den zeeschuimer, of hij kapte met eenen slag de kabel, die hem aan den Amerikaan vasthechtte, en sloeg

(1) De plaats in het schip, die de dranken, de levensmiddelen en in het algemeen den mondvoorraad, bestemd, om gedurende den reistogt gebruikt te worden, in zich bevat.

met volle zeilen, in de openbare zee, eenen tegenovergestelden weg in, dan dien, welken deze nam.

Dat men zich, indien zulks mogelijk is, het verdriet, de smart en de wanhoop voorstelle, welke D'HÉROUVILLE in dit oogenblik van eene zoo wreede scheiding ondervond. Zijn geheele denkvermogen scheen vernietigd; en men zou gezegd hebben, dat de zeeroover tot zelfs zijn aanwezen en zijne bewustheid had medegevoerd. Toen hij weder tot zich zelven gekomen was, ging hij achtervolgens van de uitbarstingen eener hevige woede tot de zachte uitboezemingen eener teedere gevoeligheid over. Hij beweende het verlies zijner vrienden, terwijl hij zich zelven beschuldigde, de oorzaak hunner ongelukken te zijn. Zijn gezin deelde in zijne droefenis; doch de kapitein van hun vaartuig, een zeer koelbloedig man, kon niet begrijpen, hoe het mogelijk was, over het verlies van twee *bedienden* zoo ontroostbaar te zijn. Een fransch passagier, die engelsch sprak, verhaalde aan dien kapitein de redenen, welke D'HÉROUVILLE had, om ADONIS en ZERBINE zoo zeer te betreuren. En nu werd deze zeeman, ondanks zijne schijnbare ongevoeligheid, zoo bewogen op het verhaal der buitengewone gebeurtenissen,

dezer belangrijke familie overkomen, dat hij den Franschman verzocht, hem daarvan een *beknopt verslag* in het engelsch op te stellen.

De tegenwind noodzaakte het vaartuig, in de baai van *Chéseapeack* binnen te loopen, en te *Norfolk*, eene stad en haven in het landschap *Virginie*, te ankeren; alwaar de kapitein, naauwelijks ontscheept zijnde, het verhaal der rampen van D'HÉROUVILLE terstond liet drukken, en hetzelve in eigen persoon onder de kooplieden van zijne kennis en onder de regeringspersonen der stad verspreidde; hetzelve bragt weldra de uitwerking voort, welke hij zich daarvan beloofd had. Eene hartelijke belangstelling en een teeder medelijden gingen in aller zielen over, en verteederden aller harten, ter gunste van onzen goeden planter, die aan de reede op het vaartuig gebleven was, aan zijne diepe smart overgegeven, en niet vermoedende, wat er aan land te zijnen voordeele gedaan werd.

De kolonel WILSON, militair kommandant der provincie, een zeer rijk man, en echter zeer menschlievend, stelde aan zijne vrienden eene kollekte voor, om D'HÉROUVILLE te ondersteunen, welke hij zelf opende door eene gift van vijf en twintig guinjes. Zijn voorbeeld werd door eene menigte bewoners van het landschap gevolgd; en weldra waren

de giften zoo zeer aangegroeid, dat dezelve eene somme van omtrent vijftien duizend livres beliepen. De achtenswaardige WILSON wilde zich zelven het zoo aangename vermaak verschaffen, om deze somme zelf aan D'HÉROUVILLE aan te bieden.

Hij verzocht den amerikaanschen kapitein, denzelven aan land te zetten en naar zijn huis te brengen, alwaar hij, om denzelven te ontvangen, eenen maaltijd bereid had, tot welken ook zijne beste vrienden genoodigd waren.

D'HÉROUVILLE, door zijne echtgenoote en zijne beide kinderen vergezeld, verscheen te midden dezer achtbare vergadering, die hem met vervoering van vreugde en bewondering ontving. Deze goede planter, over deze ontvangst, op welke hij niet was voorbereid, om zoo te spreken, verstomd, bleef lang sprakeloos en onbewegelijk van verwondering. Zijn gezin volgde zijne stilzwijgendheid na; maar WILSON brak dezelve af, zeggende tot hem: « Brave en achtenswaardige Franschman! wij kennen uwe ongelukken en uwe deugden; gij moet niet verwonderd zijn, hier republikeinen te vinden, die gevoelig voor dezelve zijn. Maar daar wij uwe verliezen niet kunnen vergoeden, en uw lijden niet kunnen eindigen, hebben wij ten minste getracht, uw leed te verzachten. Gij ziet hier (ter-

wijl hij hem de zakken met geld toonde) eene vrij aanzienlijke somme, en die u wettig toebehoort, omdat deze zakken geen enkel stuk bevatten, hetwelk aan hem, die u hetzelve bij dezen aanbiedt, niet duizendmaal meer genoegen verschaft heeft, dan gij kunt ondervinden, met u van hetzelve te bedienen. Open dan uw hart weder voor de vreugde en de hoop: uwe rampen naderen derzelver eindpaal, en misschien worden dezelve voor u nog eene bron van geluk. Zie hier, « voegde WILSON er bij, terwijl hij op den amerikaanschen kapitein wees, « den man, aan wien wij het vermaak verschuldigd zijn, u te hebben mogen helpen. » — « O neen! » hernam ADAMS, van ganscher harte lagchende, en deze woorden in het fransch brabbelende: « *Het niet is ik, die heeft gedaan dat alles; het is het kleine verhaal, dat heeft gesproken veel in het hart mijner landgenooten.* » — En nu wierpen al de vergaderde gasten zich met ontroering in de armen van WILSON, D'HÉROUVILLE en den kapitein, terwijl zij deze drie brave mannen met hunne tranen bevochtigden, welke het innig genoegen, hetwelk het edelste en zuiverste vermaak en de edelmoedigste gevoelens hun verschaften, hun uit de oogen perste. — Men ging aan tafel; en de maaltijd kon niet anders dan vrolijk en tevens

aandoenlijk treffend zijn, omdat de menschelijkheid, de goede trouw, de openhartigheid, de gevoeligheid en alle andere deugden aan denzelven schenen vereenigd te zijn. — Men bragt verschillende *toasten* aan het geluk van het fransche volk, aan de bevestiging der amerikaansche vrijheid, aan de schimmen van ROUSSEAU, VOLTAIRE, FRANKLIN, enz. (1) — Eindelijk noodigde WILSON D'HÉROUVILLE uit, om eenen *toast* te brengen aan de personen of aan de zaken, aan wie hij het meest gehecht was; en deze goede planter, wiens hart door de vreugde verruimd was, riep terstond met geestdrift uit: « AAN DEN EDELEN NEGER ADONIS, *den vriend der blanken, der menschheid en der deugd; en aan zijne gezellin* ZERBINE! » — En WILSON voegde er dadelijk bij: « *Moge de hemel*

---

(1) De lezer verplaatse zich hier met zijne verbeelding onder de vrijheidlievende Amerikanen van dien tijd, wier jeugdige republiek toenmaals derzelver eerste kindschheid nog niet ontwassen was; en dan zal hij zich minder verwonderen, de namen van eenen ROUSSEAU, en vooral van eenen VOLTAIRE, die apostelen van den vrijheidsgeest, niet alleen in het staatkundige, maar ook in het godsdienstige, hier met dien van den waarlijk voortreffelijken BENJAMIN FRANKLIN op eene lijn geplaatst te zien.

DE VERTALER.

de pogingen begunstigen, welke ik bij den gouverneur van la Providence, *heb doen aanwenden, om de vrijheid van deze twee negers te verwerven, welke ik vurig verlang, weder in de armen hunner beste vrienden te voeren!»* — Op deze onverwachte woorden kon D'HÉROUVILLE zijne vreugde niet bedwingen; hij wierp zich in de armen van WILSON, en beiden omhelsden elkander met geestdrift, terwijl zij tranen van vreugde en van erkentelijkheid plengden. — Toen de maaltijd geëindigd was, nam kapitein ADAMS afscheid van het gezelschap, zeggende, dat de wind gunstig was, om zich naar *Philadelphia* te begeven, en dat hij dus naar zijne bestemming ging vertrekken. Men zal ligtelijk beseffen, dat zijn afscheid van den gevoeligen D'HÉROUVILLE inzonderheid treffend was.

De planter en zijn gezin bleven bij den kolonel WILSON, die, reeds op den volgenden dag, D'HÉROUVILLE aldus aansprak: «Daar gij al uwe goederen verloren hebt, en uw ongeluk u, om zoo te spreken, vrijheid laat, om u een vaderland te kiezen, hetwelk u best voegt, zoo bid ik u, och! verwaardig u, het onze aan te nemen: het was, voor de nieuwe wereld, de wieg en de bakermat der vrijheid, het vaderland van FRANKLIN; het is nog dat van den edelmoedigen WAS-

HINGTON. Zou het u niet kunnen behagen? » — « Het land, hetwelk WILSONS voortbrengt, » hernam D'HÉROUVILLE met warmte, « zal altijd aanlokkelijkheden voor mij hebben. Ja, brave man! ik wil eenige jaren onder uwe edelmoedige landgenooten doorbrengen, maar onder voorwaarde, dat gij mij de vrijheid zult laten, op dienzelfden grond te gaan sterven, waar ik het leven ontvangen heb: want dit denkbeeld alleen zal den troost van mijnen ouderdom uitmaken. » — WILSON beloofde, hem alsdan derwaarts te zullen vergezellen.

Eenige dagen daarna kocht de kolonel eene fraaije landhoeve, van al derzelver gereedschappen, vee, en tot den akkerbouw behoorende werktuigen voorzien. Hij geleidde D'HÉROUVILLE derwaarts, en zeide tot hem: « gij zijt te huis; dat deze uw eigendom onder uwe zorg groeije en bloeije; en indien gij WILSON noodig hebt, herinner u dan altijd, dat hij zich slechts vijf mijlen van uwe woning verwijderd bevindt. »

D'HÉROUVILLE begaf zich weldra, met zijne bouwknechts, aan den landelijken arbeid van zijne nieuwe inrigting, en bevond zich in zijne woning uitnemend wel. — Maar naauwelijks was hij aldaar acht dagen geweest, of een boodschapper van WILSON kwam hem de aankomst van ADONIS en ZERBINE, op de

reede van *Norfolk*, berigten, welke denzelven door drie kanonschoten was aangekondigd, waaromtrent hij met den kapitein, die hen had medegebragt, overeengekomen was. — Op deze blijde doch onverwachte tijding meende D'HÉROUVILLE zijn bewustzijn te verliezen; zoo ten uiterste levendig was de vreugde, welke hij daarover gevoelde. Zijn gezin deelde in zijne uitbundige blijdschap. Zij vlogen allen naar *Norfolk*, en vonden aldaar werkelijk hunne bevrijders in het huis van WILSON, hetwelk door eene ontelbare menigte volks omringd werd, die hen achternagesneld was, om deze ongelukkigen, wier gevangenschap in de stad zoo veel geruchts gemaakt had, te zien.

Nadat de hereenigden, in de eerste oogenblikken des wederziens, hunne harten voor elkander ontlast hadden, verhaalde ADONIS, hoe het hem gelukt was, om de zeeroovers te noodzaken, ZERBINE te eerbiedigen, door hun wijs te maken, dat zij beiden het geheim verstonden, om zich met hunne tong te verstikken, (1) indien men jegens hen

(1) Er zijn, in der daad, eenige afrikaansche volksstammen, wier negers het zoo ver gebragt hebben, dat zij zich door dit middel het leven kunnen benemen.

het minste geweld pleegde. De zeeschuimers hadden hen daarom, wijl zij vreesden, de vrucht van hunnen roof te verliezen, zelfs niet van elkander gescheiden, en daarenboven allerlei soort van zorgen voor hunne personen aangewend, opdat zij gezond en wel aan *la Providence* zouden aankomen, alwaar zij gebleven waren tot op het oogenblik, waarop men hen, op bevel van den gouverneur, aan den amerikaanschen kapitein, die hen naar *Norfolk* had medegenomen, had overgeleverd.

Het huwelijk van ADONIS en ZERBINE werd weldra op eene plegtige wijze voltrokken. — De edelmoedige WILSON nam daarvan al de kosten op zich, en noodigde de voornaamste regeringspersonen en de aanzienlijkste burgers der provincie op hunne bruiloft. Deze goede zwarten waren zoo lang verdoofd door hun geluk, als zij geene gebaren, teekens noch uitdrukkingen konden vinden, om hunne dankbaarheid aan deze edelmoedige Amerikanen te betuigen. Eindelijk gingen zij bij D'HÉROUVILLE inwonen, die het regt van eigendom der landhoeve niet wilde aannemen, dan onder voorwaarde, dat de opdragt daarvan aan hem en ADONIS gemeenschappelijk zou geschieden. — Al deze goede lieden leefden aldaar, te midden van den vrede,

beveiligd tegen behoeften, en vereenigd door de zachte banden der vriendschap, der openhartigheid en der dankbaarheid.

Naschrift. Het is eenige jaren geleden, dat ik, mij in *Nieuw-Engeland*, en wel in het landschap *Virginie* bevindende, in eene jagtpartij deel nam, en in een onmetelijk bosch verdwaald raakte, aan welks einde het toeval mij de pachthoeve van D'HÉROUVILLE deed ontdekken. Ik besloot dezelve binnen te treden, om eenige melkspijs te koopen en er uit te rusten. Mijne verwondering was buitengemeen, aldaar eene familie van zwarte en blanke Franschen te vinden. Ik betuigde hun het genoegen, hetwelk een regtschapen Franschman altijd ondervindt, wanneer hij landgenooten in een vreemd land ontmoet; en ik werd door hen met die openhartige minzaamheid onthaald, welke het erfdeel van alle edele harten is. Op dat tijdstip was *Nieuw-Engeland* reeds besmet door eene menigte fransche vlugtelingen, die van de *Antilische* eilanden ontsnapt waren, en die eene soort van dwingelandij uitoefenden over al degenen, die gevoelens aan den dag leiden, welke met de hunne in tweestrijd waren. Daarom

durfden deze goede lieden, D'HÉROUVILLE en de zijnen, die hunne vervolgingen duchtten, hunne harten niet geheel voor mij openen; maar het onderhoud, hetwelk zich spoedig tusschen ons begon te verlevendigen, stelde hen weldra gerust. Zij overreedden mij, den nacht bij hen te blijven, verhaalden mij hunne rampen, en deden mij, te midden hunner kinderen en hunner bedienden, drie dagen van genoegen en waar geluk doorbrengen.

Ik beloofde mij zelven, bij mijne terugkomst in mijn vaderland, hunne geschiedenis te beschrijven.

Deze is het, welke men hier gelezen heeft; en dezelve zou ongetwijfeld minder onvolkomen en minder gebrekkig zijn, indien ik mijnen stijl naar het gevoel en den aandrang van mijn hart had kunnen inrigten.

~~~~~~~~~~~~

Hier eindigt een verhaal, hetwelk gewis niet onbelangrijk zal geacht worden, vooral uit hoofde van de waarlijk voortreffelijke zedelessen, welke hetzelve in zich bevat, en die den opmerkzamen lezer zeker niet zullen ontsnapt zijn, ofschoon dezelve dan
~~~~~~~~~~~~

ook niet telkens als met den vinger wierden aangeduid. — Immers de onbezwekene trouw en gehechtheid van den braven ADONIS, wiens natuurlijke eenvoudigheid en gezond menschenverstand ons beurtelings vermaakt en bekoort, — de vurige verkleefdheid van ZERBINE aan haren minnaar, welke ons het onwederstaanbaar vermogen der liefde op het vrouwelijk hart doet bewonderen, — de regtschapenheid van D'HÉROUVILLE, die zijnen evenmensch niet als een lastdier wilde behandelen, en zich daarvoor ook rijkelijk in de onwrikbare trouw van zijnen ADONIS beloond zag; — de huwelijksliefde van mevrouw D'HÉROUVILLE, die met en voor haren echtgenoot alles waagde en alles duldde; — maar ook de woeste wreedheid van BIASSOU, die overtuigend bewijst, hoe de onbeteugelde vrijheid, voor den onbeschaafden mensch, als een snijdend werktuig in de hand eens kinds is; — dit alles zijn wenken, welke dit verhaal aan de hand geeft, en die gewis stof tot ernstig nadenken opleveren.

KORT OVERZIGT

VAN

ST. DOMINGO,

EN DESZELFS GESCHIEDENIS.

St. domingo is een groot, rijk en vruchtbaar eiland, in dat gedeelte van den Noord-Atlantischen oceaan, hetwelk *Centraal-Amerika* bespoelt. — Het is een der *groote Antilles*, omringd door *Cuba*, *Jamaica* en *Portorico*, welke mede tot dien archipel behooren, en ligt tusschen 303 en 309° lengte, en tusschen 18° en 20° N. breedte, beslaande, van het oosten naar het westen eene lengte van ruim 85, en van het noorden naar het zuiden eene breedte van ruim 30 duitsche mijlen.

Op dit eiland is de lucht zeer gematigd: noch de gure winter van het noorden, noch de verschroeijende zomer van het zuiden is er bekend; er heerscht eene altijddurende lente of een nimmer eindigende herfst, daar de grond, steeds met

bloemen bezaaid, tevens altijd vruchten voortbrengt. — Intusschen heeft de ondervinding bewezen, dat het klimaat voor de Europeanen schadelijk is, doordien de dagen te warm en de nachten te koel zijn; maar voor de inboorlingen is de luchtstreek niet alleen ten hoogste aangenaam, maar ook zeer gezond.

De grond is er zeer vruchtbaar, zoo dat kruiden en groenten aldaar, binnen veertien dagen, gezaaid worden, ontkiemen, opschieten, rijpen en eetbaar worden. — Suikerriet en gember groeit hier dan ook in overvloed; terwijl cochenille, koffij, suiker, katoen, indigo, enz. er welig tieren, en jaarlijks eenen overvloedigen oogst opleveren. — Daarenboven verschaft dit eiland eene menigte goud en stofgoud, vooral in het landschap *Cibaö*, alwaar men niet alleen rijke goudmijnen vindt, maar waar ook de rivieren eene menigte stofgoud met zich voeren. — Ook vindt men er zilver- en kopermijnen, marmer- en steengroeven. — Voorts teelt men er allerlei vee: paarden, ossen, koeijen en zwijnen, doch welke niet eigenlijk op *St. Domingo* te huis behooren, maar derwaarts door de Spanjaarden zijn overgebragt. — Alleen een zeker soort van viervoetig dier, in de landtaal *Hutias* genaamd, en veel naar onze konijnen gelijkende, benevens een hondenras, goed op de jagt afgerigt, maar dat nimmer blaft, vonden de ontdekkers aldaar. — Opmerkelijk is het tevens, dat, volgens geloofwaardige schrijvers, ook onze Europeesche honden, wanneer zij naar *St. Domingo* worden overgevoerd,

het blaffen langzamerhand afleeren en geheel stom worden, of ten minste slechts een dof geblaf laten hooren. — Men vindt er ook eenige adders en slangen, doch van welke men zegt, dat zij niet vergiftig zijn.

Dit eiland, op hetwelk de moedige COLUMBUS, op den 6 December 1492, het eerst voet aan wal zette, droeg bij de inboorlingen den naam van *Haiti;* doch hij veranderde dien in *Hispaniola* (Klein *Spanje*) omdat hij in hetzelve eene groote overeenkomst met *Spanje* aantrof; naderhand verkreeg het den naam van *St. Domingo*, naar de hoofdstad *St. Domingo* of *St. Dominica*, op hetzelve gebouwd, en aldus genoemd naar den vader van onzen COLUMBUS.

Het land was verdeeld in verscheidene kleine vorstendommen, welker beheerschers den naam van *Kazike* droegen, en deszelfs bevolking bedroeg, tijdens de ontdekking, meer dan *eene millioen* menschen, doch was, reeds *vijftien* jaren later, ten gevolge van de onderdrukking door de Spanjaarden, van den arbeid in de mijnen en van de menigvuldige zelfmoorden, tot op *zesmaal honderd duizend* gesmolten. — De inboorlingen leefden, eer zij de Europeanen kenden, in den staat der eenvoudige natuur: zij gingen geheel naakt, hun lang en zwart hoofdhaar golfde over hunne schouders, doch zij hadden geene baarden; hunne huid was koperkleurig, en hunne gestalte was, ofschoon niet rijzig, welgemaakt en vlug. — Voorts waren zij wel zeer eenvoudig en onnoozel, maar evenwel niet woest of dom, want zij leefden in min of meer geordende maatschappijen, terwijl

zij aan hunne Kaziken steeds eene onkrenkbare trouw betoonden. — Een beschamend voorbeeld voor vele hedendaagsche volken en volkjes! — Voor het overige waren zij zachtaardig, vriendelijk, goedhartig, en zelfs min of meer bloode en beschroomd, verre verwijderd van die woestheid en die wraakzuchtige geaardheid, welke hunne naburen, de Karaïbische volkstammen, die andere kleine eilanden, ten zuidoosten van *Haiti* bewoonden, zoo zeer kenmerkten, die hunne gevangene vijanden verslonden, en alzoo met regt den naam van *Kannibalen* droegen.

Op den 6 December 1492, dan, ontdekte COLUMBUS dit toenmaals zoo gelukkige *Haiti*, en landde in eene kleine baai, welke hij *St. Nicolaas* noemde; doch de inboorlingen vlugtten naar hunne bosschen, waarom COLUMBUS die haven weder verliet, en verder noordwaarts zeilde, alwaar hij weldra eene andere haven binnenliep, welke hij *Conception* noemde, en waar hij gelegenheid kreeg, om met de Indianen in aanraking te komen, door middel eener Indiaansche vrouw, die door zijn volk gevangen en zeer minzaam behandeld was geworden, en welke hij nu aan hare landgenooten zond; aldaar hing zij van de goedheid der vreemdelingen een levendig tafereel op, en vertoonde al de geschenken, welke zij van hen ontvangen had, welk een en ander de inboorlingen aanmoedigde, om zich mede tot COLUMBUS te vervoegen, en hem eene menigte gouden versierselen te brengen, waarvoor zij glazen koralen, spelden, schelletjes en dergelijke snuisterijen terug ontvingen, op welke zij veel meer prijs

stelden, dan op het goud. — Zoo reikte eens een hunner eenen Spanjaard met de eene hand een groot stuk goud toe, en ontving daarvoor met de andere hand een schelletje, waarna hij het goud liet vallen en hard wegliep, denkende, den blanken man bedrogen te hebben.

Toen COLUMBUS dan aan wal gekomen was, vervoegde zich de Kazike van die landstreek, GUAKANAHARI genaamd, door vier mannen op eenen draagstoel gedragen en van zijnen hofstoet omringd, bij den admiraal, en sloot met denzelven een verbond van vrede en vriendschap, aan hetwelk de brave GUAKANAHARI steeds getrouw is gebleven; want toen COLUMBUS, kort daarna, op eenen zeetogt naar het rijke *Cibaö*, in een ander gedeelte des eilands liggende, schipbreuk leed, betuigde deze Vorst hem niet alleen deswege zijn innig leedwezen, maar hielp met zijn volk uit het verbrijzelde schip redden, wat te redden was, en nam de geborgene goederen onder zijne eigene bewaring en bescherming.

Intusschen bevond COLUMBUS zich toen in eenen hagchelijken toestand. Van de drie schepen, met welke hij uit *Spanje* gezeild was: de *Santa Maria*, de *Pinta* en de *Nugna*, was het eerste nu vergaan, en het tweede had hem trouweloos verlaten, zoodat hem nu nog slechts één schip overbleef, met hetwelk hij besloot, naar *Spanje* terug te keeren, ten einde aldaar verslag van zijne ontdekkingen te doen, en nieuwe versterking te gaan halen. — Alvorens echter leide hij, met toestemming van GUAKANAHARI, die zelf zijn volk daartoe de hand liet leenen, eene sterkte aan, en liet al-

daar acht en dertig der zijnen, onder bevel van zekeren DIEGO D'ARADA achter, met den uitdrukkelijken last, om de goede gezindheden der eilanders op alle mogelijke wijzen in stand te houden, en zich met de landtaal bekend te maken. Hij noemde deze sterkte *Navidad.*

Doch de brave COLUMBUS was nog niet lang vertrokken, toen de achtergelatene bezettelingen, ondanks de vermaningen van hunnen admiraal, ondanks de waarschuwingen van hunnen bevelhebber, DIEGO D'ARADA, oproerig werden, zich van alle banden ontsloegen, en niet alleen de kostbaarheden der inboorlingen met eene schendige hand roofden, maar ook hunne dierlijke lusten aan derzelver vrouwen en dochters boetten; zoo dat zij, in plaats van gelijk voorheen, voor vriendelijke en hemelsche wezens gehouden te worden, zich nu als de bedorvenste menschen deden kennen. — Dit was dan ook van dat gevolg geweest, dat de vriendelijke en goedaardige eilanders, deze mishandelingen moede, de wapenen opvatteden, een gedeelte der volkplanters omsingelden en afmaakten, de overige op de vlugt joegen en het fort *Navidad* verwoestten en geheellijk slechtten, zoo dat COLUMBUS, bij zijne terugkomst uit *Spanje*, noch zijne sterkte, noch zijne achtergelatene manschap, maar slechts eenige puinhoopen, gescheurde kleederen, gebrokene gereedschappen en verspreide wapens vond, terwijl hij op eenigen afstand van daar elf verminkte lijken bespeurde. Zeer verbaasd en ontsteld beschouwde COLUMBUS deze verwoesting; doch hij werd weldra van derzelver oorzaak onderrigt, door den broeder van

GUAKANAHARI, die hem verhaalde, hoe de Spanjaarden, vooral in het gebied van den Kazike van *Cibaö*, waar het meeste goud te vinden was, zich aan allerlei wreedheden jegens de inwoners hadden schuldig gemaakt, en hoe deze Kazike hen met eene groote magt overvallen en vernietigd had, ofschoon zijn broeder, GUAKANAHARI, den Spanjaarden getrouw gebleven was, en zelfs in den strijd tegen derzelver vijanden eene wonde ontvangen had.

De wijze en gematigde COLUMBUS, wel verre van, ingevolge den wraakzuchtigen eisch zijner onderhoorigen, de vernietiging zijner sterkte en den moord zijner soldaten aan de inboorlingen betaald te zetten, was er op bedacht, om, zoo mogelijk, door eene minzame behandeling der eilanders, de vorige vriendschappelijke betrekkingen weder te herstellen; en leide, om zich aldaar meer en vaster te vestigen, nabij den mond van eenen kleinen stroom, de eerste stad in de nieuwe wereld aan, aan welker bouw allen, zonder onderscheid van rang, moesten arbeiden, en die dan ook weldra als uit den grond verrees. — Hij noemde dezelve, naar zijne hoogvereerde koningin, IZABELLA.

Toen deze stad voltooid was, deed hij met het grootste gedeelte van zijn volk eenen plegtigen optogt door het binnenland, waarmede hij een tweeledig doel had: vooreerst wilde hij door het gezigt der schatten, welke dit rijke eiland opleverde, zijne soldaten, die reeds aan het muiten geslagen waren, daar zij meenden, naar de nieuwe wereld overgestoken te zijn,

om goud in te zamelen en niet om aan den bouw eener stad te werken, tevreden stellen; en ten andere wilde hij, door eene schitterende vertooning der Europische krijgskunde, den Indianen eerbied inboezemen, hetwelk hem bijzonder wel gelukte, daar de inboorlingen, op het gezigt der ruiterij, bij hetwelk zij zich man en paard als één wezen voorstelden, en op de losbranding van het schietgeweer, hetwelk zij als den donder des hemels beschouwden, ijlings in hunne woningen vlugtten; doch zich weldra, toen COLUMBUS hen door eenige onderdanen van GUAKANAHARI, welke hij te dien einde had medegenomen, van zijne vriendschappelijke gezindheden had doen verzekeren, met de eerbiedigste betuigingen van vriendschap en onderwerping, weder durfden vertoonen.

Aldus zijn tweeledig doel bereikt hebbende en zijne stad wel bevestigd ziende, verliet COLUMBUS andermaal *Hispaniola*, ten einde op nieuwe ontdekkingen uit te gaan, en liet nu eene vrij aanzienlijke magt, onder het bevel van zekeren Don PEDRO MARGARITA, gerugsteund door een burgerlijk bestuur, onder het oppertoezigt van zijnen broeder DIEGO, achter. — Hij had op dezen togt met zeer vele wederwaardigheden te worstelen, ontdekte echter nog eenige eilanden, en daaronder *Jamaica*, en kwam, na vijftien maanden afwezigheid, op *St. Domingo* en te *Izabella* terug.

Doch ook nu vond hij aldaar alles in eenen beklagenswaardigen toestand. Niet alleen, dat meer dan twee derde gedeelte der bevolking van *Izabella* een slagtoffer der landziekte was ge-

worden; maar de bevelhebber der krijgsmagt, MARGARITA, was tegen DIEGO COLUMBUS oproerig geworden, en was, toen hij op *Hispaniola* zijn doel niet kon bereiken, met zekeren Pater BOIIL, mede een oproerling, naar *Spanje* ontvloden, alwaar zij de gruwelijkste lasteringen tegen COLUMBUS en deszelfs broeder uitbraakten. — De soldaten, nu zonder opperhoofd gelaten, verspreidden zich door het land, en oefenden allerlei mishandelingen en knevelarijen tegen de arme inboorlingen uit, die eindelijk te zamen spanden en vele Spanjaarden vermoordden. — Vervolgens vereenigden al de Kaziken, behalve GUAKANAHARI, hunne benden, en besloten, de gehate vreemdelingen, die daarenboven al hunne veldvruchten verteerden en hen alzoo aan hongersnood blootstelden, te vernietigen of te verdrijven.

Omtrent dien tijd kwam COLUMBUS op *Hispaniola* terug, en stond ontzet over den hoogst ongunstigen toestand zijner volkplanting. — Hij rustte in aller ijl zijn kleine legertje uit, bestaande uit *twee honderd* man voetvolk, *tiwntig* ruiters en *twintig* honden (welke de Spanjaarden tegen de Indianen aanhitsten, en voor wier geblaf dezen even zeer als voor het brieschen der paarden bevreesd waren, omdat, gelijk wij reeds aangemerkt hebben, hunne honden niet blaften). Deze geringe magt, nog door eenen kleinen hoop Indianen, onder GUAKANAHARI, versterkt, stond tegen over eene legermagt van meer dan honderd duizend Indianen, gewapend met knodsen, houten zwaarden, spietsen en pijlen; en de aanstaande veldslag zou moe-

ten beslissen, of de arme inboorlingen hunne vrijheid en onafhankelijkheid zouden herkrijgen, of voor immer hunnen nek onder het slavenjuk der trotsche Kastilianen zouden moeten buigen. — Wel bloedde het hart van den menschlievenden COLUMBUS, op de gedachte, dat hij een bloedbad zou moeten aanrigten onder eene bevolking, die alleen hare vrijheid en haar leven tegen eene bende roovers en moordenaars (want hij kon zich niet ontveinzen, dat de zijnen zich als de zoodanigen gedragen hadden), zochten te verdedigen; maar zijn pligt, als gouverneur des eilands, en zijn eed aan zijnen koning drongen hem tot deze hem hoogst smartvolle maatregelen.

Hij verkoos nu, tot den beslissenden slag, de duisternis van den nacht, verdeelde zijn legertje onder zijnen broeder BARTHOLOMEUS (DIEGO was geen krijgsman), den Kazike GUAKANAHARI en zich zelven, overviel op het alleronverwachtst de verschrikte Indianen met paardengebriesch, hondengeblaf en muskettendonder, en joeg hen, na eenen woedenden doch ongeregelden tegenstand, op de vlugt, terwijl er velen hunner door het zwaard vielen, door de paarden vertreden, door de honden verscheurd of door de vijanden gevangen genomen werden.

COLUMBUS, zette zijne overwinningen voort, en binnen weinige maanden had hij het geheele volkrijke eiland aan zijne magt onderworpen; hij eischte nu den inboorlingen eene maandelijksche schatting van stofgoud en katoen af, niet, omdat hij die arme menschen, wien dit, daar noch hunne

ligchaamsgesteldheid, noch hunne luchtstreek eenen zwaren arbeid veroorloofde, zeer zuur viel, wilde kwellen; maar om zich in staat te stellen, van drie tot drie maanden, eene aanmerkelijke hoeveelheid der voortbrengselen van het rijke *Hispaniola*, naar het begeerige hof van FERDINAND (koning van *Spanje*), te kunnen zenden.

Doch toen nu de Indianen deze zware lasten onmogelijk konden torschen, en aan den anderen kant geene kans hoegenaamd zagen, om hunnen onderdrukkers, door kracht van wapenen, tegenstand te bieden, namen zij een wanhopig besluit, hetwelk al spoedig hunnen eigenen ondergang berokkende. — Zij meenden namelijk, dat de vraatzuchtige Spanjaarden, (want als zoodanig beschouwden zij dezelve) wanneer zij niets meer te eten vonden, wel van zelven zouden vertrekken; daarom hielden zij niet alleen op, het land te bebouwen, maar verwoestten ook al het reeds gezaaide, vlugtten naar ontoegankelijke bergen, waar slechts eenige vruchten en wortelen in het wild groeiden, en werden aldaar de slagtoffers van eenen hongersnood, dien zij meenden, hunnen vijanden veroorzaakt te hebben. — En deze hadden door den maatregel der Indianen in het eerst ook wel geleden; maar hunne eigene naarstigheid en toevoer van levensmiddelen van buiten hadden dit weder hersteld, zoo dat het oogmerk der arme bewoners van *Hispaniola* geheel verijdeld werd. —

In 1496 keerde COLUMBUS weder naar *Spanje*, om zich tegen de aanklagten, door zijne vijanden

aldaar tegen hem uitgebragt, te verdedigen, terwijl zijn broeder BARTHOLOMEUS, dien hij tot *Adelantado* (gouverneur) had aangesteld, gedurende deze afwezigheid, de volkplanting naar een ander gedeelte des eilands overbragt, en aldaar eene nieuwe stad bouwde, welke hij, naar zijnen vader, *St. Domingo* of *St. Dominica* noemde, en die sedert niet alleen de hoofdstad des eilands geworden is, maar aan hetzelve ook den naam gegeven heeft, onder welken het tot in het begin der tegenwoordige eeuw is bekend geweest. — Daarna trok BARTHOLOMEUS het geheele eiland door, en onderwierp de nog overige gedeelten van hetzelve, eenen zekeren ROLDAN aan het hoofd der achterblijvenden latende; doch deze maakte van het hem verleende vertrouwen misbruik, bewerkte eenen opstand onder de Spanjaarden en Indianen, en zette alzoo de geheele volkplanting in vuur en vlam. — Zoo stonden de zaken, toen COLUMBUS terug kwam, wien het, niet dan na veel moeite, gelukte, de orde te herstellen. — Doch nu nam hij een besluit, hetwelk als de aanvang der slavernij, welke dit heerlijke eiland later bezoedeld heeft, kan worden aangemerkt: hij leide namelijk den Indianen, in plaats van de gevorderde schatting, den last op, om een zeker gedeelte gronds te bearbeiden, van welken arbeid de Spanjaarden de vruchten zouden plukken.

Naauwelijks echter had COLUMBUS, met inspanning van al zijne krachten, de zaken weder geregeld, of zekere FRANS DE BOVADILLA kwam op *Hispaniola* aan, met den last, om hem geketend

naar *Spanje* te zenden, en zijn bestuur over te nemen, als een gevolg der valsche aantijgingen van ROLDAN en zijne eedgenooten, aan welke de achterdochtige FERDINAND niet dan al te zeer het oor geleend had; doch niet lang mogt de snoode BOVADILLA zijne zegepraal genieten: COLUMBUS kwam aan het hof, werd gehoord en dadelijk in vrijheid gesteld, ofschoon de kleingeestige Vorst zwarigheid maakte, om hem in zijne waardigheid als Stadhouder te herstellen; waarom dan BOVADILLA wel dadelijk afgezet, maar zekere NICOLAAS VAN OVANDO in zijne plaats benoemd werd.

Deze stadhouder, die de laagheid beging, van COLUMBUS, die weder op ontdekkingen was uitgegaan en op *St. Domingo* wilde binnenloopen, aldaar af te wijzen, was anders geen onbekwaam bestuurder; hij onthief de Indianen van den gedwongenen arbeid, en bragt de volkplanting meer op den voet eener geregelde maatschappij, dan zij tot hiertoe geweest was. Hij leide zich ook met alle magt op de bevordering van den landbouw toe, en voerde onder anderen de suikerteelt op *St. Domingo* in, welke zeer goed slaagde en een zeer belangrijke tak van handel en welvaart geworden is, toen de ingewanden der aarde uitgeput waren.

Doch omtrent dezen tijd, in 1507, begon men de vermindering der oorspronkelijke bevolking. boven door ons opgegeven, eene vermindering van 400,000 menschen, ernstig te gevoelen, waarom OVANDO, met goedkeuring van het Spaansche hof,

een aantal schepen naar de naauwelijks ontdekte *Lucaïsche* eilanden zond, en derzelver bewoners, door een schandelijk bedrog, naar *St. Domingo* lokte, daar hij hun diets maakte, dat hij hen naar een land zou doen overvoeren, alwaar hunne afgestorvene voorouders in het ruimste genot leefden; door welke list meer dan *veertig duizend* menschen naar *Hispaniola* overgebragt werden, om aldaar in de mishandelingen, die er hunnen broederen, ondanks de maatregelen van OVANDO, door de Spanjaarden werden aangedaan, te deelen.

In 1508 werd OVANDO teruggeroepen, en DIEGO COLUMBUS, de zoon des grooten ontdekkers, die twee jaren vroeger in *Spanje* gestorven was, in de regten zijns vaders hersteld en tot Stadhouder van *St. Domingo* benoemd. — Onder zijn bestuur werd DIEGO VELASQUEZ, met eene volkplanting, naar het naburige *Cuba* afgevaardigd, en de brave en dappere NUGNEZ DE BALBOA op nieuwe ontdekkingen uitgezonden, waardoor *St. Domingo* van een groot aantal ontevredene woelgeesten bevrijd werd. — Doch ook hij werd in zijn bestuur gedwarsboomd, vooral door de aanstelling van zekeren RODRIGO ALBUQUERQUE, die, op het eiland, de hoogste waardigheid nevens hem verkreeg, en in 1517 aldaar aanlandde.

DIEGO vertrok naar *Spanje*, om zich deswege te beklagen, keerde in 1523 naar *St. Domingo* terug, en overleed aldaar in 1525. Intusschen gaf ALBUQUERQUE bevel tot eene nieuwe telling der Indianen, die nu reeds tot 14,000 gesmolten waren, en deed die ongelukkigen in openbare veiling

verkoopen. — Dit was het begin van den eigenlijken slavenhandel op *St. Domingo*, en de laatste slag, die nog aan de uitroeijing van dit rampzalige geslacht ontbrak; maar nu gelukte het ook eenen menschenvriend, de bewondering en den eerbied der nakomelingschap overwaardig, den voortreffelijken BARTHOLOMEUS DE LAS CASAS, die zich steeds hunner had aangetrokken, hunne zaak zoo meesterlijk te bepleiten, dat het hof drie afgevaardigden, waaronder hem zelven, onder den titel van *Beschermer der Indianen*, naar de volkplanting zond, om het opzigt over dezelve te houden, en het lot der zwaar verdrukte inboorlingen te verbeteren. — LAS CASAS kwam met zijne brave ambtgenooten op *St. Domingo* aan, en hun eerste werk was, die slaven, die aan deze en gene hovelingen ten geschenke waren gegeven, dadelijk in vrijheid te stellen. — Jammer maar, dat de edele LAS CASAS, door eenen te verre gedrevenen ijver voor zijne beschermelingen aangevuurd, voorstelde, om negers uit *Afrika* aan te voeren, en die in de volkplantingen te doen arbeiden, daar dezen, uit hoofde van hunne meerdere ligchaamssterkte, beter geschikt waren, dezen arbeid te verrigten, dan de oorspronkelijke bewoners des eilands. — Dit voorstel werd aan het hof van KAREL V, die intusschen zijnen grootvader FERDINAND was opgevolgd, goedgekeurd; en zoo beging de groote LAS CASAS, om zijne vrienden, de Indianen, te verligten, eene schreeuwende onregtvaardigheid omtrent de niet minder ongelukkige zonen van het gloeijende *Afrika*. — Zoo kan onberedeneerde ijver, met de beste bedoelingen, de wezenlijkste misslagen begaan.

Doch zijn ontwerp slaagde niet geheel en al, even min als een tweede veel menschelijker plan, om uit *Spanje* eene menigte arbeiders vrijwillig naar de West-Indien (dezen naam kregen de ontdekte landen in de nieuwe wereld) te lokken, want de prijs der slaven was onmatig hoog; en in het overzenden van arbeidslieden werd hij door zijnen vijand, den bisschop van *Burgos*, krachtdadig tegengewerkt; terwijl in de volkplanting zelve, bij voortduring, de grootste wreedheden omtrent de hand over hand afnemende oorspronkelijke bevolking, die omtrent het midden der zestiende eeuw naauwelijks 150 Indianen telde, gepleegd werden.

In 1586 had *St. Domingo* veel te lijden door eenen inval van den engelschen admiraal Sir FRANCIS DRAKE, aan wien *Europa* de kostelijke aardappelen te danken heeft, die de hoofdstad plunderde en verwoestte, met eene barbaarschheid, die alle denkbeeld te boven gaat. — Van de onverbiddelijke gestrengheid van dezen admiraal, die echter toen, en in de gegevene omstandigheden, niet nutteloos was, verhaalt men het volgende. — Een negerjongen, door hem aan den spaanschen gouverneur met eene boodschap afgezonden, werd op weg door eenige omzwervende spaansche officieren doodelijk gewond, doch ontvlugtte en beklaagde zich bij Sir DRAKE; en deze gaf onmiddellijk bevel, om twee gevangene monniken, ter plaatse waar die jongen was aangevallen, op te hangen, terwijl hij eenen derden afzond, met de boodschap, dat, zoo lang de moordenaars van den negerknaap niet in zijne handen geleverd waren, er dagelijks geregeld

twee gevangenen zouden worden ter dood gebragt. — De schuldigen werden hem overgeleverd, en hunne landgenooten moesten zelven het doodvonnis aan hen voltrekken.

Intusschen had de vernedering van het moederland, op het laatst der zestiende, en in het begin der zeventiende eeuw, den noodlottigsten invloed op deszelfs volkplantingen in de West-Indien.

Inzonderheid de volkplanters op *St. Domingo* ontaardden geheel van den moed en de rusteloosheid hunner vaderen; zij vermengden zich gemeenlijk met hnnne slavinnen, en vormden daardoor eene zeer gemengde volkplanting; de mijnen werden verlaten, de landbouw verwaarloosd, de veeteelt veronachtzaamd; en dit alles veroorzaakte zulk eenen grooten achteruitgang in de zaken, dat men in het land, hetwelk keizerrijken en koningrijken van goud voorzien had, genoodzaakt was, lederen geld te slaan, om den kleinhandel onder de ingezetenen levendig te houden.

Dit een en ander wekte bij andere natien den lust op, om zich langzamerhand in die rijke doch toen zoo zeer verwaarloosde volkplanting te nestelen; en, in 1623, namen eenige engelsche en fransche gelukzoekers, onder WARNER en DESNAMBUC, het eiland *St. Christoffel* in bezit, werden van daar verjaagd, doch vlugtten naar het kleine en onvruchtbare eiland *Tortuga*, aan de noordwestkust van *Hispaniola*, weinige mijlen van *Port Paix* verwijderd, alwaar zij zich vestigden en tot de latere fransche volkplanting op *St. Domingo* den grond leiden.

Zij noemden zich *Bukkaniers*, maakten lang eene afzonderlijke maatschappij of liever broederschap uit, en leefden, voor het uiterlijke, bijna als wilden. Hunne kleeding bestond in een hemd, hetwelk in dierenbloed geverwd was, een voorschoot of eene broek, eenen lederen gordel, eene soort van helm, en schoenen zonder kousen. — Hunne wapens waren een snaphaan, eene korte sabel en eenige messen, met welke zij, vooral in vereeniging met eenen troep honden, waarvan zij steeds voorzien waren, op de stierenjagt gingen en vijandelijke aanvallen afweerden. — Zij leefden lang zonder vrouwen, bij paren, in hunne woningen, van welke de langstlevende de erfgenaam was, zonder wetten, zonder regelen; en echter was de dieverij bij hen onbekend. — Doch in het berooven van andere natien, vooral van de Spanjaarden, waartoe hunne heldhaftigheid ter zee en hunne stoutmoedige kaapvaart hun den weg baanden, vonden zij geene de minste zwarigheid. — Hierdoor, en doordien zij aan niemand schattingen op te brengen hadden, bloeide hunne volkplanting zeer, en lokte zelfs vele fortuinzoekers uit de oude wereld, om zich met hen te vereenigen en in hunne broederschap te treden, in welk geval deze nieuwelingen ieder eenen krijgsnaam aannamen, die ook op hunne nakomelingen overging. — Onder de zoodanigen, die zich bijzonder onderscheidden, vinden wij vooral gewag gemaakt van zekeren MONTBAR, eenen Franschman, uit *Languedoc;* MORGAN, eenen Engelschman, uit *Wallis;* en VAN HOORN, eenen Nederlander, uit *Vlaanderen*.

Deze Bukkaniers leefden in bestendige vete met de spaansche volkplanting op *St. Domingo*, en deden aan deze, vooral ter zee, als vrijbuiters, menige afbreuk. — Zij groeiden in aantal en magt aan, en kregen vasten voet op *St. Domingo* en *Jamaïca*, van welke de Franschen zich het eerste en de Engelschen het laatste toeëigenden.

Het Fransche gouvernement begon weldra in deze volkplanting en derzelver uitbreiding en bevestiging, op *Hispaniola*, belang te stellen, beraamde het plan, om dezelve in eene meer geregelde maatschappij te herscheppen, en zond te dien einde, in 1666, eenen braven, bekwamen en geschikten man, met name BERTRAND D'OGERON, derwaarts, om de kolonie, in de hoedanigheid van gouverneur, te besturen. — Deze deed al wat hij kon, om de volkplanting te doen bloeijen, waartoe hij dezelve onder anderen van vrouwen voorzag, door de invoering van een honderdtal jonge, schoone, gezonde en kloekmoedige meisjes uit *Frankrijk*, welke allereerst onder hen verdeeld werden, die zich, door hunne vlijt, oppassendheid en braafheid, tot het betalen van eene voegzame som voor eene vrouw hadden in staat gesteld. — Naderhand echter, toen ook de andere Bukkaniers, die nog niet van eene vrouw voorzien waren, er ook eene begeerden, was men minder kiesch in de toezending van zoodanige voorwerpen: men zond namelijk eene menigte van die liederlijke en ontuchtige vrouwspersonen naar de volkplanting, die elke zedelijke maatschappij ten hoogste ontsieren en bederven.

D'OGERON, wiens vaderlijk bestuur de kolonie deed groeijen en bloeijen, en die zelfs zijne eigene middelen niet gespaard had, om daartoe mede te werken, zoo dat hij zijne winsten en inkomsten bijna geheel aan het algemeene welzijn ten offer bragt, werd, in 1673, uit zijne schitterende loopbaan, die ten toonbeeld van alle menschelijke en burgerlijke deugden kon verstrekken, tot hooger en gelukkiger werkkring opgeroepen, door Hem, die van Zijne daden niet antwoordt, en die soms de voortreffelijkste menschen, even als een verstandig hovenier de edelste planten in eene betere en vruchtbaarder aarde overplant, in zaliger oorden overbrengt, terwijl dikwijls pesten der maatschappij, ware geesels des menschdoms, jaren lang, toonbeelden der goddelijke langmoedigheid blijven. — Zoo roeit een schrander hovenier geene plant uit, waarvan de hoop op eenige vrucht hem nog niet geheellijk is afgesneden.

D'OGERON stierf, en zijn dood verwekte eene algemeene droefheid onder de volkplanters, vooral te *Kaap-François*, welke stad hij drie jaren voor zijnen dood gesticht had, waartoe door zekeren GOBIN, eenen, onder Lodewijk XIV, verjaagden Hugenoot, die aldaar het eerste huis bouwde, aanleiding gegeven was.

De opvolger van D'OGERON was deszelfs neef, de heer PONANCEY, die voltooide, hetgene zijn oom zoo loffelijk begonnen had; en hij, zoo wel als zijn opvolger, de heer DU CASSE, wederstond niet alleen de menigvuldige aanval-

len der Spanjaarden op het eiland zelf, maar ook die der Engelschen van *Jamaica*, zoo dat *Kaap-François*, ofschoon eenmaal door de vereenigde vijanden geplanderd en verwoest, terstond weder herbouwd, en tot grooteren luister dan voorheen gebragt werd.

Intusschen had zich de fransche volkplanting op *St. Domingo* al meer en meer uitgebreid en verscheidene steden gebouwd, onder welke *Kaap-François*, of de *Kaapstad*, als de hoofdplaats, en *Port-au-Prince* als de residentiestad van het gouvernement, vooral in aanmerking komen; terwijl de spaansche volkplanting in dezelfde reden verminderde. — Doch eindelijk werd, in 1697, bij den vrede van *Rijswijk*, de grenslijn tusschen de spaansche en fransche bezittingen op dit eiland bepaald, die echter eerst in 1776, na nog menigvuldige twisten en oneenigheden, voor goed werd vastgesteld.

Doch gedurende deze hangende verschillen hadden de Franschen het hun, bij den Rijswijkschen vrede, toegewezene gedeelte, door vlijt en nijverheid, tot eene bewonderenswaardige hoogte opgevoerd, zoodat, in 1754, de voortbrengselen der volkplanting, in *Frankrijk*, voor eene somme van 13,876,159 gulden verkocht werden, terwijl het moederland in de volkplanting eene hoeveelheid goederen, ter waarde van 19,552,599 gulden invoerde. — Zoo klom de rijkdom der fransche volkplanting op *St. Domingo*, vooral nä de eindelijke regeling der zaken, tot eene verwonderlijke hoogte, die den reiziger verbaasde en den

nabuur eenen levendigen naijver inboezemde; zoo werd het zaadje, door de zeeschuimende Bukkaniers uitgestrooid, tot eenen vruchtbaren boom, die voor de oude en nieuwe wereld de heerlijkste vruchten droeg.

Ingevolge de laatste bepaling nu was aan *Spanje* het oostelijke gedeelte des eilands toegewezen, hetwelk niet alleen het grootste, maar ook het vruchtbaarste was, en hetwelk, door eene tamelijke nijverheid, in een aardsch paradijs had kunnen herschapen worden; maar de natuurlijke traagheid van den Spanjaard liet hetzelve tot eene wildernis worden, terwijl dweepzieke monniken en trotsche geestelijken elken geest van verlichting en beschaving, welke van buiten trachtte in te dringen, geweldadig onderdrukken. — De voornaamste steden in dit gedeelte waren: *St. Domingo*, de hoofdstad, *Monte Christi*, *La Vega*, *St. Jago*, voormaals *Conception*, *Zeibo*, *St. Thomé*, *Azua* en *Izabella*; en de voornaamste dorpen: *St. Laurent*, *Higueÿ*, *Monte Plata*, *Baÿoguana*, *Baÿa*, *Kotuÿ*, *St. Juan de Maguana*, *St. Juan de Goava* en *Banika*, terwijl de overige plaatsen grootendeels ellendige gehuchten of armoedige en eenzame visschersdorpen waren. — De verschillende inwoners van dit gedeelte des eilands werden verdeeld in: *zuivere Spanjaarden*, die den naam van *Chapetonen* droegen, *Kreolen*, of afstammelingen van Europeanen, *Mulatten* en *Mestiezen*, zijnde het kroost van Europeanen bij Indiaansche vrouwen of negerinnen geteeld, *Negers* en *Indianen*, zijnde de laatste de wei-

nige overgeblevene oorspronkelijke bewoners. De voornaamste rivieren zijn: de *Yuna* en de *Kotuij*, die zich in het oosten des eilands, in de baai van *Sumana* ontlasten. — Het land is bij uitstek vruchtbaar en levert suiker, gember, kakao, tabak, katoen, indigo, mais en kassave, verwhout en hoornvee op. — Het getal der inwoners beliep er omtrent 60,000 zielen.

Het fransche gedeelte van *St. Domingo*, hetwelk het westelijke gedeelte des eilands bevatte, onderscheidde zich, ofschoon door veel minder natuurlijke voordeelen dan het naburige spaansche gekenmerkt, zoo gunstig van hetzelve, dat het verschil den onbevooroordeelden reiziger dadelijk in de oogen viel, hetwelk grootendeels aan de nijverheid der Franschen en derzelver meer vrijen regeringsvorm was toe te schrijven. — De voornaamste steden in dit gedeelte waren: *Kaap-François*, *Port-au-Prince*, de hoofdstad, *Fort Dauphin*, *Port Paix*, *Petit Goave*, *St. Markus*, *Jérémie*, *Kaap St. Nikolaas*, *Aux Cayes*, *Leogane* en *Jaquemel*; terwijl onder de menigte aanzienlijke dorpen *Gonaives*, *Arcahaye*, *Cul de Sac*, *Petit Fond* en *Plaisance* uitmuntten. — Het werd doorstroomd door de groote en fraaije rivier *Artibonite*, die eene vruchtbare vlakte bespoelde, benevens door de *Massacre*, de *Groote rivier* en andere kleinere stroomen. — Het brengt suiker, katoen, koffij, indigo, kakao, koorn en eene menigte andere voortbrengselen uit het plantenrijk, in groote en rijke hoeveelheid, voort. — Het land vertoonde zich, bij het eerste gezigt, reeds bij uitstek vruchtbaar en

wel bebouwd, daar de Franschen zelfs de toppen der bergen beplantten. — Deszelfs bewoners werden in *zuivere blanken*, *lieden van de kleur*, *zwarten van den vrijen staat*, en *negerslaven* onderscheiden. Het getal der inwoners beliep, in 1789, meer dan 564,000 zielen, waaronder omtrent 500,000 negerslaven. — Het was dus, ofschoon veel kleiner, ruim negenmaal zoo sterk bevolkt als het spaansche gedeelte des eilands.

Doch hoe bekoorlijk zich ook de natuurlijke toestand van het fransche gedeelte van *St. Domingo*, te dien tijde, aan het opmerkzame oog des beschouwers voordeed, deszelfs zedelijke gesteldheid was op verre na zoo aanminnig en bevallig niet. — De meeste planters, zich in weelde en ongebondenheid badende, gaven zich niet alleen aan de grofste buitensporigheden schandelijk over, maar behandelden ook maar al te dikwijls hunne ellendige slaven als lastdieren, alleen voor hun gemak en hun vermaak geschapen, terwijl een onverzaadbare gouddorst, welken zij, zonder eigene vlijt en eigene moeite, trachtten te bevredigen, en dien zij slechts aan hunnen dierlijken wellust dienstbaar maakten, hen, over het algemeen, tot beneden de menschheid verlaagde. — Dit had natuurlijk den nadeeligsten invloed op het karakter der slaven, die ons, vooral de Afrikaansche negers, als ligtzinnig, onstandvastig, ijdel, ijverzuchtig, bijgeloovig, aan luiheid, zwelgerij, bedrog, valschheid en wraakzucht overgegeven, worden afgemaald. — Zij zagen hunne meesters allerlei ondeugden vrijelijk en openlijk plegen, en meenden zich nu geregtigd, dit,

ingeval zulks zonder gevaar van straf konde geschieden, insgelijks te doen; waartoe vooral niet weinig bijbragt, dat men zich aan hunne zedelijke vorming volstrekt niet liet gelegen liggen, en, voor zoo verre zij slechts hunne werkzaamheden behoorlijk verrigtten, zich niet meer over hen bekommerde, welk een en ander dan ook ten gevolge had, dat eene wederzijdsche gehechtheid tusschen de planters en hunne slaven, gelijk wij tusschen D'HÉROUVILLE en ADONIS bewonderden, in der daad tot de zeldzaamheden behoorde.

Zoo stonden de zaken op *St. Domingo* in het jaar 1789; zoo was deze volkplanting vatbaar, om door de minst aanleidende oorzaak in gisting gebragt te worden; zoo stond zij als op eenen vulkaan, gereed, om door de ligtste brandstof, die aangebragt werd, eensklaps te ontvlammen, toen de onlusten in het moederland uitbarstten, en men daar van *vrijheid* en *regten van den mensch* begon te droomen, welke schoonklinkende woorden in de volkplanting eenen natuurlijken weerklank vonden.

Te dien tijde was de heer DUCHILLEAU gouverneur der fransche bezittingen op *St. Domingo*, die, ingevolge bekomen last van de Nationale Vergadering, op den 20 Mei 1789, de regten van den mensch ook in zijne volkplanting afkondigde. — Dit veroorzaakte terstond eene hevige gisting: de planters en landeigenaars, bewust van hunne regten als fransche burgers, wilden insgelijks te *Parijs* vertegenwoordigd worden, en hoopten, van eene nieuwe regering, vermeerdering hunner bezittingen en van hun aan-

zien; — de lieden van de kleur meenden nu het oogenblik gunstig te zijn, om hunne regten tegen de overmoedige blanken te doen gelden, want alle menschen waren immers nu voor de wet gelijk; — de slaven, wien het woord *vrijheid* als een tooverwoord in de ooren klonk, meenden ook nu weldra van alle onderwerping te zullen ontslagen worden, en wachtten met nieuwsgierige en navorschende blikken den gang der zaken in het moederland af. — En ziet daar de vonk gestrooid, die weldra in eene lichterlaaije vlam zou uitbersten, en eenen brand veroorzaken, bij welks verschrikkelijke verwoestingen zelfs de duivelen zouden sidderen, en de engelen tranen storten.

De planters kwamen uit iedere stad en uit ieder kerspel met geestdrift bijeen, en benoemden met onstuimigheid *achttien* afgevaardigden, om de kolonie in het moederland te vertegenwoordigen; doch deze werden in *Frankrijk* met onwil ontvangen en slechts ter naauwernood gedeeltelijk toegelaten; — de mulatten, die van deze zamenkomst waren uitgesloten, werkten in stilte door hunne broederen in het moederland, en slaagden beter dan de blanken; — en de slaven, die voor als nog niets deden, zagen hunne bedoelingen, ook zonder hunne eigene medewerking, met den besten uitslag bekroond; want er vormde zich, in den boezem van *Frankrijk*, een genootschap, onder den hoogdravenden titel van *vrienden der Zwarten*, hetwelk de behartiging hunner belangen overnam.

Niet zoodra was de tijding van de spanning, welke op *St. Domingo* heerschte, te *Parijs* aangekomen, of de Nationale Vergadering aldaar gelastte den gouverneur van dat eiland, om, met overleg der inwoners, het inwendige bestuur te regelen; doch deze was daarin reeds voorgekomen, door de eigendunkelijke instelling van drie provinciale vergaderingen van wege de bevolking, van welke er eene te *Kaap-François*, eene te *Port-au-Prince* en eene te *Aux Cayes* gehouden werd; maar een bevel des konings, in Januarij 1790 ontvangen, bepaalde de stad *Leogane* als den zetel der algemeene Koloniale Vergadering; en de inwoners gehoorzaamden in zoo verre aan dat besluit, dat zij de provinciale vergaderingen schorsten, maar *St. Markus*, in plaats van *Leogane*, tot de plaats der zamenkomst van het algemeene bestuur bepaalden, alwaar zij, ten getale van twee honderd en dertien leden, bijeenkwamen. — Intusschen leide de gouverneur DUCHILLEAU zijn ambt neder, en werd door zekeren PEIJNIER opgevolgd, die al dadelijk met de provinciale vergadering van *Kaap-François* overhoop raakte, welke zich niet aan de nieuwe bepalingen wilde onderwerpen; terwijl de manschap van het linieschip *Leopard*, hetwelk in de haven van *Port-au-Prince* voor anker lag, tegen deszelfs kapitein, den heer GALISONNIÈRE oproerig geworden, zich aan dezelve aansloot. — Ook de gouverneur kreeg eenen aanhang, en dit veroorzaakte niet alleen twisten en oneenigheden, maar zelfs eenen daadwerkelijken burgerkrijg, die voor-

eerst en provisioneel met den overtogt van vijf en tachtig leden der algemeene vergadering naar het moederland, ten einde aldaar nadere bevelen te vragen, en eene genoegzame ondersteuning in te roepen, eindigde.

Naauwelijks echter waren deze onlusten weder gestild, of zekere JAKOB OGÉ, een Mulat, te *Parijs* woonachtig, en door ROBESPIERRE en andere heethoofden aangehitst, vertrok naar *St. Domingo*, maakte zich aldaar eenen aanhang, nam den titel van *Beschermer der Mulatten* aan, en bewerkte eenen opstand, die met het vermoorden van onderscheidene blanken begon, maar weldra, door eene bende geregelde troepen van de *Kaapstad*, gedempt werd, doch eene spanning tusschen de lieden van de kleur en de blanken veroorzaakte, die voor vernitziende gevolgen deed vreezen. — OGÉ en de verdere opperhoofden vlugtten naar het spaansche gedeelte des eilands, van waar zij echter weldra opgeëischt, uitgeleverd en veroordeeld werden, om levende geradbraakt te worden, welk vonnis ook aan hen volvoerd werd, nadat de gouverneur PEIJNIER, der regering moede, zijnen post aan den generaal BLANCHELADE had overgegeven.

Intusschen waren de vijf en tachtig afgevaardigden, door de geheime kuiperijen van den voormaligen gouverneur PEIJNIER, te *Parijs*, niet alleen zeer onvriendelijk ontvangen, maar zelfs gevangen gehouden, hetwelk onder de bevolking een algemeen misnoegen baarde, dat vooral tegen het regiment van *Port-au-Prince* en deszelfs bevelhebber, den kolonel MAUDUIT, eenen vriend van den graaf

van ARTOIS, (KAREL X), dien men als de grootste oorzaak van die tegenwerking der vrijheid beschouwde, uitbrak. — Deze kolonel had, bij vorige onlusten, der nationale garde haar vaandel ontweldigd en hetzelve nog niet teruggegeven; ook had hij, met zijn regiment, de *nationale* pluim met de *witte* verwisseld, ten teeken hunner koningsgezindheid; doch nu er twee nieuwe regimenten uit *Frankrijk* kwamen, die zich luide tegen hem verklaarden, en zich bij de nationale garde voegden, wierp zijn volk de witte pluimen weg, en besloot hij zelf, om het ontweldigde vaandel plegtig terug te geven; maar hiermede was de opgewondene volksmenigte niet voldaan: zij eischte, dat hij op de knieën om vergiffenis zou smeeken, en toen hij dit manmoedig weigerde, werd hij door honderde bajonetsteken afgemaakt, waarna zijn lijk op eene schandelijke wijze verminkt en mishandeld werd, zonder dat een der soldaten van zijn regiment, aan hetwelk hij zoo vele weldaden bewezen had, en bij hetwelk hij voorheen zoo zeer in achting stond, eene enkele poging deed, om zulks te beletten.

Terwijl deze verwarringen de volkplanting verontrustten, was het genootschap van de *vrienden der Zwarten* te *Parijs*, en daaronder vooral ROBESPIERRE, GRÉGOIRE en LAFAYETTE, (1) in 1791, ijverig bezig, om, door hunne krachtige redevoeringen in de Nationale Vergadering, dezelve te be-

---

(1) Dezelfde woelgeest van 1830—1833, nog de hevige republikein van 1791.

wegen, aan de lieden van de kleur gelijke voorregten als aan de blanke landeigenaars te verleenen, hetgeen hun eindelijk gelukte; doch dit besluit verwekte in de kolonie eene algemeene ontsteltenis: de blanken waren ten hoogste verbitterd, weigerden den burgerlijken eed, en deden zelfs, in de provinciale vergadering van *Kaap-François*, het voorstel, om de nationale vlag neder te laten en de Britsche in derzelver plaats op te hijschen, terwijl men der regering alle gehoorzaamheid ontzeide; — en de lieden van de kleur, die nu in den algemeenen haat vervielen, moesten uit de stad vlugten en in de bosschen hunne veiligheid zoeken, omdat men hen bedreigde, zelfs in de straten op hen te zullen schieten. — Onder al deze verwarringen bleef de gouverneur, de heer BLANCHELADE, geheel werkeloos, wijl hij den hevigen stroom noch kon leiden noch stuiten.

En of al deze ellende nog niet genoegzaam ware, om de volkplanting in den diepsten jammer te dompelen, zoo deed zich een nieuwe ramp op, nog vruchtbaarder in de afgrijsselijkste gevolgen dan al de vorige. — De negers namelijk, getuigen van den twist tusschen de blanken en de lieden van de kleur, getuigen van den hevigen worstelstrijd tusschen het gouvernement en hunne meesters, getuigen van al hetgene er ten voordeele der Mulatten gedaan was, terwijl de belangstelling in het lot der Zwarten zich tot het houden van eenige opgesierde redevoeringen bepaald had, waren in openbaren opstand geraakt. — Dit vuur

was uitgebarsten onder de negers der plantaadje *Noé*, in het landschap van *Acul*, alwaar veertien derzelve, de voornaamste opzieners der plantaadje vermoordden, van daar naar de omliggende plantaadjen spoedden, derzelver slaven aan zich verbonden en hetzelfde bloedbad aanrigtten, terwijl zij zelfs hen, die hunne slaven met de meeste menschelijkheid behandeld en met de meeste weldaden overladen hadden, niet spaarden. — De opstand was spoedig algemeen, en men zag van allerwegen de vlammen der brandende plantaadjen ten hemel stijgen. —

Dadelijk snelden de blanken te wapen, en de Mulatten voegden zich bij hen, hetwelk tusschen deze twee voorheen vijandelijke partijen eene verzoening bewerkte. — Daarenboven ligtte men van de schepen zoo vele zeelieden, als men konde missen, vereenigde dezelve met de landtroepen en de inwoners, en benoemde den heer DE FOUZARD, eenen bekwamen officier, tot aanvoerder der magt, met welke men de negers zoude bestrijden; doch de oproerlingen bekwamen de overhand, plunderden, moordden en brandden in het rond, en joegen de blanken, die grootendeels de vlugt namen, als weerlooze schapen voor zich uit.

Allerwegen vertoonden zich, onder de door hunne zegepraal hoogmoedige Zwarten, de blijkbaarste sporen van ondankbaarheid en onmenschelijkheid, ofschoon ook hier en daar treffende proeven van trouw en verkleefdheid gegeven werden; en het is den geschiedschrijver eene aangename verpozing, te midden van al de gruwelen, welke zijne pen

ter neder moet stellen, ook die voorbeelden met zorg te mogen bewaren. — En behalve het doorluchtige voorbeeld van ADONIS, boven geschetst, rust ons oog met welgevallen op eenige andere brave en edele Zwarten, van welke wij hier alleen den getrouwen NOSI, eenen slaaf op de bergplantaadje van den heer BAILLEN, aanhalen. —

Deze neger, die mede in den opstand begrepen was, waarschuwde zijnen meester en deszelfs huisgezin, en zwoer, hen te zullen redden. Aanvankelijk bragt hij deze familie in een bosch, en voorzag haar van eenen genoegzamen voorraad van levensmiddelen, om de reis te kunnen voortzetten. — Vervolgens voegde hij zich weder bij de opstandelingen, en wist, den eerstvolgenden nacht, uit derzelver legerplaats, eene mand met levensmiddelen naar zijnen meester en deszelfs gezin te brengen, hetwelk hij den volgenden nacht herhaalde. Doch nu waren deze ongelukkige vlugtelingen drie dagen lang in de uiterste bekommering en in de grootste ongerustheid, daar NOSI zich in dien tijd niet vertoonde; maar na verloop van denzelven kwam hij terug, en geleidde hen langs een pad, dat naar de rivier liep, hun verzekerende, dat zij op zekere plaats, welke hij hun beschreef, eene kano zouden vinden. — De heer BAILLEN, zijne gade, hunne dochter en hun schoonzoon, benevens twee blanke bedienden, uit welke dit gezin bestond, plaatsten zich in het schuitje, maar werden door de snelheid van den stroom omvergeworpen, reddeden zich echter, en besloten nu, naar hunne vorige wijkplaats terug te keeren. —

Nosi, hiervan onderrigt, en hartelijk over hen bekommerd, zocht hen nog eens op, bragt hun nieuwen voorraad, en geleidde hen zelf, langs de oevers der rivier, tot aan eene veilige plaats, van waar zij naar *Port Magot*, alwaar zij buiten gevaar zouden zijn, konden oversteken. — Hier nam hij van zijnen waarden meester en de zijnen een hartelijk en roerend afscheid voor eeuwig, en voegde zich toen weder bij de opstandelingen.

Intusschen groeiden dezen tot eene ontzettende magt aan, en beliep derzelver aantal weldra meer dan honderd duizend, die allerwegen de verschrikkelijkste verwoestingen aanrigtten en de afschuwelijkste moorden pleegden, terwijl de dolzinnige kreet: *vrijheid en gelijkheid!* die ook het moederland op zoo veel bloeds en tranen te staan kwam, die ook eenmaal, helaas! onzen dierbaren grond deed daveren, hunne algemeene leuze was. — Zij vielen, als verwoede tijgers, op hunne prooi aan, en ontzagen ouderdom noch kunne, want hun klaauw omvatte zoo wel het wiegje van den zuigeling, als den staf van den grijsaard; zwangere vrouwen werden wreedaardig mishandeld, en moesten hare dochters ten prooi zien der geilste en dierlijkste lusten; mannen werden in stukken gehouwen, jongelingen verminkt, knapen gekeeld, en een nog zieltogend kind, aan eene piek spartelende, verstrekte dezen onmenschen tot baniere. — Zoo werden, in twee maanden, meer dan twee duizend offers geveld. — En wanneer dan de moordzucht voldaan was, dan voltooide de verwoestende toorts, die de donkere nachten ver-

lichtte, de algemeene ellende, zoo dat *honderd vier en tachtig* suiker-, en omtrent *negen honderd* koffij-, indigo- en katoenplantaadjen de prooi der vlammen werden. — Onder dezen woedenden hoop, die alles onder zijne slagen deed vallen, die alles rondom zich verwoestte, en zelfs het te velde staande gewas niet verschoonde, onderscheidden zich vooral zekere JANNOT, DOMINIQUE en BIASSOU, welken laatsten wij reeds hebben leeren kennen. — Doch ook onder hen vielen velen, en men rekent, dat er meer dan tien duizend oproerlingen omgekomen zijn, terwijl er ook een groot aantal hunner den blanken in handen viel, die dan op de wreedste en onbarmhartigste wijze dood gemarteld werden, een schouwspel, hetwelk door de planters in de *Kaapstad*, ja zelfs door teedere vrouwen en maagden, met een afschuwelijk welgevallen werd bijgewoond.

Van tijd tot tijd kwam er eenige verademing, vooral in September 1791, toen de heer JUMECOURT, een aanzienlijk planter, eene verzoening tusschen beide partijen beproefde, en in zijne poging ook vrij gelukkig slaagde, daar er werkelijk een verdrag, tusschen de inwoners van *Port-au-Prince* en de oproerige negers, tot stand kwam. — Doch een besluit der Nationale Vergadering te *Parijs*, door ROBESPIERRE, op den 4 April 1792, die verklaarde, «liever de volkplanting te willen verliezen, dan van zijne beginselen af te wijken,» bewerkt, en volgens hetwelk al de slaven vrij verklaard werden, deed de naauwelijks een weinig herborene rust, als door eenen toover-

slag, weder op eenmaal voor de grootste verwarringen en hernieuwde tooneelen van moord, plundering en brandstichting plaats maken.

Dit besluit werd door eene commissie naar de volkplanting overgebragt, die terstond den gouverneur, den ongelukkigen BLANCHELADE, afzette, gevangen nam en naar *Frankrijk* deed vervoeren, alwaar hij, op den 7 April 1793, met vele andere slagtoffers, onder de moordbijl van het schrikbewind, zijn leven eindigde. — Zijn opvolger was de heer D'EPARBES, die echter ook niet lang het bewind in handen had, maar insgelijks weldra werd afgezet, gevangen gemaakt en door den heer GALBAUD vervangen. — Voorts beraamde deze commissie de noodige schikkingen, om hare magt te vestigen, en zoodanige maatregelen daar te stellen, als meest geschikt konden geoordeeld worden, om de zaken, voor het vervolg, op eenen vasten voet te regelen. — Maar de benoeming van den heer GALBAUD, eenen zeer verdienstelijken artillerie-officier, veroorzaakte al weder nieuwe onlusten, nu onder de blanken zelven: want toen de commissie, uit de heeren SANTHONAX, POLVEREL en AILHAUD (waarvan de laatste echter spoedig weder naar *Europa* vertrok) bestaande, bespeurde, dat de nieuwe gouverneur niet van hen zoude afhangen, maar zelf, en op eigen gezag, het bewind zou voeren, namen zij een voorwendsel te baat, om hem weder af te zetten en naar *Frankrijk* terug te zenden, terwijl zij den heer DE LA SALLE in zijne plaats stelden. — Doch de heer GALBAUD was op *St Domingo*, en

inzonderheid in de *Kaapstad*, zeer gezien; deszelfs broeder verzamelde zich eenen aanhang, en trok met denzelven op het gouvernementshuis los, alwaar weldra een bloedig gevecht plaats had, in hetwelk de bewindsmannen de nederlaag kregen, die daarop de onverschoonlijke dwaasheid hadden, de oproerige negers te hulp te roepen, met aanbod van eene volkomene vergiffenis voor het verledene, verlof tot plundering der stad voor het tegenwoordige, en onbepaalde vrijheid voor het toekomende.

De voornaamste opperhoofden onder de Zwarten, en daaronder ook zekere neger JEAN FRANÇOIS, die in beschaafdheid en ervarenheid boven zijne makkers uitmuntte, wezen dit voorstel met verontwaardiging van de hand; maar een hunner, MAKAIJA geheeten, nam hetzelve aan, en trok den 21 Junij 1793, met meer dan drie duizend negerslaven, *Kaap-François* binnen, alwaar hij een verschrikkelijk bloedbad aanrigtte en meer dan de helft der stad aan de vlammen der prooije gaf, zoo dat zelfs de bewindsmannen, verbaasd over de verwoesting, welke hunne ingeroepene bondgenooten veroorzaakten, de vlugt namen, en, onder bedekking van een linieschip, bescherming en veiligheid zochten.

Deze jammertooneelen veroorzaakten vele landverhuizingen van planters naar het vaste land van *Noord-Amerika*; terwijl andere zich, doch te vergeefs, tot de spaansche volkplanting op *St. Domingo* wendden, om van daar hulp en onderstand te erlangen; en nog andere zich in

de armen der Engelschen wilden werpen, die, op het nabijgelegene *Jamaïca*, al deze verwarringen misschien met leedvermaak aanschouwden. — Men zond te dien einde den heer DE CHARMILLY naar dat eiland, alwaar terstond aanzienlijke inschrijvingen voor de ongelukkige naburen geopend werden, en alwaar men eene magt uitrustte, om hen te hulp te komen.

Toen de Fransche bewindvoerders dit vernamen, verzamelden zij al hunne nog overgeblevene magt, en maakten nu gebruik van eenen beslissenden stap, door welken zij zich den bijstand van het geheele ligchaam der negers meenden te kunnen verzekeren: zij kondigden, namelijk, openbaar af, « dat allerlei soort van slavernij te eenemaal vernietigd was, en dat de negers voortaan als vrije burgers moesten beschouwd en behandeld worden. » — En nu landde er eene Engelsche krijgsmagt, van ongeveer 700 man, onder den Luitenant-kolonel WITHLOCKE, op den 19 September, te *Jérémie*, alwaar dezelve met opene armen ontvangen werd. — De britsche vlag werd op de forten geheschen, en de inwoners deden den eed aan den Koning van Grootbrittannie; en toen er nog eene versterking van *Jamaïca* kwam, breidden de Engelschen zich meer en meer uit, en zagen weldra eene geheele strook lands, van eene vrij groote uitgestrektheid, aan zich onderworpen.

Ondertusschen wendden de heeren SANTHONAX en POLVEREL alle pogingen aan, om het verder doordringen der Engelschen te beletten, en er vielen verscheidene gevechten voor, in welke de

St. Domingo, en zelfs landde de generaal WILLIAMSON, de gouverneur van *Jamaica*, in persoon, met hulptroepen te *Port-au-Prince*; maar ook deze werden grootendeels door de gele koorts aangetast en weggesleept, en, na zes weken, waren er, van de *negen honderd en tachtig* aangekomenen, slechts *drie honderd en vijftig* in leven overgebleven. — En de generaal, een uitmuntend braaf en menschlievend man, die allezins geschikt was om den vijand, maar geenszins om der ziekte het hoofd te bieden, kon deze ellende niet langer aanzien; hij vertrok weder naar *Jamaïca*, en stelde den generaal-majoor FORBES in zijne plaats.

Zoo werd het jaar 1795, onder afwisselenden voor- en tegenspoed (want de Engelschen behaalden ook nu en dan aanzienlijke voordeelen op de Franschen en de kleurlingen) doorgebragt; en nog op het einde van dat jaar gelukte het den negergeneraal TOUSSAINT, de regering van het spaansche gedeelte des eilands, hetwelk insgelijks ten prooi aan ziekte en wanorde was, over te halen, om derzelver bezittingen aan de Fransche republiek af te staan; zoo dat nu het geheele eiland aan de Franschen behoorde, en deszelfs eerste ontdekkers alle aanspraak op deze hunne oude bezitting verloren hadden.

In Mei 1796 landdden er weder nieuwe hulptroepen, onder den generaal HOWE, in de moelje van *St. Nikolaas*; doch noch deze versterking, noch de benoeming van den allezins kundigen en ijverigen generaal SIMCOE, tot opperbevelhebber, welke in

1797 plaats had, was voldoende, om de britsche zaken op *St. Domingo* te herstellen, want de magt der Zwarten was tot zulk eene schrikbarende hoogte geklommen, en dezen waren zoo in de krijgskunde geoefend, dat de eene plaats na de andere, en daaronder *Leogane* en *Bombarde*, hun in handen viel, en de Engelschen voet voor voet van den eerstgewonnen grond verloren. — De generaal SIMCOE keerde daarom naar *Engeland* terug, van waar hij was afgezonden, om eene magt te erlangen, welke genoegzaam was, om met vrucht op *St. Domingo* te kunnen worden aangewend; maar het britsche gouvernement vestigde op dit eiland geene bijzondere aandacht, en de verlangde versterking kwam niet, waarom de generaal dan ook niet weder naar de volkplanting vertrok.

Aldaar was hij intusschen door den generaal WHYTE opgevolgd, die weldra reeds weder door den generaal-majoor NESBIT vervangen werd, en deze, in 1798, door den bekwamen brigade-generaal MAITLAND. — En deze, ziende, dat de voordeelen, door de kolonie aan zijn vaderland aangebragt, op verre na tegen de onkosten en bezwaren, aan derzelver behoud verbonden, niet konden opwegen, maakte terstond schikkingen, om het eiland geheel te ontruimen. — Daartoe sloot hij eenen wapenstilstand voor eene maand, en trok met het overschot zijner magt naar *Jérémie* terug; van daar scheepte hij zich, na eenige gunstige handelsbepalingen met de Zwarten gemaakt te hebben, in, en eindigde alzoo de onderneming der Engelschen op *St. Domingo*, die nu, sedert vijf ja-

ren, aanzienlijke schatten en eene menigte bloeds gekost had.

Intusschen was nu de magt der negers op *St. Domingo* gevestigd, en hun opperhoofd JEAN FRANÇOIS, die verscheidene kundige bevelhebbers, onder welke vooral RIGAUD, BIASSOU, BOUKMANT en TOUSSAINT uitmuntten, onder zich had, zag zijne pogingen met den gunstigsten uitslag bekroond. —

Doch de eerstgenoemde, JEAN FRANÇOIS, die, reeds toen *Spanje* nog bezittingen op *St.-Domingo* had, met den rang van generaal in het spaansche leger was bekleed geweest, het woelige oorlogsleven moede, was, in 1797, naar *Kadix* vertrokken, om aldaar, met behoud van zijnen rang, stil te gaan leven; — de wreede RIGAUD was, in 1798, van het eiland gevlugt, en de woeste BIASSOU door zijne eigene onderhoorigen afgezet, terwijl TOUSSAINT, die algemeen geacht en bemind werd, nu tot algemeen opperhoofd der Zwarten benoemd was, welke keuze het gouvernement der Fransche republiek, in 1798, allezins billijkte, daar hetzelve hem tot opperbevelhebber der fransche legers op *St. Domingo* aanstelde. — En deze merkwaardige man verdient, dat wij hem een weinig van nader bij beschouwen.

TOUSSAINT, die naderhand ook TOUSSAINT-BREDA genoemd werd, doch meer algemeen onder den naam van TOUSSAINT L'OUVERTURE bekend was, (welken laatsten bijnaam hij droeg, om daardoor aan te duiden, dat hij eene betere toekomst zou openen) was een geboren slaaf, die, in 1745, op de plantaadje *Noé*, waar later, in 1789, het eerst de opstand uitbrak, en waar vervolgens het, in de ge-

schiedenis van ADONIS, zoo beruchte *Kamp-Breda* gevestigd was, het eerste levenslicht zag. — De eigenaar der plantaadje was de graaf DE NOÉ, en derzelver bestuurder de heer BAVOU DE LIBERTAS, die, in den jongen TOUSSAINT eenen gunstigen aanleg bespeurende, denzelven van de andere slaven onderscheidde. — Van zijne jeugd vinden wij gemeld, dat hij zeer zacht van karakter was, en inzonderheid door liefderijkheid jegens de dieren uitmuntte, kunnende hij onder anderen nimmer dulden, dat zijne medeslaven, wanneer zij nu en dan door de opzieners mishandeld werden, zich deswege op het redelooze vee wreekten.

Op den ouderdom van vijf en twintig jaren huwde hij, doch bleef op de plantaadje, alwaar hij sedert den rang van opziener bekleedde, en bevond zich aldaar nog, toen, juist op zijne plantaadje, het vuur van den opstand ontbrandde, waaraan hij echter voor als nog geen deel nam, daar hij alvorens zijnen meester, den heer BAVOU DE LIBERTAS (de graaf DE NOÉ was niet in de volkplanting) wilde redden. — Dit gelukte hem volkomen, en nu vervoegde hij zich bij zijne landslieden, welke met hem, die algemeen bij hen in aanzien stond, meermalen raadpleegden, en verbond zich aan de krijgsbende, onder het bevel van den wel woesten, maar toch kundigen en dapperen BIASSOU, wien hij, toen deze, uit hoofde van zijne wreedheid, werd afgezet, als legerhoofd opvolgde.

En nu had TOUSSAINT L'OUVERTURE overvloedige gelegenheid, om zijnen moed en zijne bekwaamheid te doen blijken, van welke hij dan ook een vlijtig gebruik maakte, daar hij menige overwinning be-

haalde, en zich allerwegen onder zijne landslieden bemind en aangebeden, en onder zijne vijanden gevreesd en geëerbiedigd maakte, van welk een en ander wij, in den loop der verdere gebeurtenissen, nog nu en dan deze en gene proeve zullen kunnen opmerken.

Zijn karakter had, over het algemeen, die zachtaardigheid bewaard, welke hetzelve reeds in zijne jeugd had gekenmerkt; en nimmer had er onder hem eene strafoefening plaats, zonder dat hij de ernstigste pogingen had aangewend, om dezelve te vermijden; — de straf, welke hij den tragen of zedeloozen arbeider opleide, bestond in deszelfs verwijdering van den landbouw en veroordeeling tot eene harde krijgsdienst; — en aan vier weggeloopene Franschen, die daarenboven verraad gepleegd hadden, leide hij geene andere kastijding op, dan dat hun, aan den voet des altaars, hunne misdaad nadrukkelijk onder het oog gebragt wierde.

In zijn ambteloos leven was TOUSSAINT L'OUVERTURE een getrouw en liefderijk echtgenoot en een teederhartig vader; hij zond zijne zonen naar *Frankrijk*, om aldaar hunne opvoeding te laten voltooijen.

TOUSSAINT L'OUVERTURE had eene meer dan middelbare lengte en eene kloeke en treffende houding; zijne uniform was een korte blaauwe rok, met eenen grooten rooden kraag, roode opslagen en een paar gouden epauletten, een scharlaken kamizool en broek, halve laarzen, een ronde hoed, met eene roode pluim en de nationale kokarde voorzien, terwijl hij een buitengemeen groot zwaard op zijde droeg.

Toen hij de vrijheid en de veiligheid der bewoners van *St. Domingo* op eenen goeden voet geregeld had, besloot hij, ook zijne krijgsmagt, die toen, tijdens het verdrag met den generaal MAITLAND, uit ruim 40,000 man bestond, te regelen en te vermeerderen, hetwelk hem zoodanig gelukte, dat zijn leger, hetwelk weldra tot meer dan 100,000 man aangroeide, een ordelijk ligchaam werd. — Vervolgens doorreisde hij het geheele eiland, en maakte allerwegen de doelmatigste verordeningen, wordende overal met de uitbundigste eerbewijzingen ontvangen, terwijl zijn roem zelfs tot in *Europa* doordrong.

Zulk een man was TOUSSAINT L'OUVERTURE; zoo groot werd de voormalige slaaf, door eenen gelukkigen zamenloop van omstandigheden, door den drang der gebeurtenissen en door zijne eigene niet alledaagsche bekwaamheden.

Op den 1 Julij 1801 deed TOUSSAINT L'OUVERTURE de volkomene onafhankelijkheid van *St. Domingo* openbaar afkondigen, door welke hij zich, met de geheele bevolking, van de fransche republiek losscheurde, niet alleen, maar zich ook in openbare vijandschap tegen dezelve stelde. — Doch het fransche gouvernement, aan welks hoofd toen NAPOLEON BONAPARTE als Eerste Consul stond, kon noch wilde dit gedoogen, en de Consul benoemde, in hetzelfde jaar, zijnen schoonbroeder, den generaal LE CLERC, tot opperhoofd eener onderneming, bestemd om *St. Domingo* te heroveren. — Deze toog dan ook, door zijnen jongsten zwager JERONIMUS BONAPARTE vergezeld, derwaarts op weg, en kwam, op den 28 Januarij 1802,

in de baai van *Samana*, op de oostkust van het eiland, behouden aan; doch hij werd wel ontvangen: TOUSSAINT L'OUVERTURE, wien de geheime kuiperijen van BONAPARTE, om zich onder de bevolking, en vooral onder de ambtenaren, eenen aanhang te maken, zoo wel als de openbare uitrusting van het tegen hem afgezondene leger, ter ooren gekomen waren, had alle punten behoorlijk versterkt, en overal de gevaarlijkste posten met vertrouwde en beproefde personen bezet. — Hij was niet te *Kaap-François* tegenwoordig, toen de fransche vloot, onder LE CLERC, in de baai van *Samana* voor anker kwam; maar zijn neef CHRISTOPHE, die in zijne afwezigheid het bevel voerde, zond, op de tijding dier aankomst, eenen officier naar deze vloot, met de verklaring, dat, de generaal en chef afwezig zijnde, hij het als eene vijandelijkheid zou beschouwen, indien de Franschen landden, alvorens een courier, dien hij terstond naar TOUSSAINT zoude afzenden, ware teruggekomen; zullende hij, CHRISTOPHE, in geval men evenwel vóór dien tijd de troepen ontscheepte, al de blanke inwoners als gijzelaars aanmerken, en elke stad, welke de Franschen zouden aanvallen, oogenblikkelijk aan de vlammen opofferen.

Op dit berigt meende de generaal LE CLERC eerst den zachten weg te moeten inslaan; hij schreef aan den generaal CHRISTOPHE, en verklaarde denzelven de hooge achting van den Eersten Consul voor den generaal en chef TOUSSAINT L'OUVERTURE, met uitnoodiging echter, om tot zijnen pligt als fransch burger terug te keeren. — Intusschen nam

hij zijne maatregelen, en meende eindelijk, dat zijn aanhang nu sterk genoeg was, om eenen aanval te wagen, waarom hij de landing volbragt en op *Kaap-François* aantrok. — Doch zoodra kwam hij niet in de nabijheid dier hoofdstad, of de Zwarten toonden, dat zij woord hielden: zij staken de stad in brand en lieten den Franschen slechts puinhoopen over; doch dezen bluschten den brand, namen ook *Port Paix* en de *Moelje* in bezit, en verspreidden eene menigte proclamatien, door BONAPARTE geteekend, en volgens welke de generaal LE CLERC aan het hoofd der zaken werd geplaatst.

Middelerwijl was TOUSSAINT van zijne reize door de binnenlanden teruggekeerd, en ontving nu niet alleen den brief van den Eersten Consul, maar ook een bezoek van zijne kinderen, die opzettelijk door hunnen onderwijzer COISNIN, op last van BONAPARTE, waren medegenomen, om door hen eenen aanval op het vaderhart van TOUSSAINT L'OUVERTURE te doen, ten einde hem te bewegen, zich aan LE CLERC te onderwerpen. — Doch de fiere neger, die begreep, dat het hier op de vernietiging van de naauwelijks bevochtene en gegrondveste onafhankelijkheid van zijn vaderland en van zijn eigen gezag gerigt was, weerstond de listen van COISNIN, de smeekbeden zijner gade, het gevlei zijner kinderen, en zeide: »moeten mijne kinderen dan in uwe handen blijven, het zij zoo; ik ben een vrij burger en buk voor niemand!»

Toen de generaal LE CLERC dit antwoord vernam, vaardigde hij, in gramschap ontstoken, eene proclamatie uit, in welke TOUSSAINT L'OUVER-

TURE en CHRISTOPHE buiten de wet gesteld, en hunne soldaten uitgenoodigd werden, om hunne vanen te verlaten.

En nu ontbrandde de oorlog in volle woede, nu werd het ongelukkige *St. Domingo* andermaal een tooneel van onlusten en jammeren. Op den 17 Februarij 1802, opende de generaal LE CLERC, die zijn leger in drie divisien, onder de generaals DESFOURNEAUX, HARDY en ROCHAMBEAU verdeeld had, den strijd, met de overmeestering van eenige dorpen; en nu vielen er dagelijks meer of min bloedige gevechten voor, in welke de Franschen steeds met de gesteldheid van het terrein te strijden hadden, maar daarentegen nu en dan dezen en genen onderbevelhebber van TOUSSAINT wisten om te koopen; onder welke inzonderheid zekere JAN PIETER DUMESNEL, die met 200 ruiters en 300 man voetvolk tot de Franschen overliep, benevens de generaals LA PLUME, CLERVAUX en MAUREPAS, genoemd worden. Hierdoor werd de magt van den generaal LE CLERC aanmerkelijk vermeerderd, en meende hij nu in staat te zijn, zijne onderneming door te zetten, en de onderwerping der Zwarten geheel te voltooijen. — Hij liet dus zijne magt aanrukken, om *Crête à Pierrot*, eene belangrijke sterkte, door den dapperen DESSALINES verdedigd, aan te tasten, welke hij dan ook, ofschoon met een aanmerkelijk verlies, in handen kreeg. — Doch terwijl hij aldaar als oppergebieder regeerde, en, zelfs tegen zijne eigene proclamatien aan, de blanken aanzette, om zich in hunne voormalige betrekking tot de negers te herstellen, vereenigde TOUSSAINT L'OU-

VERTURE zich met CHRISTOPHE, en trok op de *Kaapstad* aan, in welker omtrek hij alles verwoestte en vernielde, en den Franschen een gevoelig verlies deed lijden. — Dit bekommerde den generaal LE CLERC, en hij wist, kunstig genoeg, door nieuwe proclamatien, zijne ware oogmerken te bewimpelen, en op nieuw den Zwarten volkomene vrijheid te beloven, waardoor er dan ook op den 1 Mei, tusschen hem en een van de hoofden der Zwarten, den generaal CHRISTOPHE, een verdrag gesloten werd, waaraan vervolgens ook TOUSSAINT en DESSALINES deel namen, volgens hetwelk de negers zich zouden onderwerpen, en na welks voltrekking TOUSSAINT op zijne plantaadje *l'Ouverture*, met zijn gezin, rustig ging leven.

Doch de generaal LE CLERC, dezen dapperen, en bij de lieden van zijne kleur zoo zeer geliefden neger niet vertrouwende, liet denzelven eene maand later, des nachts, door eene sterke magt in desselfs woning overvallen, gevangen nemen en naar *Frankrijk* overvoeren, terwijl nog een aantal zijner vrienden insgelijks gegrepen en naar de schepen vervoerd werden, zonder dat men naderhand ooit iets meer van hen hoorde. — TOUSSAINT L'OUVERTURE kwam te *Brest* aan, werd van daar naar eene gevangenis te *Besançon* overgebragt, alwaar hij, in April 1803, volgens sommigen door vergif, volgens anderen ten gevolge der ongezondheid van zijnen kerker, welks grond geheel onder water stond, als een nieuw slagtoffer der ijdelheid en der heerschzucht van BONAPARTE, aan wien hij eens geschreven had: *de grootste der Zwarten aan*

den grootsten der blanken, waardoor des Consuls hoogmoed was gekwetst geworden, overleed.

Intusschen bevond zich de volkplanting weder in den beklagelijksten staat, eensdeels, doordien de gele koorts andermaal de verschrikkelijkste verwoestingen aanrigtte, en anderdeels doordien de Zwarten nog niet geheel onderworpen waren, en zich van tijd tot tijd weder begonnen te versterken; terwijl zelfs CHRISTOPHE en DESSALINES, benevens andere legerhoofden, zich weder bij hen voegden. — Doch de Franschen, verbitterd over dezen vernieuwden tegenspoed, stortten nu al hunne woede op de ongelukkige negers uit, slagtten er bij duizenden, en maakten nu ook gebruik van bloedhonden, hetwelk hun tot eeuwigdurende schande verstrekte. — Het zal misschien niet onbelangrijk zijn, hier iets aangaande deze dieren in het midden te brengen.

Het was een bijzonder groot ras van honden, hetwelk op *St. Domingo*, reeds, gelijk wij boven gezien hebben, door de Spanjaarden tegen de Indianen gebruikt werd, doch dat nu, door de Franschen, op eene stelselmatige wijze, tot de jagt op de negers werd afgerigt, en van daar den naam van bloedhonden verkreeg. — Deze bloedhonden werden, zoodra zij van de moeder genomen waren, in een hok opgesloten, en aldaar, doch slechts spaarzaam, met het bloed van onderscheidene dieren gevoed. — Wanneer zij nu genoegzaam volwassen waren, maakte men eenen neger van stroo, gevuld met het bloed en de ingewanden van dieren, welken men dan voor en digt bij de kooi

dier honden, van traliewerk voorzien, plaatste, hen dagelijks eenige malen door terging en honger op dit voorwerp belust makende, tot de oppasser eindelijk, wanneer hunne woede ten hoogsten top geklommen was, den nagemaakten neger aan hunne opgewekte en getergde vraatzucht ten beste gaf. — Daardoor werden deze honden zoo verbitterd tegen de Zwarten, dat zij geenen neger konden zien, zonder denzelven aan te vallen en te verscheuren; gelijk dan ook verscheidene ongelukkigen, zelfs geheele huisgezinnen, de prooi hunner woede geworden zijn.

In den nacht van den 1 November 1802 stierf de generaal en chef, kapitein-generaal der volkplanting van *St. Domingo*, LE CLERC, ten gevolge van het ongezonde klimaat en toenemende verzwakking, en werd, ingevolge zijnen uitdrukkelijken last, door den divisie-generaal ROCHAMBEAU opgevolgd. — Deze besloot, in Maart 1803, den oorlog, die door de negers weder begonnen was, met vernieuwde kracht door te zetten, waartoe eene nieuwelings uit *Frankrijk* aangekomene versterking hem in staat stelde. — Maar ook de Zwarten waren niet werkeloos geweest, en hadden zich ten hoogste geducht gemaakt, terwijl zij DESSALINES eenparig tot generaal en chef benoemd hadden.

Beide legers rukten op, en plaatsten zich, op eene vlakte nabij de *Kaapstad*, in elkanders gezigt; de slag begon, en de Franschen waren genoodzaakt te wijken. — Hierover verbitterd, deden zij al de gevangenen, welke zij bekomen hadden, oogenblikkelijk ombrengen, waarover de Zwarten dadelijk

eene bloedige weerwraak namen, daar zij, in het gezigt van het vijandelijke leger, eene menigte galgen oprigtten, en daaraan, bij voorkeur, de bij hen gevangene fransche officieren, en voor zoo verre dezen niet toereikend waren, ook soldaten ophingen. — Vervolgens vielen zij met een woest veldgeschrei op de Franschen aan, en dreven hen tot onder de wallen van *Kaap-François* terug.

Omtrent dien tijd barstte de oorlog tusschen *Frankrijk* en *Engeland*, die door den vrede van *Amiens*, in 1802, zoo gelukkig scheen geëindigd te zijn, reeds in 1803, op nieuw en met verdubbelde woede uit; en nu verscheen er, in Julij van dat jaar, een Engelsch eskader op de kust van *St. Domingo*, hetwelk, in vereeniging met DESSALINES en CHRISTOPHE, de *Kaapstad*, in welke de opperbevelhebber der Franschen, de generaal ROCHAMBEAU zich bevond, belegerde. — En deze, aldus van den zeekant door de Engelschen, en van de landzijde door de Zwarten, naauw ingesloten, begon weldra een verschrikkelijk gebrek aan levensmiddelen te gevoelen, zoo dat hij genoodzaakt was, in onderhandeling te treden, en in November van hetzelfde jaar met zijne overige magt het zoo zeer geteisterde *St. Domingo* verliet, de stad *Kaap-François* aan DESSALINES en CHRISTOPHE overlatende, terwijl *Port-au-Prince* door PETHION, een ander negeropperhoofd, en die in bekwaamheid en ervaring uitmuntte, bezet werd. — Intusschen vielen de Franschen, die het eiland verlieten, in handen der Engelschen, en werden door hen op *Jamaïca* opgebragt.

Nu was dan *St. Domingo* weder vrij, en DESSALINES, die tot gouverneur gedurende zijn leven benoemd werd, kondigde deze vrijheid den 1 Januarij 1804 af, bij welke gelegenheid hij ook, om alle herinneringen aan de latere onderdrukking te vernietigen, en het eiland, als het ware, in deszelfs oorspronkelijke vrijheid en onafhankelijkheid te herstellen, hetzelve den ouden naam van *Haiti* weder deed aannemen, onder welken het sedert bekend gebleven is. — Jammer maar, dat hij zijn bestuur door zoo vele wreedheden kenmerkte, en, ten einde het gebied der Zwarten op onwrikbare gronden te vestigen, zoo vele blanken koelbloedigljjk deed ombrengen.

In hetzelfde jaar 1804 werd DESSALINES, misschien in navolging van hetgene er te dien tijde, met NAPOLEON BONAPARTE, in *Frankrijk* gebeurde, tot keizer van *Haiti* verheven, onder den naam van JAN JAKOB I; en op den 8 October van dat jaar werd hij, nadat zulks vooraf, door een hoogdravend *programma*, den volke was bekend gemaakt, onder eene menigte plegtigheden en vreugdebedrijven, als zoodanig gekroond. — Te dien einde was er een groot en prachtig amphitheater op het zoogenaamde *veld van Mars*, (al weder eene navolging der Franschen) opgerigt, in welks midden een keizerlijke troon geplaatst was; — de leden der burgerlijke regering, de openbare onderwijzers met een groot aantal hunner leerlingen, afgevaardigden uit het ligchaam der kunstenaars, der landbouwers, der kooplieden, de regterlijke magt, de officieren der land- en zeemagt, de generale staf, allen voor-

afgegaan en gevolgd door een eskorte grenadiers, trokken, in plegtigen optogt, naar het *veld van Mars*, alwaar de akte, bij welke JAN JAKOB DESSALINES tot eersten keizer van *Haiti* benoemd werd, met luider stemme werd voorgelezen; — hierop volgde een algemeen *salvo* uit het klein geweer en het kanon, hetwelk door al de forten en door al de schepen in de haven beantwoord werd; — vervolgens had de plegtigheid der krooning plaats, welke andermaal door een drievoudig *salvo* werd aangekondigd; — na de plegtigheid begaf zich de geheele trein, in voorschrevène orde, naar de kerk, alwaar een plegtig *Te Deum* werd gezongen; — en des avonds werden de plegtigheden en vreugdebedrijven met eene algemeene *illuminatie* gesloten.

Het zal den lezer misschien niet ongevallig zijn, hier ook iets aangaande dezen befaamden neger vermeld te zien. — JAN JACOB DESSALINES, een Afrikaan van geboorte, en als slaaf uit zijn vaderland gevoerd, was, in 1791, bij het uitbreken van den opstand op *St. Domingo*, slaaf op de plantaadje van den vrijen neger DESSALINES (1), dien hij bij die gelegenheid vermoordde, en zich zelven deszelfs bezittingen en naam toeëigende. — Vervolgens verbond hij zich met den woesten BIASSOU, en pleegde met denzelven de afschuwelijkste wreedheden tegen de blanken. — Hij verwierf de goed-

(1) Er waren op *St. Domingo* ook vrij geboren negers, die wel niet alle voorregten der blanken hadden, maar die toch soms in het bezit van eigene plantaadjen en van eigene slaven waren.

keuring en de gunst van dien woesteling inzonderheid daardoor, dat hij de hoofden van drie honderd grijsaards, vrouwen en kinderen, op staken rondom deszelfs woning plaatste, een gezigt, hetwelk den ongelukkigen D'HÉROUVILLE, bij zijne komst aan de legerplaats van BIASSOU, zoo zeer van afschuw deed terug deinzen; want dit was, naar de meening van BIASSOU, juist een proefstuk van DESSALINES bekwaamheid.

Doch naderhand verbond hij zich met de zaamgezworenen, die BIASSOU deden vallen, en kreeg nu, toen TOUSSAINT L'OUVERTURE opperbevelhebber geworden was, als divisie-generaal, het bevel over de westelijke en zuidelijke departementen, in welke hoedanigheid hij de gruwelijkste wreedheden pleegde; en toen hij zich, even als TOUSSAINT en andere opperhoofden, in 1802, aan den franschen generaal LE CLERC onderworpen had, was hij een der genen, die dien generaal achterdocht tegen TOUSSAINT L'OUVERTURE inboezemden, ten gevolge waarvan deze uit de kolonie verwijderd en naar *Frankrijk* gezonden werd.

Toen de oorlog, onder LE CLERC en ROCHAMBEAU, ofschoon met veel dapperheid echter met zoo veel onspoed gevoerd, eindelijk met den aftogt der Franschen geëindigd was, wist DESSALINES zich eerst tot gouverneur-generaal, en vervolgens tot keizer te doen benoemen, en als zoodanig beklom hij, gelijk wij zagen, in October 1804, den troon van *Haiti*.

De nieuwe keizer rigtte nu al dadelijk alles op eenen grootschen voet in, benoemde zijn hof, welks

leden de zonderlingste namen droegen; onder anderen was een zijner eerste ministers de graaf VAN LIMONADE. — Hij gaf zich aan de grootste buitensporigheden over, en was in de grootste mate ijdel en trotsch, zoo dat hij onder anderen zich zelven voor een uitmuntend danser hield, en zelfs eenen dansmeester in zijn gevolg plaatste, om, in uren van werkeloosheid en rust, die schoone kunst te kunnen onderhouden. Ook was hij een vurig najager van het mingenot, hebbende hij twintig bijzitten, aan elke van welke hij verlangde, dat de schatkist, bij zijnen dood, eene somme van *twintig duizend* piasters zoude uitkeeren.

Doch dit alles zou in eenen zwarten keizer, die de slavenketen met den veldheersstaf en dezen met den vorstelijken schepter verwisseld had, nog te verschoonen geweest zijn, te meer, daar hij geene opvoeding ontvangen had, indien zijne gruwelijke wreedheid hem niet, in de oogen van alle weldenkenden, tot een monster had vernederd. — Maar de waarheidlievende geschiedenis heeft daarvan de ijsselijkste trekken bewaard. — Toen hij het oppergezag in handen gekregen had, doorreisde hij het geheele eiland, en zocht overal, in hutten en paleizen, zijne slagtoffers op, daar hij het op eenen algemeenen moord der blanken had toegelegd; zijn blik moedigde de beulen aan, en wanneer zij van het moorden moede waren, greep hij zelf het moordende staal, en griefde met hetzelve de ongelukkige voorwerpen zijner toomelooze woede. — Hij was geheel onverschillig voor het oordeel zijner tijdgenooten en der nakomelingschap, en beroemde zich zelfs in

het openbaar op zijne gepleegde gruwelen. — Zoodanig een monster was JAN JACOB DESSALINES.

Doch niet lang mogt hij zijnen troon, in bloed en tranen gevestigd, bezitten. — Reeds op den 16 October 1806 bewerkte de afgunst van CHRISTOPHE en andere legerhoofden eenen opstand en eene omwenteling, in welke de keizer, door zijne eigene soldaten, de deelgenooten zijner gruwelen, werd omgebragt.

Na den dood van DESSALINES werd de keizerlijke waardigheid weder afgeschaft, en CHRISTOPHE tot president en generalissimus van *Haiti* benoemd, die den mulat PÉTHION, die zulk een werkzaam aandeel in de omwenteling genomen had, tot zijnen stedehouder benoemde; maar deze, de verheffing van CHRISTOPHE met afgunstige oogen aanschouwende, bewerkte andermaal eenen opstand en vestigde zich in het zuiden, zijne residentie te *Port-au-Prince* houdende, terwijl CHRISTOPHE de zijne te *Kaap-François* had. — Zoodra CHRISTOPHE dit vernam, maakte hij gebruik van het regt van den sterksten; en verklaarde PÉTHION buiten de wet en voor vijand van den staat. — Doch PÉTHION handhaafde zich in zijne magt en zijn gezag, en ging voort, zich op alle mogelijke wijzen te vestigen.

Zoo stonden de zaken tot in 1811, toen CHRISTOPHE zich, onder den naam van HENRI I, tot keizer liet kroonen, en als zoodanig het eene gedeelte van *Haiti* beheerschte, terwijl het andere gedeelte den naam en den vorm eener republiek aannam, met PÉTHION, als president, aan het hoofd. — De nieuwe monarch bootste alle gebruiken

en inrigtingen der beschaafde natien na, even als zijn voorganger gedaan had; doch men maakte in *Europa* geene haast, om hem in zijne waardigheid te erkennen. — Intusschen maakte hij eene nieuwe grondwet en een nieuw wetboek, en voerde beiden met veel praal en vertooning in; maar zijne Neger-majesteit werd ten hoogste ongerust, toen de tijding van den vrede van *Europa*, en het herstel der BOURBONS, in 1814, op *Haiti* aankwam, welke onrust den Vorst verhinderde, om zijne voorgenomene ontwerpen, de onderwerping van PÉTHION en de inlijving van deszelfs gebied betreffende, te volvoeren, en hem noodzaakte, zich tot zijne eigene toerusting ter verdediging te bepalen.

En in der daad, Lodewyk XVIII rustte eene vloot uit, om *St. Domingo* weder aan de lelie-kroon te hechten, en gaf bevel, dat dezelve in de lente van 1815 onder zeil zou gaan, welk besluit de hoop in het hart der verdrevene en omzwervende planters verlevendigde, om nog eenmaal hun vaderland weder te zien, en in hunne oude bezittingen hersteld te worden. — Doch plotseling werd dit ontwerp verijdeld en deze hoop te leur gesteld, door het geheel onverwachte berigt, hetwelk *Europa* als een donderslag in de ooren klonk: « NAPOLEON *is van* Elba *ontsnapt en te* Frejus *geland; alles valt hem toe, en hij trekt met rassche schreden op de hoofdstad aan*: want nu werd het keizerrijk hersteld, en de BOURBONS moesten andermaal vlugten.

Gelukkig echter duurde het tweede rijk van NAPOLEON slechts *honderd* dagen; de slag van *Wa-*

terloo maakte een einde aan de loopbaan des overweldigers, en de wettige regering werd andermaal hersteld. — Nu was men spoedig en met ijver op maatregelen bedacht, om de volkplanting te herwinnen, waartoe men eene deputatie naar *St. Domingo* afzond; doch noch keizer HENRI, noch de president PETHION was tot eenige billijke voorslagen, veel min tot onderwerping te bewegen, zoo dat de deputatie onverrigter zake naar het moederland terug keerde.

In 1818 stierf de president PETHION, die het leven moede was, den hongerdood, dien hij zich zelven opleide. — Hij had slechts eene ziekte van acht dagen, en weigerde alle geneesmiddelen, zelfs eenen dronk waters. — Toen zijn lijk geopend was, bevond men geene sporen van eenige ongesteldheid. — Vóór zijnen dood had hij zekeren JEAN PIERRE BOIJER tot zijnen opvolger benoemd, die zich terstond en met kracht tegen de vernieuwde aanslagen van CHRISTOPHE wist te handhaven.

Twee jaren later onstond er, onder de bezetting der stad *St. Markus*, een opstand tegen den keizer, die, even als zijn voorganger, de grootste gruwelen pleegde, en wiens dwingelandij men moede was. — De opstand breidde zich spoedig en geweldig uit, en drong ook weldra tot de hoofd- en residentiestad, *Kaap-François*, door, alwaar zelfs zijne hovelingen, welke hij met rijkdommen, eerambten en titels overladen had, zich aan de zijde der opstandelingen schaarden, en hem tot in zijn paleis *Sans-souci* vervolgden. — Geene kans ziende, om zich langer op den troon te handhaven, en geen

moeds genoeg bezittende, om den dood moedig af te wachten en zich tot het uiterste te verdedigen, sloeg de wreedaard de misdadige hand aan zijn eigen leven, schoot zich met eene pistool voor den kop, en eindigde alzoo zijne loopbaan, even als vele andere monsters, die, in de eeuwen vóór hem, de menschheid teisterden. — Hij eindigde, op den 6 October 1820, in den ouderdom van juist 53 jaren, daar hij op den 6 October 1767 geboren was. — Zijn zoon, de zwarte kroonprins, en eenige zijner vrienden, die in het fort *Henri* gevlugt waren, werden door de oproerlingen vermoord.

En nu vereenigde de president BOIJER de beide groote deelen van *Haiti* onder zijn gebied, onder den naam van *de een- en ondeelbare republiek van* Haiti. — Hij was minder wreed dan DESSALINES en CHRISTOPHE, en regeerde met meerder zachtheid, en meer overeenkomstig den geest der beschaafde gouvernementen. — Doch toen KAREL X, die LODEWYK XVIII, bij deszelfs dood, was opgevolgd, andermaal onderhandelingen met de volkplanting wilde aanknoopen, was ook de president BOIJER ongeneigd, daaraan het oor te leenen.

Nu besloot men, in *Frankrijk*, in het voorjaar van 1825, eene expeditie uit te rusten, ten einde de kolonie te heroveren, waarvan het gerucht op *Haiti* eene algemeene ontsteltenis te weeg bragt, maar onder de rijkste kapitalisten, in het moederland, de hoogste geestdrift verwekte; doch toen men nu waande, dat het uur der herovering van *St. Domingo* zou slaan, vernietigde de koninklijke ordonnantie van den 27 April 1825, waarbij *Frank-*

rijk voor altijd van deze volkplanting afstand deed, en *Haiti* voor eene onafhankelijke republiek erkende, de hoop der verdrevene planters en de vrees der zwarte republikeinen te eenemaal en voor altijd. — Er was een traktaat met de nu erkende republiek gesloten, hetwelk, gelijk men meent, door den heer DE VILLÈLE bewerkt was, en volgens hetwelk *Haiti*, als prijs van deszelfs onafhankelijkheid, aan *Frankrijk*, eene somma van *honderd en vijftig millioenen* francs, in termijnen te voldoen, moest betalen. — Alzoo werd dan *St. Domingo* eindelijk verkocht. — Doch uit latere berigten van 1828 blijkt genoegzaam, dat de Haitiers, in de voldoening hunner termijnen, niet zeer naauwgezet zijn: immers werd, den 29 December van dat jaar, van wege de fransche bank, aan de belanghebbenden bekend gemaakt, *dat de betaling van den verschenen termijn der interessen, van de obligatien ten laste der republiek* Haiti, *provisioneel opgeschort was.*

Intusschen veroorzaakte de tijding der erkende onafhankelijkheid op *Haiti* zelf, alwaar dezelve op den 3 Julij door eenen ambassadeur werd overgebragt, eene algemeene vreugde: het gebulder van het kanon verkondigde deze blijmare allerwegen; er hadden luisterrijke feesten plaats, en de lucht weergalmde van de kreeten: leve KAREL X, leve de Dauphin van *Frankrijk*, leve de president BOIJER, leve de republiek! leve de onafhankelijkheid!

INGESLOPENE DRUKFEILEN.

bl.	50	regel	13	*staat:*	aan	*lees:*	van
—	60	—	26	—	BAISSOU	—	BIASSOU
—	143	—	11	—	Europëer	—	Europeër
—	168	—	23	—	wetten der	—	wetten
—	176	—	2	—	ik bij	—	ik, bij
—	187	—	7	—	OOLUMBUS	—	COLUMBUS
—	191	—	22	—	*tiwntig*	—	*twintig*
—	195	—	29	—	bevolking.	—	bevolking,
—	204	—	16 en 17	—	onderdrukken	—	onderdrukten
—	—	—	22	—	*Bayoguana*	—	*Bayaguana*
—	205	—	4	—	*Sumana*	—	*Samana*
—	218	—	21	—	der prooije	—	ter prooije.

